

Mirod. o.

2994

M. F. ...

GOTTIER LAJOS

BÚSULÓ

GENTRY

ELBESZÉLÉSEK.

BUDAPEST,
SINGER ÉS WOLFNER KÖNYVKERESKEDÉSE.
1900.

MAGY. AKADEMLA
KÖNYVTÁRA

293707

M. F. F.
0 2994

BÚSULÓ GENTRY

ELBESZÉLÉSEK

IRTA

GOTTIER LAJOS.

BUDAPEST,
SINGER ÉS WOLFNER KÖNYVKERESKEDÉSE.

1900

**MTA
KIK**

0 000006 176038 0

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

53190

Szegény leány szerencséje.

Radnóky Bálint és fiatal barátja, Becskő Gábor ott ültek ketten, kvaterkázva, Radnóky kastélyának tágas ebédlőjében.

— Igaz biz a! szolt a házigazda, majd el is feledtem. Ágnes levelet irt. Azt írja, hogy végkép hazajön már a napokban. Kész nagy leány.

— És nem is mondd! Mennyi idős?

Radnóky elgondolkozott.

— Van vagy tizennyolcz éves.

— Oh! te nagy leányos apa! Hogyis lesz majd, ha kisasszony lesz a háznál?

— Lesz a hogy lesz.

— No, az majd rendbeszedi a vén, korhely fejedet. Tudom, alaposan kinevették az angol kisasszonyoknál. Évődött Becskő a czimborájával, mig az teletöltötte a poharakat.

— Igyál és ne beszélj bolondokat.

— De talán elég is lesz mára az ivás, szolt Becskő, fölhajtva poharát, lemehetnénk járni egyet vacsoráig.

— Nem bánom, menjünk a tanya felé, ugy is be kell szólnom a gazdához, hogy küldje be a kocsit a városba. Reparálni való van rajta.

Aztán fölálltak az asztaltól.

Kellemes nyári alkony volt. A két magyar szótlanul bandukolt egymás mellett a szántóföldeken. Radnókay néha nagyot suhintott botjával az árokszéli dudvára, aztán fölvágta fejét és merőn nézett a város felé, a hol biborlángban égett a mennybolt, a mint a búcsuzó napsugár csókkal borult az anyaföld kebelére.

Bizony, Ágnes hazajöttével sok mindennek meg kellett változni a radnókai kastélyban, hol duhaj czimborák ütöttek tanyát, mióta a gazda megözvegyedett. Akkor még jól birta magát, hanem, hogy a felesége meghalt ezelőtt tiz évvel, azóta Radnókay Bálint nagyon neki adta magát a korhely életnek.

Bele is mászott jócskán az adósságba. Azt se tudta, mikor ütik dobra a birtokát. Leányát nyolcz éves korában neveldébe küldte, mert a szegény gyermek otthon csak terhére volt az édesapjának, az örökös dinom-dánom, tivornya, kártya közepette. Szegényke még szünidőre is csak ritkán ment haza. A rokonok el-elvitték magukhoz.

— Otthon ugy se lát jót, mondta egyik-másik. S abban igaza is volt.

Radnókay Bálint olyan megindulás-félét érzett, mikor a kocsí megállt a kastély előtt és abból kiszállt az ő nagy leánya! Egy sugár növésű, okos, barnaszemű fiatal hölgy, két orczáján bájos gödröcskéekkel.

Egyebet sem örökölt az anyjától meleg szépségénél.

Szenvedélyesen borult apja nyakába, össze-vissza csókolva torzonborz, szakállas ábrázatát.

— Itthon vagyok, apa! Ugye fogsz szeretni egy kicsit?

Radnókay nem szólt semmit, csak hevesebben szoritotta leányát kebléhez.

Hogy kibontakoztak egymás karjaiból, Ágnes akkor vette észre Becskő Gábort, a ki Radnókay háta mellett állott, némán gyönyörködve a családi jelenetben.

— Ni ni! Gábor bátyám! (szegről-végről valami atyafiság volt közöttük). Alig ösmerek magára!

— Ugy megvénültem? . . . De azért nem vagyok olyan öreg, hogy bácsinak szólíts. Szólt az ifju, míg jó czimbora módjára megrázták egymás jobb kezét.

— Persze, csak tegezzétek egymást. És Radnókay szelid erőszakkal készítette fel őket, maga előtt az emeletre.

Becskő Gábor is ott lakott Radnókán. S minthogy több uraság nem volt rajtok kívül a faluban, az öreggel ketten mindig együtt voltak. S ha nagyobb társaság nem akadt is, daczára a köztük levő korkülömbőségnek, jól eltöltötték az időt egymással.

Ágnes hazajötte mit sem változtatott ezen a jó baráti viszonyon. Becskő csak úgy mindennapos volt nálok, mint azelőtt. A vidék gentry urai, a korhely kompanisták is csak úgy eljárógattak inni, meg kártyázni Radnókayékhoz, mint azelőtt. Ágnes jelenléte azért mégis sokban szelidítette a duhaj erkölcsöket. Nem uralkodott többé az a szabad tónus közöttük, mert soha sem tudták, hogy mikor toppan be hozzájuk a házikisasszony. Ott sürgött-forgott körülöttük s el-el tréfálkoztak vele. Ő meg hordta be a bort, a szivart s főzte a fekete kávékat nekik nyakra-főre.

Radnókay egyszerre csak azon vette észre, hogy a háztartás felébe sem kerül, mióta a leánya idehaza van.

Fel is ügylet az mindenre, házra, cselédségre egyaránt. Talpon volt reggeltől estig. Sokszor átszaladt az öreg tiszteletesnéhez, tanácsot kért tőle egyben-másban, mire az angol szűzeknél nem tanították meg.

Lassankint belejött a sütésbe, főzésbe is és addig rimázkodott az apjának, a míg az a kastélyt újonnan kifestette, még pedig kívül-belül. A büszke kőczimer, a kapu felett újra láthatóvá lett, hogy lekaparták róla a százados mohot. (Koszorus oroszlán, szájában karddal, melynek hegyére levágott török fej van tűzve). A kastély butorzatát is revonáltatták. Csak úgy csillogott minden a tisztaságtól. Lassankint a házárd kártya is megszűnt Radnókayéknál. Csak holmi szolid kaláber meg tarokk járta. Az öreg is egész megváltozott. Boidog volt, ha egy-egy váltóját ki tudta fizetni, vagy a leányának adhatott egy kékhasu bankót, hogy tegye el „staffirungra“. Még a termés is jobban ütött be azóta, hogy Ágnes haza jött. Persze, azért elég teher maradt a birtokon. Azt rendezni hamarosan nem lehetett, a mit tíz év alatt szerzett rá a gazda.

Becskő jól látta azt az üdvös változást, a mi a Radnókay kurián végbe ment. Tudta azt is, kinek az érdeme. Sokszor el is gondolta, hogy abba az ezer hold, tehermentes birtokba, abba a szép, nagy ősi Becskő házba, a hol egyedül lakik, kora ifjusága óta, soha külömb asszonyt nem ültethetne be, mint a minő Radnókay Ágnes volna. Szép is, jó is. Igazán kár érte, hogy szegény. (Ugy volt az mindig a világon, a gazdag még gazdagabbat kíván). S bár jóformán szerelmes volt már a leányba, mégsem nyilatkozott. Tán éppen azért nem, mert tudta jól, hogy csak a kezét kell kinyújtania érte, hogy megkapja.

S ez a szerelem jól eső nyugalommal, édes meleggel töltötte el egész valóját. Kellemes ábrándjai voltak, melyeknek megvalósításával azonban nem sietett. Azért mégis mindig úgy gondolt a lányra, mint a ki föltétlenül az övé lesz valamikor . . .

Történnie kellett volna valaminek, a mi cselekvésre indítsa

Naponként találkoztak egymással s olyan meghitt, félig rokoni, félig pajtáskodó viszony jött létre közöttük, mely alatt komolyabb érzelem lappangott. Szerelemről soha sem beszéltek. Inkább örökösen hadilábon állottak egymással. Egyszer, valami csekélység miatt összeszólkóztak. Gábor a kipirult, szép leány haragvó arczába nézett és egész szemtelenül azt mondotta neki:

— No, Ágnes! most ezért megcsókollak . . .

— Azt ne merészeld megtenni, ha . . . Többet nem szólhatott, mert az ifju akkor már átölelte és szenvedélyes, forró ajkait odatapasztotta az ő piros ajkaihoz.

Soha olyan gyönyört nem érzett még a leány, mint mikor az ifju félig nyílt ajkait érezte ajakán . . . mig bársonyos, hamvas bőrét Gábor nyalka fekete bajusza csiklandozta. Érintetlen, tiszta, nyugodt vére forró hullámvásra gerjedt s szive közepéből fölszállt két szép orcájára . . .

De azért a másik pillanatban jobb kezével olyan egészséges nyaklevest alkalmazott az urfi képére, hogy testvérek közt is felért kettővel . . .

Radnókay arra nyitott be hozzájuk, hogy mind a kettőnek lángol az arcza.

— Hát ti mit csináltok?

— Gábor megbolondult. Szólt a lány egykedvűen, mig hajtűjét fogai közé véve, két karjával hátra nyult, hogy lebomló fekete haját megigazítsa a tükör előtt

Az öreg megcsóválta a fejét. Mikor aztán Ágnes kiment, Radnókay oda szólt Becskőnek:

— Te! El ne csavard annak a lánynak a fejét, annyit mondok.

— Hát ha úgy volna is? Olyan nagy veszedelem lenne az?

És az ifju daczosan vont vállat.

— No, no! hiszen . . . nem *ugy* értettem . . .

Tudta azt Becskő nagyon jól, hogy hogy értette Radnókat.

Azért minden a régibe maradt. A fiatalok tovább czimboráltak, hol összeveszve, hol kibékülve. De a multkorihoz hasonló jelenet nem fordult elő többet közöttük.

Igy álltak a dolgok, a mikor hire ment a megyében, hogy a radnókai határral szomszédos bathódi pusztát, a kastélyyal együtt, uj uraság vette meg a bécsi Schlesinger czégtől. Rövid idő mulva aztán tata-rozták is a kastélyt, hogy méltóan fogadhassa uj lakóit, a kik a fővárosból készültek lejönni Bathódra lakni.

Mesés hírek keringtek az uj uraság gazdagságáról és egyéb érdekes tulajdonságairól. Két testvér vette meg a birtokot. Egy híres szép elvált asszony és a bátyja, egy telivér világfi, nagy párbajhős és veszedelmes Don Juan, kitől a lányos mamák félve őrizték gyermeköket és a kit csak annál jobban szerettek az asszonyok, mentől több rosszat beszéltek róla.

Mielőtt a tél beköszöntött, már készen volt a kastély és a rengeteg málna után, mit előre küldtek a nagyszámu cselédséggel, megérkeztek az uj tulajdosok is.

Tiszaháthy Endre és az ő szépséges huga, Judit.

Hogy nem szándékoznak kolostort csinálni a bathódi kastélyból, az nyilvánvaló volt, mert megérkezésök után rögtön megtették látogatásaikat a környék minden számottevő uri családjainál.

Radnókat Ágnes megmagyarázhatatlan tartózkodással fogadta az uj ösmeretséget. Bántotta az asz-

szony öntudatos, kihívó szépsége és szinte félt a férfi szúró fekete szemeitől, melyek csak úgy lángoltak olajbarna arczából, mit tömött, fekete szakáll környezett. Öles magasságu, izmos magyar, széles vállal. A természete pedig vad és erőszakos. A mit egyszer megkivánt, azt birnia is kellett, bármi áron. S eme veszedelmes hajlamait bársony simaságu modor alá rejtette el. Néha csodálatosan szentimentális tudott lenni, mint egy diák, a ki először szerelmes életében. A hangja pedig egyszerűen büvölő volt. Mély, férfias, csengő és a mellett olvadékony is egyszerre.

Leplezetlenül mutatta ki hódolatát Ágnes iránt, bár ő semmikép nem akarta észrevenni azt. A szép Judit még jobban bosszantotta a lányt, azzal a pártfogói, fölényes modorral, melylyel iránta viseltetett. Egyszer azt mondta neki:

— Az istenért, Ágnes! valahogy eszedbe ne jusson hitelt adni Endre badarságainak, mert, hogy udvarolni fog neked az bizonyos, ha már eddig is nem teszi . . . Különben . . . azt hiszem, hogy van talizmánod ellene . . . És hamiskásan mosolygott az éppen belépő Becskőre, ki hódolatteljesen emelte ajkaihoz a feléje nyujtott kicsiny fehér kezét.

No hiszen! ha a szép asszony Becskő Gábort értette Ágnes talizmánja alatt, akkor az a talizmán nagyon gyöngé talizmán volt, mert nem hogy védelmet nyujtott volna a leánynak, de maga sem tudott védekezni a szép asszony bűbajos, csábító lénye ellen.

A mikor bele nézett abba az édes, rózsaszínű, fekete arczba, azokba a bársonyos, sötét szemekbe, nem gondolt ő akkor másra, mint arra az üdvösségre, mit a szép Judit szerelme nyujthat, legyen bár kárhozat az ára . . .

De azért Ágnes sem hanyagolta el. Megosztotta idejét Tiszaháthyék és Radnókayék közt. Hol Bathódon tanyázott, hol Radnókán. Szívesen látták itt is, ott is. Ágnes meg sokkal büszkébb volt, mintsem neheztelést mutatott volna ezért. Bár titokban bánkódott az ifju hűtlensége miatt. Tiszaháthy Endre hódolatát pedig mindezek daczára, állandóan s a leghatározottabban visszautasította.

Ugy történt, hogy a tél folyamán egyszer nagy czéczó volt a bathódi kastélyban. A két testvér összehívott vagy száz embert s hetedhét országra szóló mulatságot rendeztek. (Tellett miből. A vagyonukat legkisebb számitással, három millióra tették.)

Nagyon zajos volt már a társaság odabenn, a nagy rokokó teremben s ugy éjfél után Ágnes visszavonult egy távolabbi helyiségbe, mely rögtönzött téli kertté volt alakítva. Ott leült egy gyepamlagra s a homlokára szoritott egy hüvös, fikusz levelet, mely föléje hajolt, a drága khinai vázából. Teljesen egyedül volt s szabadon engedhette át magát gondolatainak.

De hiába hunyta be szemeit, azért mindig maga előtt látta azt a fejedelmi szép asszonyt, pompás fehér crêpe de chine ruhájában, mely hizelegve simul gyönyörű idomaihoz, a mint csábosan mosolyog Becskő Gáborra, ki mellette ül a pamlagon, a nagy teremben s megittasulva néz az asszony sötét szemeibe, mialatt szolgálatkészen legyezi annak lángoló szép arczát . . .

Nagyon el volt merülve gondolataiba, mig gépiesen ütötte a taktust atlasz czipős kis lábával, a zenére, mely odabent egy Strausz-féle keringőt játszott.

Mit ér az oly halászlegény
Ki félve jár a vizsinén.

— Hát maga ide bujt el? Én meg keresem mindenütt!

Ágnes összerezzen és ijedten nyitotta ki szemeit, a váratlan megszólításra.

Tiszaháthy Endre állott előtte.

— De azért kár ugy megijedni. Nem vagyok emberevő.

S a férfi nevetett, két sor egészséges, fehér fogat mutatva, mely szinte bevilágította czigányos, fekete arczát.

— Visszavonultam egy kicsit pihenni, mert nagyon kifárasztott a táncz, meg a zaj odabent. S a leány olyanféle mozdulatot tett, mintha föl akart volna kelni ültéből.

A férfi fölé hajolt és szeliden szólt hozzá:

— Kérem, ne hagyjon itt. Nagyon szeretnék magával pár szót komolyan beszélni. Aztán, minthogy Ágnes nem felelt, folytatta:

— Ha megengedi, leülök itt, maga mellett. Szabad? S a leálynak egy néma mozdulatára, leereszkedett mellé, egy kerti lóczára.

Ágnes csodálkozva nézett reá.

— Különösnek fog feltűnni maga előtt, hogy itt, a saját házamban mondom meg ezeket magának. Demikor olyan állhatatosan kerül engem mindig, hogy az első kínálkozó alkalmat meg kell ragadnom, ha tudtára akarom adni azt, a mi rég nyomja lelkemet.

Ágnes kerekre nyílt szemekkel, látszólagos nyugalommal nézett a férfira, mig szive őrült galoppot járt ama különféle érzelmek és sejtelmek alatt, melyek agyát, keblét teljesen eltöltötték.

A férfi folytatta, azzal a meleg, behizelgő hanggal, melynek gazdag skálája mindenkor teljesen rendelke-

zésére állott, még ha nem is érezte volna azt igazán, a mit beszélt.

— Ne vegye indiskréciónak kérdésemet, mert elhíheti, hogy nem közönséges kíváncsiság vezérel, a mikor fölteszem azt: *Szereti Becskő Gábort?*

S Tiszaháthy feszült várakozással nézett a lány kipirult arczába. Az meg egy pillanat alatt tisztában volt a helyzettel s a sértett női büszkeség megtorlásért epedő vágya adta ajkaira a szót, a mikor tiszta, csengő hangon felelt a kérdésre:

— Nem szeretem.

A férfi föllélekzett.

— Azt nem kérdem, hogy szerette-e valamikor, mert az mellékes, miután tisztán látom a dolgokat. Becskő teljesen Judit hatalmában van. Örülten szereti őt. Más nő rá nézve nem létezik. Azért mondom el mindezt, hogy Becskő semmiképen ne befolyásolja magát abban, a mit nekem válaszolni fog, arra a komoly kérdésre, mely mindkettőnk sorsát örökre eldönti . . .

Ágnes behunyta szemeit és várt. A férfi folytatta:

— Nem keritek nagy feneket a dolognak. Széles két tenyere közé vette a leány kis kezeit, mit az némán türt el. — Ágnes! . . . és a férfi hangja ezuttal, valódi megindultságban rezgett. — Ágnes, én szeretem magát, és feleségül akarom venni. Magától függ, hogy megmentsen engem az életnek, mert én nagyon rossz ember voltam eddig, és az is maradok örökre, ha elutasít. Ezzel a parányi kezével megmenthet a kárhözattól, ha nekem nyújtja. Nem kérdem, hogy szeret-e engem *most*, de hogy meg fog szeretni *azután*, az *bizonyos* . . . Sok asszony szeretett már engem az életben, a kikkel csak játszottam . . . Egytől-egyig,

valamennyit én hagytam el, Ágnes! de magához hű leszek örökre! Édes, kicsi, fehér virágom! Ártatlan gyermekem! akar a feleségem lenni? S a férfi oda hajolt a leányhoz, a kit ez a hatalmasan megnyilatkozó szerelem, mely szinte delejes áramban sugárzott felé, a férfi vágytól áthatott lényéből... egész leigázott. Mig az a délczeg magyar lüktető halántékát, forró-fejét belétemette a leány két kezébe.

— Akarok, a felesége leszek. Suttogta Ágnes.

* * *

Mikor aztán egy hét múlva Becskő Gábornak a szép Judit egy olyan hatalmas kosarat akasztott a hátára, hogy csak úgy nyögött bele, az ifju azt gondolta magában:

— Megmutatom annak a kaczér asszonynak, hogy hamar vigasztalódtam.

S azzal a jó szándékkal nyitott be Ágneshez, hogy stante pede megkéri a kezét.

Éppen egyedül találta a leányt. Ott ült az ebéd-lőben, az ablaknál, himzéssel kezében.

— Isten hozott, Gábor. Foglalj helyet, s Ágnes, mint rendesen, most is nyugodt szívéllyességgel fogadta.

Gábor meg elkezdett beszélni. Minden bevezetés nélkül, mint a ki biztos a dolgában. Sokat beszélt és keveset mondott. Az ő régi szerelméről, a kipróbált hűségéről, a soha el nem tántorodó, igaz érzelmekről stb.

Ágnes mosolyogva hallgatta végig, mialatt szembe nézett vele és ugy olvasott a lelkében, mint a nyitott könyvben.

Mikor aztán Becskő Gábor bevégezte a mondókáját, csodálkozva nézett Ágnesre, hogy az még mindig

nem borult a nyakába. (Ő nem akarta elkezdni a csókolózást, mert még élénken emlékezett a multkori csók utóizére.)

A lány pedig letette kézimunkáját s könnyed hangon felelt lovagjának:

— Bolond vagy te, Gabrincs! Csak nem gondolod tán komolyan, hogy én feleségül mennék hozzád? Hiszen, szerettelek én téged mindig, úgy mint rokonomat, de férjül, csakugyan, hogy sohasem kivántalak magamnak. Nem olyan a gusztusom! Meg aztán el is késtél, fiam! Tiszaháthy Endre éppen tegnap kérte meg apámtól a kezemet, és ha az Isten segít, egy hónap múlva meg is tartjuk a lakodalmat. Ugy bizony. Most pedig légy olyan jó, és tartsd ezt a matring pamutot nekem, mig legombolyitom.

De azt már az ifju nem hallotta, mert fejébe vágta a kalapját és úgy botorkált ki a szobából, hogy maga sem tudta, hogy ért le az emeletről.

Ágnes pedig lehunyt szemmel dőlt hátra székében s egy csodálatosan édes perczre gondolt. A mikor az az erős, szilaj ember, a kitől eddig úgy félt, mint gyermek a mumustól, ott ült mellette a téli kertben és beszélt neki az ő hatalmas szerelméről . . .

Most is itt lesz, mindjárt s megint el fogja mondani az ő édes kis menyasszonyának, a mit annyiszor ismételt az elmúlt héten, hogy mennyire szereti őt, és milyen boldoggá fogja tenni a házasesetben . . .

Csitt! Már jön is . . .

Osztályos atyafiak.

I.

— Itthon van a bácsi?

— Igenis, kisasszony. Csak tessék fölsétálni.

Az öreg Kati segített Boriskának a leszállásban, míg a nagybajuszu János huszár készséggel szedte le a málhát a vén családi kocsiról.

Antalnaky Boriska, egy rózsás arczu, okos fekete szemü fiatal leány, sietve ment föl a lépcsőn. Selyem porköpenye csak úgy repült utána, mialatt a kocsis közibe csapott a lovaknak és megkerülve a kastélyt, a hátsó udvarba hajtott.

Ugy volt, hogy Boriska az édes anyjával együtt jön Antalnakra, az öreg Antalnaky Benő bácsihoz, a ki immár nyolczvannégy telet látott. (A nélkül, hogy egyetlen egyszer is kitavaszkodott volna, lévén ő agglegény.) Csakhogy a zsémbes öreg, utolsó nap, levélben tudatta velök, hogy *egyedül* Boriskát várja. Édes anyjára nincs szükség. Antalnakyné dühösen csomagolt ki, mialatt nem éppen hizelgő titulusokkal illette a vén zsugorit. Mindez azonban nem gátolta őt abban, hogy a „forrón szeretett“ nagybácsinak egy szeretetreméltó levelet írjon, a melyet Boriskával küldött el Balázsfalváról Antalnakra.

Mert tudniillik, az öreg Benő bácsi a napokban ismét megváltoztatta végrendeletét (kilenczedszer) és

másik fivérének az unokáját, a hét vármegyére szóló korhely Báár Gerőt kereken kitagadta mindenből.

Pedig eddig ugyancsak benne volt a czukor-pikszisében. Szek a megyebeli urak már-már komolyan úgy tekintették Gerőt, mint az öreg Antalnaky száz-ezreinek egyetlen örökösét. (S azért el is nézték neki, hogy ha ferblizés közben többet *hozott*, mint *fizetett*.) Elég az hozzá: az öreg *megint* kitagadta az öcscsét, (másodszor) s amikor ezt tudatta Antalnakyékkal, ugyanakkor kilátásba helyezte, hogy összes vagyonát Boriskára testálja (harmadszor).

A fiatal leány mint a szélvész úgy rontott be a kastély tágas ebédlőjébe. A szeszélyes vén zsarnok ott ült egy karosszékekben, a kandalló előtt, melyben hatalmas hasábfák pattogtak. (Künt telve volt a lég üde, aranyos májusi napsugárral, meg virágillattal).

— Itt vagyok, bácsi! és Boriska egy pillantás alatt ledobta ernyőjét, kalapját s lehajolt az öreghez, hogy annak kiaszott, ránczos kezét üde ajkaihoz emelje.

— Liba! Azt látom, hogy itt vagy. Hiszen hivatalak. S a cinikus öreg, bozontos, fehér szemöldei alól gyanakodva nézte a leányt.

Boriska hirtelen fölegyenesedett.

— Benő bácsi, ha így fogad, rögtön visszafordulok, és meg sem állok hazáig. Akkor aztán csinálhat a végrendeletével, meg a pénzével a mit akar. Nem bánom.

Az öreg meglepetve nézett hugára. Határozottan imponált neki ez a fellépés.

— Na, na! Csak ne tüzelj mindjárt. Olyan vagy te is, mint a nagyapád volt. Eredj a szobádba öltözz át, aztán gyere vissza.

Félóra mulva már a legjobb barátságban ültek ketten a kastély erkélyén, a mely oda nézett a mezőségre. A sokféle árnyalatu zöld tábla, mint óriási szőnyeg terült el lábaik alatt. Egész messze tőlük, a mezőn egy napszámos lány dolgozott s valami melabus, magyar nótát énekelt . . .

II.

— Ugy bizony, lelkem, aranyom, kisasszony. A Gerő urfi hiába járt annyira kedvében az öreg nagyságos urnak, mégis csak a' lett a vége, hogy megint kitagadta. Hej! pedig de tudott vele bánni! Mindig ő tömte meg a pipáját. Nem engedte volna másnak egy világért sem.

A leány megvetőleg mosolygott . . .

Együtt szedtek kucsmagombát az erdőn, a vén Kati, meg Boriska, egy szép juniusi hajnalon. A kastélyban még mindenki aludt, a mikor ők ketten, kosárral a karjukon, kilopóztak s most itt vannak, ebben az édes, illatos, árnyas rengetegben.

— Mondja csak, Kati, és Boriska leült egy százas tölgy tövébe, mialatt a kosárból gyönyörködve rakta ki kötényébe a nagyfejű, ripacsos gombákat, mondja csak, aztán miért haragudott meg a bácsi arra a Gerőre, vagy hogy hívják . . . ha az annyira tudott a kedvében járni?

Kati félkarjával oda támaszkodott a fához és a leány fölé hajolva, hévvel magyarázta:

— Hát, ugy történt, hogy a nagyságos ur mindig azt mondta, ki nem állhatja az anyámasszony-legényeket. A férfi ember csak ugy ér valamit, ha nagy benne

a virtus, ha bátor, ha duhaj, ha mindent mer és mindenki fél tőle. No iszen! egyéb se kellett, mint a Gerő urfit neki vadítani! A nélkül sem fért meg a bőrében. Mindig bolondságon járt az esze. Uram bocsá! . . . a vászonnép meg se maradhatott tőle . . . Az egész falut fölzavarta. De azért mégis szerették mindnyájan. Nem volt az az istenadta nap, hogy tizen-tizenöten el ne jöttek volna hozzá a szomszéd falukból az uraságok. Osztán a cigány itt tanyázott hét számra. Ittak, kártyáztak és énekeltek. Az öreg nagyságos ur meg úgy gyönyörködött bennök! Órákig elült köztük. Oszt' még ő biztatta a Gerő urfit s úgy elkaczagott a bolondságain, hogy öklivel törülte a két szemét. Hej! de én mindig mondtam, hogy nem lesz jó vége a dolognak. Régen ösmerem én az öreg nagyságos urat. Mert, hogy neki nincs állandósága semmiben. Ma így gondolkozik, holnap amugy. Ugy is lett. Egy reggelre azt mondta a Gerő urfinak: Oszolj község, nincs vendégség! Megunta már a sok dinom-dánomot. Jobb lesz, ha Gerő urfi is hazamegy és neki fekszik a tanulásnak. Mert, hogy fiskális akar lenni. Az urfinak sehogysem tetszett a dolog, de nem lehetett változtatni rajta. A nagyságos ur még azt is mondta, hogy:

— Egyéb se kéne, minthogy ilyen korhelynek hagyjam a vagyonomat. Végire is járna egy év alatt. Na de ilyen! mikor még ő biztatta, hogy csak mulasson! Gerő urfi aztán föl is pakolt és elment. Még el sem bucsuztak egymástól. Akkor irt a nagyságos ur a kisasszonyért.

A leány elnevette magát.

— Most meg én vagyok itt, Kati. A mig nekem is ki nem adják az utat. Azt hiszem, hamar meg lesz, mert én nem tudok ám úgy a kedvében járni a

bácsinak, mint az a híres Gerő urfi, a ki annyira vágyott a pénzére . . .

— Hiszen a kisasszony nem is ösmeri az unokatestvérét, hát miér' mondja?

— Nem is vágyom az ösmeretségére. Ki nem állhatom a *fajtláját*.

Aztán boszusan állt föl és megindultak hazafelé. A leány elgondolkozott. Ugy szégyelte magát, hogy most ő lesse itt ennek a szeszélyes vén zsarnoknak a vagyonát, mint az a másik tette, a kit láthatlanba is gyűlölt.

De hát, hiába, a pénz nagy hatalom. Édes anyja jutott eszébe, a ki ezer reménnyel volt tele, a melyeknek megvalósulását egyedül Benő bácsi végrendeletétől várta.

Olyan szép volt a nyári hajnal az erdőben. Fejök fölött a vén fák összehajtották buja, zöld lombos koronáikat. A madarak vidáman csicseregtek az ágon s a kék fejü börvény mosolyogva kandikált ki a fű közül . . .

Egy hét mulva Boriska ajánlott levélben tudatta az édes anyjával, hogy Benő bácsi megcsinálta a végrendeletét, a melyben összes ingó és ingatlan vagyona örököséül szeretett hugát Antalnaky Borbálát nevezte meg.

Antalnakyné sirt örömeben, mikor a levelet elolvasta. Az inasnak rögtön uj libériát csináltatott. Mándayéknál pedig homályos czélzásokat tett arra nézve, hogy alkalmasint megveszi a dabajki birtokot és hogy ezentul a telet leányával együtt a fővárosban fogja tölteni. Aztán meghatottan emlegette, hogy a Benő bácsi egészségéről, Boriskától ujabban nyugtalanító híreket kapott.

De hát már nagyon öreg a szegény . . .

III.

Hogy történt, hogy nem történt, elég az hozzá, hogy a mikor Boriskával a másik év nyarán a bálnafüredi fürdőben találkozunk, a hol édes anyjával együtt *üdült*, akkor már alaposan kevés kilátása volt reá, hogy a Benő bácsi százezreit örökölje.

A szeszélyes, vén zsarnoknak egy napon heves vágya támadt, az ő drágalátos Gerő öcscsét látni s azt azon módon tudatta is Boriskával. A leány természetesen nem várta be, míg az ifju megérkezik, hanem se szó, se tartomány, felpakkolt és bucsut vett a kapufélfától.

Hazament az édesanyjához. (Annak nem nagy öröme.)

Azóta megint Báár Gerő uralkodik az antalnaki kastélyban. Csap is olyan hetedhét vármegyére szóló dárídókat, hogy a hire elmegy még Bálna-Füredre is, a hol özv. Antalnakyné kétségbeesetten vadászik egy elfogadható partira az ő szépséges Boriska leánya számára.

Egy reggel, a mint ott ültek az erdei sétányon, Hetes Gábor — távoli rokonuk, — a ki minden ujságot legelébb tudott meg, lélekszakadva jelentette, hogy egy duszgazdag fiatal gavallér érkezett az éjjel. Két legdrágább szobát foglaltatott le magának az első emeleten.

— Na, akkor maga megjárt, mert leszáll az ázsiója, — kötekedett vele Boriska.

— Attól függ, hogy van-e olyan legény, mint én! — szólt hetykén Hetes s önérzetesen nyult bajuszához.

— Majd elvállik! — kiáltott utána Boriska, míg a férfi eltűnt a fák között.

Pedig az összehasonlítást hamarosan meg lehetett volna tenni, mert az új vendég a másik perczben már ott állt előttük, s mialatt gavallérosan összeütötte bokáját, fehér nemezkalapját könnyedén megemelte a hölgyek előtt.

— Engedje meg, kedves rokon, hogy bemutassam magam. Báár Gerő a nevem. — Aztán lehajolt s alázatosan emelte az asszony kezét ajkaihoz.

— Te vagy az, Gerő?! — Antalnakyné lorgnetjén át érdeklődéssel nézte végig a napégett szőke ifjút, kinek izmos, karcsu alakján pompásan festett a fehér flanell ruha. — Oh, be régen láttalak! Akkor még ölben hordtak.

— Az csakugyan régen lehetett. Nevetett az ifju, mialatt Boriskához fordult, a ki némán nyujtott neki kezét.

— Remélem, jó rokonságban leszünk, szólt az ifju s megrázta a leány kezét.

— Miért ne, válaszolt helyette az anyja. Illik is, hiszen közeli atyafiak vagytok. Hát Benő bácsi hogy van?

— Köszönöm, jól. Csak egy hétre szökhettem meg tőle. Meg kellett ígérnem, hogy tizedikén ismét ott leszek Antalnakon.

Boriska még eddig egy szót sem szólt, de hallgatásában azért benne volt, hogy minő kis véleménynyel van az ifju iránt, a kit közönséges pénzhajhásznak tartott.

Gerő hozzáfordulva folytatta:

— Most tudniillik megint nagyon benne vagyok a gráciájában. Meddig tart, nem tudom. Tegnapelőtt tett meg harmadszor általános örökösévé.

Boriska egész komolyan hallgatta, mint a kit nem nagyon érdekel a dolog. Antalnakyné pedig szinte megőrült, hogy Gerő ilyen fesztelen tónusban

tudja tárgyalni azt a témát, mely olyan végtelenül kényes volt reájuk nézve.

— Sok szerencsét hozzá, — szólt nevetve az asszony. — Mi is átmentünk már néhányszor ezeken az izgalmakon, mint a százezrek reménybeli örökösei.

Aztán fölálltak és mindhárman megindultak lefelé a széles uton.

Végre megszólalt Boriska is:

— Csak aztán jól vigyázz, nehogy megint hoppon maradj. Mert szeszélyes ember ám az öreg.

— Ösmerem, és mindenre el vagyok készülve. Mert hiszen, mi történhet? Legfőllebb megint kitagad, és téged tesz meg örökösül. Én meg akkor leteszem az ügyvédi vizsgát és kénytelen leszek magam szerezni vagyont. Ugyis azt tartják rólam, hogy benőhett volna már a fejem lágya.

Erre már Boriska is elnevette magát . . .

IV.

Az alatt a néhány nap alatt, míg Báár Gerő is ott időzött Füreden, mindig együtt volt Antalnakyékkal. Az ifju és leány között az a bizonyos jukkertónus uralkodott, a mely mai napság annyira modern a gentry-körökben.

A Gerő elutazása előtt való napon a fiatalok reggel a kutnál találkoztak. (Antalnakyné még az igazak álmát aludta.) Miután sétaközben vagy egy fél óráig közömbös tárgyakról folyt a diskurzus, egyszer csak azt mondja Gerő a leánynak:

— Te Boriska, minthogy már holnap elutazom, szeretnék még ma veled komolyan beszélni.

A leány nagy szemekkel nézett rá.

— *Te, én velem* komolyan beszélni?! Csak nem ment el az eszed?

— Ellenkezőleg. Most jön meg. És az ifju végig simitotta csinos szőke bajuszát. — Ide hallgass. Tudod, hogy jelenleg én vagyok az öreg egyetlen örököse.

— Fájdalom!

— Én azonban ennek a végrendeletnek az állandóságában nem bízom. Tartok tőle, hogy egy szép napon megint kitagad és téged tesz általános örököséül.

— Bár ugy volna, — szólt a leány nevetve, mialatt két sor egészséges fehér foga csak úgy világitott duzzadó piros ajkai közül.

— Persze, te azt mondd, hogy bár ugy volna! Én pedig attól félek, hogy ugy lesz. S épen azért, mert mindkettőnkre nézve nagy jótétemény volna az örökség s mert komolyan attól lehet tartani, hogy egyikünk hoppon marad — minthogy Benő bácsi semmi áron nem akarja megosztani a vagyonát — én azt a becsületes ajánlatot teszem neked, hogy osztozzunk.

A leány csodálkozva nézett rá.

— Csakugyan *borzasztó* becsületes vagy, hogy most teszel nekem ilyen ajánlatot, a mikor reményed van az egész vagyont megkaphatni.

— Mondtam, hogy nem bízom benne.

— De hát hogyan fogadjak én el tőled száz ezreket?

— Ugy, a hogy én el fogom fogadni tőtőled. Ha ugy csöppen, hogy az öreg akkor hal meg, a mikor te leszel a végrendeletében. Ha ugyan tul nem él mindnyájunkat.

— Kitelek tőle.

Ezalatt oda értek az erdő széléhez. A leány gondolkozva állt meg, mialatt egy fűszálat letépett és ajkai közé vette.

— Mit gondolkozol rajta? Gerő mohó vágygyal nézett a leány kipirult arczába.

— Bolond az eset!

— Volna még egy mód a megoldásra... — Szólt habozva Gerő. — De... kérlek, ne gondold, hogy nagylelkűségű rohamaim vannak. Én csak biztosítani akarom magamat minden eshetőségre. Az volna a legtermészetesebb megoldás, ha...

— Ha?...

A leány mosolyogni próbált, de sehogy sem sikerült. Szíve őrült galoppot járt, a rózsaszínű batisztruha alatt, míg szép szemét, leányos szemérmében nem tudta fölemelni az ifjuhoz...

Gerő neki bátorodott és megfogta a kezét.

— Há feleségül jönnél hozzám...

Boriska fölkaczagott.

— Bolond vagy te, Gerő!...

De azért eltűrte, hogy az ifju izmos karját az ő karsu dereka köré fűzze...

Egy kis mókus vigan ugrándozott fejük fölött, a hatalmas zöld lombok közt...

V.

Persze az ilyesmi nem marad sokáig titokban. Hiába utazott el Báár Gerő, másnap már az egész fürdőközönség csak arról beszélt, hogy az osztályos atyafiak jegyet váltottak. (Pedig nekik érdekükben volt volna nem ütni a dolgot.)

Ugy történt, hogy az az Istentől elrugaszkodott Hetes Gábor, a kiben világért sem állna meg a szó, észrevétlenül kihallgatta a fiatalokat.

Hetes nagyon jól ismerte az öreget (szegről-végről atyafiságban is állott hozzá) s holmi apró szolgálatokért nem egyszer kapott tőle egy-két kékhasu bankót . . .

Nohát ezuttal is rászolgált arra az ötszáz forintra, a melyet egy Benő bácsihoz intézett levelére kapott válaszul . . .

Egy hét sem telt bele, a mikor az öreg Antalnaky az ő szerelmes öcscsének kiadta az utat. És természetesen ismét új végrendeletet csinált, a melyben összes ingó és ingatlan vagyonát *jótekonny czélokra hagyományozta*.

Egy este történt, hogy Antalnaky Benő aláírta a legújabb végrendeletet s azután, re bene gesta, tért ágyába nyugodni.

Akkor kilencz óra lehetett.

János, a vén huszár, ki a szomszéd szobában aludt, éjfél tájban arra ébredt fel, hogy gazdája a másik szobában hangosan kaczag.

— Mi az, nagyságos uram?!

— Te! és az öreg félkarjára támaszkodott ágyában, arra gondoltam, hogy hogy fogja azokat a koldusokat enni a méreg, ha fölolvassák nekik a végrendeletemet!

A vén huszár morgott valamit s a fal felé fordult. Az öreg folytatta:

— Szeretném azt a sok savanyu ábrázatot látni. És ismét annyira elkezdett kaczagni, hogy köhögési roham jött rá.

Erre aztán méregbe jött.

— Majd adok én nekik! Adta, sok rongyosa! Paktumot kötnek a hátam mögött! No várjatok csak!...

A másik szobából a János hortyogása hallatszott át. Az öreg még motyogott egy darabig, aztán ő is elcsendesedett.

Másnap reggel aztán, mikor föl akarták költeni, nem mozdult . . .

Meg volt halva . . .

Szederjes arczán akkor is mosoly ült, Mintha azt gondolta volna magában:

— Hogy fogja azokat a koldusokat enni a méreg! . . .

VI.

Mikor a végrendelet fölolvása után, a kastély nagy termében mindnyájan együtt voltak a lefőzött atyafiak, (Hetes is közöttük volt.) Boriska azt mondta Gerőnek:

— Most pedig, kedves Gerő! te jobbra, én balra. A mi mátkaságunk a mai napon bevégződött.

Csakhogy az ifju erről hallani sem akart . . . Hanem, a helyett, egy fél év alatt letette az ügyvédi vizsgát és . . .

A többit nem mondom . . .

A vén könyvesbolt regénye.

I.

A bolt mögött levő hátsó kis szoba hűvös és homályos. Csak az egyetlen ablaktól nyer némi világosságot. A vasrostélyos ablaktól, a mely oda nyílik a szomszéd kertre. Szomorú egy kert ez. Szűk és elvadult. Borostyánnal befutott magas kőfal keríti. Mellette egy terebélyes, vén platánfa. Az ablakból kézzel is el lehetne érni ágait, amint bizalmasan beintéget a kicsiny szobába. A kőfal és az ablak közötti térség fűvel és penészes mohával van benöve. Ez a kert. Rejtélyes kinézésű, elhagyatott hely, a melyet soha senki sem használ. Azt mondják, hogy a gazdája valami nagy bűnt követett el, évekket ezelőtt, aztán bezárta a veres házat, meg a kertet (mert mindenki úgy hívja, hogy a „veres ház“) és elköltözött a vidékről. Azóta üres a lakás. Lehet, hogy ez csak olyan mesebeszéd, vénasszonyi pletyka, de Fatma, a fekete szemű, fehér arcú Fatma, a kinek olyan piros ajkai vannak, mint a kláris és a ki ott ül napestig az antikvárius bolt mellett levő kis szobában az ablaknál és regényeket olvas, az szentül hiszi az egészet.

Fatma a vén Ikantisz leánya, a tudós antikváriusé. Ennek hosszú, fehér szakállá van és sötétkék.

kaftánja. A kis városban csak úgy hívják, hogy „a török botos“. Pedig már régen kikeresztelkedett. Mindig ott van a boltban könyvei közt. Rengeteg sok könyv, a melyekben mindenféle okos, mulatságos és érdekes dolgok vannak megírva. Az öreg Ikantisz mindet ösmeri. Azt tartják róla, hogy kívülről tudja valamennyit. Van nála mindenféle tudományos könyv, regény, biblia, orvosi könyv, régi hirlapok, verses könyv, lexikon, talmud, képes könyv, mult századbeli pharmacopoea, korán, álmoskönyv, algebra, kis káté, lőcsei kalendárium, meg minden. Vannak aztán különféle nyelven írott könyvei is. Olyanok, a melyeket senki sem tud kibetűzni, csak ő. Egyiptomi papyrusra írt hyeroglifek, meg kínai bölcseségek stb. Nagy is a tekintélye messze földön. Fölkeresik a tudósok még az idegen országokból is. Ha valami becses, ritka könyvre van szükségük, az nála biztosan kapható. Ha pedig nincs, akkor megszerzi.

De azért krajczáros tékát meg czeruzát is árul a kis fiúknak, a kik táskával a hónuk alatt mennek be a boltba. Táskával, a melyben a könyveken kívül kifli is van, meg piros alma, a mit odahaza az anyjuk tett bele.

Bálintka Döme a segédje. Az segít neki a könyves boltban. Szép, barna szakálla van és okos, sötét szeme. Minden este, a mikor becsukják a boltot, haza megy, özvegy édes anyjához, a ki ott lakik a város végén, egy kis házban. Hazamegy, lefekszik és a feketeszemű, klárisajku Fatmáról álmodik, a ki egész nap regényt olvas a bolt mellett levő kis szobában. . . mig ő a boltban, a török botossal krajczáros tékát, meg czeruzát árul a kis diákoknak és okos könyveket a nagy tudósoknak. . .

II.

A feketeszemű, klárisajku Fatma, a ki egyáltalában nem ismerte az életet, csak a regényekből, néha, a mikor különösen elfáradt az olvasásban, letette a könyvet és benézett a boltba. Bálintka Döme ilyenkor heves szivdobogást kapott és szórakozottan szolgálta ki a kis diákokat... De Fatma azt nem vette észre és kiállott a boltajtóba. Odakünn az utcán verőfényes szép tavaszi idő volt. A nap derülten mosolygott le a kék égről. A járdán előkelő urak és szép hölgyek sétáltak. Az aranyos ruhájú katonák hangosan csörtették kardjaikat és bolondságokat beszéltek a vidáman nevetgélő hölgyeknek... Fatma ott állt a boltajtóban és utánuk nézett. Ők is megbámulták a fehérarczu, klárisajku leányt, a ki álmodozó, fekete szemét csodálkozva pihentette rajtuk. Sokszinü selyem sál volt a derekán és nagy aranyfüggők a fülében. Majd egy délczeg katonatiszt ment el a bolt előtt. Erősen megnézte Fatmát, miközben végigsimitotta aranyászóke bajuszát.

— Teringettét! de szép leány!

S még egyszer visszafordult. Sarkantyuja vigan pengett a kövezeten.

A fehérarczu Fatma elpirult... Először életében...

(Oda bent meg a boltban ezalatt Bálintka Döme kezében reszketett a csomagoló papiros és leejtett egy könyvet a földre. A vén Ikantisz csak a fejét csóválta és... nagy bölcsen hallgatott.)

Ekkor pajkos kis fiuk mentek el a bolt előtt. Az egyik meglökte társát és elrikkantotta magát:

— Ni! a török bótos leánya!

Aztán vihogva tovább szaladtak.

Fatma még egyszer fölnézett az égboltozatra. Két galamb repült el a feje fölött. Addig nézett utánuk, míg csak el nem tűntek a végtelen kékségben . . . Aztán visszament a szobába, leült az ablakhoz és ismét fölvette a könyvet. Nagyon érdekes regény volt. (A cselszövő Becky éppen kivetette hálóját a kövér Sedley Józsefre. Az együgyü Amália pedig ajándékokkal hálmozta el csalfa barátnőjét.)

De ma sehogyse ment az olvasás. Háromszor is elolvasott egy oldalt, a nélkül, hogy értette volna, mit olvas. Mindig az csengett a fülében:

— Terringettét! de szép leány! . . .

III.

Az öreg Ikantisz és a leánya abban a házban laktak, a hol a boltjuk volt. Két kis szobát béreltek, hátul az udvarban. Az egyik a Fatmáé volt, a másik az öregé. A vén Dina pedig, a ki már évek óta náluk szolgált, a konyhában aludt.

Egy este, lefekvés előtt, Fatma a karszékben ült és álmodozva nézett maga elé, mialatt Dina a haját bontotta ki éjszakára.

— De szép haj! Sötét, mint a rengeteg éjjel . . . s puha, mint a selyem párna, a minőn aranyos ruháju hercegek szoktak nyugodni . . .

És a vén boszorkány hizelkedve simogatta meg urnője hullámos, fekete haját.

Fatma összerezcent . . .

Mikor pedig később lefeküdtek, Dina kilopózott a házból és a kapuban soká tanácskozott a rosszhirű Majernével, a ki hónapos szobákat szokott volt kiadni

a tiszt uraknak . . . s azonfelül másféle apró szolgálatakat is tett nekik . . . Abból élt . . .

Másnap, a mikor Fatma ismét kiállt a boltajtóba, az a daliás katonatiszt, a kinek aranyszőke bajusza volt, megint arra ment. A bolt előtt meglassította lépteit és Fatmára mosolygott. Aztán alig észrevehetően, jobb kezét a szívére tette . . .

Fatma lesütötte szemeit. Vissza akart fordulni, hogy bemenjen a szobába, könyveihez, de a lába, mintha gyökeret vert volna a boltajtó küszöbén . . .

Végre az ifju tovább ment s Fatma fölszabadult a varázs alul.

Az öreg Ikantisz a boltban nem vett észre semmit. Bálintka Döme pedig csak sóhajtozott és tovább árulta a krajczáros tékát, meg a czeruzát a kis diákoknak . . .

Ugy történt, hogy egyszer a török bótos elutazott. Messze földre ment. Hirét vette valami ritka példányu, értékes, régi könyveknek, azokat akarta megszerezni.

Hogy Dina és Fatma egyedül maradtak odahaza, egy délután a vén cseléd azt mondta urnőjének:

— Menjünk egy kicsit sétálni, ki a városból az erdő felé. Olyan szép idő van odakünn.

Fatma örömmel beleegyezett. Fejére sárga-piros selyem sált kötött, melyet körülcsavart a derekán is, aztán az udvar hátulsó kapuján, a szűk sikátorok felé kerülve, kimentek a városból.

Pár percz mulva már ott ballagtak a temető árkánál, a honnan ellátni a nagy erdőig. Fatma egészen megittasult a friss, tavaszi légtől. Ritkán volt alkalma kimozdulni sötét lakásukból. Egész ünnep volt neki ez a kis szabadság. Soha semmi társasága nem volt, csak a könyvei.

Elgondolkozva lépkedett Dina mellett. Néha lehajolt s egy-egy mezei virágot szakított. E közben csendesesen elértek az erdőig. Hűvös, homályos, árnyas rengeteg, telve rejtelmes zsongással. Talaját süppedékesé teszi azévről-évre lehullott sárga levelek porhanyós rétege. Itt-ott kék börvény üti föl mosolygós fejét a fű közül. Gomba is akad elvétve, meg gyöngyvirág, melynek karcsu szárát meg-megrázza a szellő s ilyenkor a filigrán fehér kelyhek édes illata messze száll . . .

Fatma boldog volt, hogy virágot szedhetett. Egészen átadta magát ennek az előtte eddig ismeretlen, új gyönyörűségnek. Dina messze elmaradt mögötte, de ő azzal nem törődött s mindig mélyebben hatolt be az erdőbe.

Mikor már mind a két keze tele volt virággal, leült egy hatalmas tölgyfa tövébe a gyepre, hogy bokrétába szedje virágait.

Ekkor háta megett megzörrentek a bokrok és a sűrűségből egy férfi alakja bontakozott ki . . .

Az az aranyos ruhájú és aranyszőke bajuszu ifju volt, a ki már többször elsétált a bolt előtt.

A leány megijedt s virágait ott hagyva a földön, felugrott ültéből.

XXXIX-ik Hohenburg Frigyes herczeg, huszár-őrnagy, a ki egy fél év óta volt a városban állomáson, szeliden megfogta a leány kezét.

— Ne féljen tőlem, szép gyermek! hisz én nem bántom.

Fatma arcát elöntötte a pir. Olyan kíváncsan nézett ki, szüziiesen piruló, szép fejével, a tarka selyem sál keretéből, mint egy érett szamócza, mely laszakításra vár . . .

A herczegnek magas száru, sarkantyus csizma volt a lábán és lovagló ostor a kezében. Karcsu alakja meghajolt a lány előtt, mialatt finom, kékes, fehér kezével megfogta annak bársonyos, hamvas állát s úgy kényszerítette, hogy szeméibe nézzen . . .

Aztán olyan szépen beszélt hozzá, a mint azok a szerelmes lovagok szoktak beszélni hölgyeikkel, a kikről Fatma a regényekben olvasott . . .

Később már szembe mert nézni a herczeggel, aki izmos karját az ő karcsu dereka köré füzte . . .

Fejök fölött, a százados tölgyek lombjai közt, a madarak szerelemről csicseregtek . . . A gyöngyvirág édes illata fölszállt hozzájuk a földről s a leánynak finom orrczimpái megremegtek a kéjtől, mit a szerelmes ifju közelléte okozott érintetlen, szüzies testének . . .

Dina messze elmaradt tőlük az erdő szélén . . .

IV.

Mire az öreg Ikantisz megérkezett hosszú útjáról, magával hozva a drága könyveket, kicsiny lakását üresen találta. Szépséges leánya, a klárisajku Fatma ott hagyta az ő fehérszakállu édes apját, a hűséges Bálintka Dömét, aki annyira busult utána, meg a sok szép regényt és világgá ment egy húsból és vérből való regényhőssel. Nyilván úgy vélekedett, hogy a sok regényolvasás után érdekes lesz egy regényt végigjátszani, a melynek ő lesz a hősnője . . .

Az öreg Ikantiszt senki sem látta busulni a lányáért. Bezárkózott a szobájába s egy hétig sem jött ki onnan. Azt sem tudni, mivel élt az alatt. Nem volt aki gondoskodjon róla, mert Fatmával egyidejűleg a vén Dina is eltűnt hazulról. Nem tudni, hová lett. Mikor aztán egy hét múlva az öreg antikvárius megint megjelent a boltban, éppen úgy foglalatostkodott a könyvei közt, mint azelőtt. A boltba járó közönség semmi változást nem vett észre rajta, csak éppen hogy szemüvege fölé egy másik fekete pápaszemet tett föl. Bálintka Döme azonban úgy találta, hogy öreg gazdájának magas alakja meghajolt egy kissé a hét lefolyása alatt. Hosszu, fehér szakála most már övén alul ért, amint ott állt a bolti asztal mellett . . .

Leánya nevét soha többé nem ejtette ki s a bolt melletti szobába be nem tette a lábát soha sem. Üres volt az és elhagyatott. Csak Bálintka Döme ment be néha oda. Megállt a szoba közepén és széjjel nézett. Mintha az illatot szimatolná. Azt az édes, bódító illatot, mely a klárisajku Fatma sötét hajából áradt volt szerte szét . . .

A szomszéd elvadult kertjéből a vén platánfa most is be-beinteget az ablakon át a szobába. Az is, mintha Fatmát kereste volna ott . . .

Fatma pedig ezalatt messze járt a herczeggel, a kinek aranyiszőke bajusza volt és kék szeme, mint a buzavirág . . . Mindketten boldogok voltak, mert szerették egymást és nem törődtek a világon senkivel . . .

V.

Még nincs vége a románcznak!

Két nyár és két tél mult el azóta, hogy a szép Fatma világgá ment. A vén könyvesboltban mi sem változott. Ikantisz és Bálintka Döme most is csak úgy szorgoskodnak mint azelőtt. Az a kegyetlen csapás, melyet mindketten egyaránt éreztek, mintha közelebb füzte volna őket egymáshoz. Az öreg soha másképp nem szólítja segédjét, mint „fiam.“ Az meg olyan gyöngéd és alázatos hozzá, mint csak fiu lehet az édes apjához.

Egy délután a vén Májerné ment be a boltba, Ikantisz épen egyedül volt. Látszott rajta, hogy a kíváncsiság bántja a vén boszorkányt. (Akkoriban ugyanis az a hir járta be a lapokat, hogy XXXIX. Hohenburg Frigyes herczeg házasodik. Valami külföldi herczegkisasszonynyal hozták szóba.)

Hát, a vén Májerné, aki valami apróságot vásárolt, mindenáron beszélgetést akart kezdeni Ikantiszszal. Szeretett volna valamit hallani Fatmáról. Gondolta, hogy az apja tud tán róla.

— Szép idő van ma szomszéd (Épen a tizedik házban lakott a bolttól.)

— Ühüm! és az öreg, hogy átvette tőle a néhány krajczárt, leült az íróasztal mellé könyveihez.

— Itt a boltban olyan kellemes elüldögélni. (S azon módon leült ő is.)

És minthogy Ikantisz egészen belemerült egy nagy könyvbe s nem látszott tudomást venni a látogatóról, az maga folytatta a társalgást:

— Nagyon kellemes itt . . . Igazán.

Mély csönd.

— Az a másik szoba most mindig üres?

Ikantisz fölemelte fejét a könyvről s nyugodtan szembe nézett Májernéval, mialatt végig simította hosszú, fehér szakállát.

— Mindig üres . . . És mennyiben érdeklí ez az asszonytságot?

— Engem? Dehogt! egy viláért sem . . . Csak ugy gondoltam, hogy megkérdem.

Az öreg megint belé temetkezett a nagy könyvbe, mialatt ritka lelki nyugalommal szólt:

— Érdekes dolgot olvasok ebben a könyvben. Hallgassa csak, az áll itt, hogy: Bolond ember kérdez olyat, a mi nem érdeklí, vagy naplopó, a kinek nincs egyéb dolga, mint a máséval foglalkozni.

Májerné erre se szó, se beszéd, föluggrott a székről és nagy dühösen elrohant. Az ajtóban pedig, köszöntés helyett, olyasvalamit mormogott, hogy:

— Vén pogány!

Ikantisz azonban erről nem vett tudomást.

Egy hét sem mult el ezután, a mikor egy zivataros éjszaka, valaki megzörgette Ikantisz ablakát. Egyedül aludt most a kis lakásban, mert cselédet nem tartott, csak takarítónő járt be hozzá, napközben. Az öreg maga nyitott ajtót az éjjeli látogatónak.

Egy fekete kendőbe burkolt magas, karcsu alak borult le előtte és csókokkal halmazta el kezét, lábát s egész testét, a hol érte . . .

— Édes apám! bocsáss meg nekem!

Ikantisz fölemelte reszkető kezeivel megtért gyermekét, azután homlokön csókolta.

— Többé ne vétkezzél!

Csak ennyit mondott neki és bevitte a házba.

Odakünt ujult erővel tört ki a fergeteg . . .

VI.

Másnap reggel, amikor Bálintka Döme derült, napsugaras időben megérkezett a boltba, és szokása szerint benézett a hátulsó szobába, azt hitte, a szeme káprázik, hogy a klárisajku Fatmát (aki szebb volt, mint valaha) ott látta régi helyén, az ablaknál, könyvvel a kezében. Kipirult arczczal rohant hozzá:

— Fatma kisasszony!... itthon van!? Haza jött!...

A lány letette a könyvet és mosolyogva nézett a fiatal emberre:

— Itthon vagyok, Döme, és nem is megyek el többé hazulról.

Aztán kezét nyujtotta neki. Bálintka Döme megragadta a kis kezét és áhitattal emelte ajkaihoz.

Fatma szemébe nézett az ifjunak (életében először!) nagyon szép barna szemek voltak... Olvasni is lehetett belőlük, s ez alatt a vén platánfa bizalmasan integetett az ablak alatt...

Aztán Döme visszament a boltba s Fatma ismét fölvette a könyvet, melyet ott talált az ablakpárkányon, a hova két év előtt tette.

A regény legérdekesebb fejezetéhez ért...

(Rawdon éppen váratlanul haza érkezett és a cselszövő Beckyt hűtlenségen kapta. A rossz asszony rémülten borult térdre a dühöngő férfi előtt s rimánkodn kezdett: — Rawdon; ne ölj meg!)

Fatma felnézett a könyvből és azt gondolta magában, hogy Döme ilyesmire képtelen volna... Aztán tovább olvasott és mikor a regényben a hűséges Dobbin Vilmos, sok küzdelem után, végre elnyerte Amália szerelmét, Fatmának minden vér a hevesen

dobogó szívébe szorult és halásápadt lett az arcza. Mert a világ úgy ítélte, hogy az olyan hűség mint a Dobbiné, méltó volt egy olyan nemes jó asszony szívére, mint Amália.

Aztán sóhajtva tette le a könyvet — a regény bevégeződött — és bement a boltba Bálintka Döméhez.

— Döme — szólt hozzá az édes lány szavával, a régi bizalmas hangján és Döme ijedtében lesepert néhány könyvet a polcra, a mint hirtelen hátra fordult . . . Döme hagyj itt te bennünket. Menj messze valahová, idegen városba, idegen emberek közé. Jobb lesz ott neked Döme . . .

Bálintka Döme nem felelt semmit.

Azonban ma is ott árulja még a krajczáros tékát és czeruzát a kis diákoknak . . .

A vad gentry.

I.

Bánáthy Károly falusi lakának kertre néző ablaka ki van nyitva. Ő meg ott áll az ablakban s czimeres fedelű, öblös tájékpipából eregeti a füstöt kifelé. A kertben hatalmas káposztafejek diszelegnek, a ripacsos levelű ribizkebokroktól határolt területen. Elől, mindjárt az ablak alatt, viola és rezeda virít. Édes illatuk elárad a levegőben. Gyönyörűség élvezni azt. Bánáthy azonban nem sokat gondol vele. Visszafordul szobájába s kiégett pipáját leteszi az asztalra, a melyen agglegényi reggelijének maradványai hevernek. Ő agglegény, de jobbára csak azért, mert nem gondol a házasságra és elhanyagolja külsejét. Különben még nem olyan idős. Szép szál, vállas magyar. Azzal a bizonyos napbarnított, piros arczzszinnel, a mivel csak a valódi férfiakat aranyozza be a napsugár. Rengeteg fekete bajuszában csak itt-ott csillámlik egy-egy ezüst szál s okos, sötét szemei fiatalos tűzben ragyognak. Az asztalnál állva tölt magának egy kupicza szilvóriumot, aztán fölhajtja és csettent rá a nyelvével. Nyilván izlik neki. Majd bejön az öreg Zsófi s szóttlanul szedi le az asztalt, miközben Bánáthy föl-alá jár a szobában, a melynek falain füstös családi képek vannak, meg vadászfegyverek. Diana, a vadászkutya ott ásitozik

az ágy előtt a szőnyegen, melynek himzett rózsái valamikor üdék és pirosak voltak, most pedig már halványak és kopottak. Rég elkoptak ebben a rideg-aggregényi környezetben. Bánáthy arcza is úgy elhalványodik idővel. A szive is kiég, elkopik haszontalanul . . .

És ő még sem gondol a házasságra. Megosztja idejét korhely czimborái, a vén Zsófi, meg Diana társaságában. Uri nőekkel ritkán találkozik. Azt mondja, nem ért a nyelvükön. Fél, hogy összetöri őket. Mint gyermek a madártojást, mit a fészekből kiszedett. Ezért hívják vad gentrynek. Egy kicsit nagyra is van rossz hírével s affektálja a nyereséget. Különben arany szive van. Czimborái imádják. A falusiak szeretik. Ő is szereti a falusiakat. Sokat megfordul közöttük. El-el sétálgat a faluban. Szívesen letép az utszélien egy-egy vadrózsát, és óvatosan tüzi keblére . . . hogy tövise meg ne szurja a kezét . . .

Mert a vad gentry szive néha hevesebben dobog, egészséges, piros vére lüktetése alatt, mely koronkint erősen tiltakozik az aggregényi élet rideg magánya ellen . . . Így él ő falun, ősei lakában . . .

II.

Egyszer csak levelet kapott a vad gentry egy unokatestvérétől, a ki a fővárosban lakik. Azt írta neki Muzslayné, hogy az urának levegőváltoztatásra van szüksége. Így rendelték a budapesti doktorok. És elhatározták, hogy mindnyájan lemennek nyaralni néhány hétre hozzá.

— Itt ellehetnek. Ugye, Zsófi? Hozza rendbe a többi szobát.

És Zsófi reggeltől estig takarított. Porolt, pörölt és rendezgetett, a míg végre szép tiszta és rendes lett az egész ház. Akár csak egy skatulya.

Most már jöhetnek a budapesti vendégek.

III.

Nemsokára megérkeztek. Muzslay Endre a feleségével és leányával.

— Ez Ida?! No nézd a csitrit, hogy megnőtt! És Bánáthy Károly összecsapta két kezét, mikor egy sugár növésű, rózsás arczu fiatal leány szállt ki a kocsiból, szülei után.

— Emlékezel, mikor a térdemen lovagoltál? Hoppá! Régen volt?

Ida emlékezett.

A fővárosiak nagyon jól találták magukat falun. Ujdonság ingerével birt előttük minden. Muzslaynak tetszettek a sógor szép lovai, pipái, fegyverei, korhely czimborái, a kikkel hamar összebarátkozott. Nagyokat ittak és kártyáztak. Szóval használt neki a levegőváltoztatás. Érdeklődött a termés iránt is. Az asszony pedig — született Bánáthy Vilma, unokatestvére Bánáthy Károlynak — ott sürgött-forgott a belső udvaron, kertben, konyhában. És Ida! Na, látni kellett azt az örömet, a mi a sok kis csirke, kacsza, pulyka, bárány s a többi jószág láttára eltöltötte! Soha ilyet! Talpon volt reggeltől estig. Ott volt mindenütt. Még lovagolni is megtanult, meg tehenet fejni is.

Piros pipi kendőt kötött a fejére, mit a Maris szolgálótól kért kölcsön, föltüzte a szoknyáját és oda ült a fejő székre. S minthogy a Riska tehen olyan

kényes, hogy nem adja le máskép a tejet, hacsak nem énekelnek neki, Ida versenyt énekelt a fejő leánynyal:

Sikolt rikolt a sarkantyú,
Csókot kér a barna fattyú;
Adjon neki a kisasszony,
Ne sikoltson olyan nagyon!

A cselédek csak úgy nevettek, hogy a lelkem, aranyom, nagyságos kisasszony, hogy feji a tehenet!

— Ne bántsátok, ha öröme telik benne.

És a szülők, meg a házigazda összenéztek...

IV.

. Egy reggel ott ültek az alacsony ház árnyas verandáján, a terített asztal mellett. Muzslayné épen a jó, falusi, tejszínes kávét csinálta ki, mire haraptak még egy kis sonkát, hideg sültet, fehér czipót, aznap zurbolt friss vajjal, pompás csepegtetett mézet, paprikás szalonnát s ittak rá jóféle házi barackpálinkát. (Fővárosban menten gyomorkatarrhust kapna az ember az ilyen reggelitől, de a jó falusi levegőn az máskép van.) Hát, hogy ott kínálgatóztak, a Miska gyerek, a mindenes megérkezett a városból a póstával. Van ujság bőven. Levelet is kapott mindenik.

— Te Károly! — szólt a sógor a házigazdához, hogy elolvasta a levelét, — csak nem veszed rossz néven, hogy még egy fővárosi vendég jelentkezik? Jelöcs Gábor írja, hogy szeretne lejönni egy pár napra. Szabadságot kapott a minisztertől.

— Hozza Isten! Itt ellehet. Majd megtanítjuk inni, ha még nem tud.

— Mit mászkál az is?! Nemhogy otthon ülne,
— pattant föl Ida, míg szép arcza barackvirágszinre
pirult, mialatt roppant buzgalommal kente a vaját
a kenyérrre.

Az anyja csöndesen nevetett. Muzslay pedig
hamiskásan kacsintott a házigazdára, leánya felé
integetve.

Bánáthy meg visszaintett, hogy:

— Értem.

(De azért mintha elkedvetlenedett volna egy
kicsit . . .)

V.

Filigrán, fehér arczu szőke gyerek, finom, selymes
bajusszal. Karcsu növésű, kiskezű, kislábu. Olyan,
mint egy kisasszony. Fővárosban nevelkedett, méltó-
ságos szülei házánál (IV. kerület). Olyan igazán jó
nevelésű uri fiu, a ki soha bolondságot nem csinált
életében. Jogot végzett, most pedig a miniszteriumban
hivatalnokoskodik.

Ez Jelöcs Gábor, az Ida kiszemelt vőlegénye.
Igy határozták a szülők, a kik azt tartották, hogy ez
nagyon jó házasság lesz.

Mindnyájan igen szívesen látták az új vendéget.
Ida is örült neki. Bár a mikor összehasonlította ezekkel
a falusi, kurucz, napégett magyarokkal az ő fehérarczu
lovagját, mintha szégyelte volna magát érte egy kicsit . . .

Bánáthy nagy fölavatást rendezett az új vendég-
tisztületére. Összegyültek sokan és ittak nagyokat.
Éjfél felé a társaság egy része már jóformán utólérte
magaat s a kedélyek határozottan az érzelgős bizalmas-
kodás jellegét öltötték, egyenes arányban állva az

elfogyasztott bornak mennyiségével. Az új vendég pedig beszüntette az ivást. Csak ült és mosolygott és huzogatta finom, selymes, szőke bajuszát. Muzslayné átvette a háziasszonyi szerepet, leánya segített neki. Ott sűrögtek mindketten a vendégek között.

Ida épen Gábort kínálta fekete kávéval, a ki félrehúzódva ült egy sarokban.

— No maga ugyan híres legény, hogy még inni sem tud! Nem szégyenli magát? Sugta oda neki, míg letette elibe a feketekávét.

— Nem ambízióm babérokat szerezni ezen a téren. — Felelt az ifju sértődötten.

A lány vállat vont és ott hagyta. Szégyelte, hogy a többiek azt mondták az ő lovagjára, hogy:

— Ne bántsátok az urfit. Tej kell annak, nem bor.

Többet aztán egész éjjel egy szót sem váltottak. Mindkettő azt várta, hogy a másik közeledjék.

Az asszonyok nem sokára visszavonultak, az urak meg ittak tovább. Elküldtek a malaczbandáért a „Nyakigláb“ zsidó korcsmájába. A három szál cigánylegény megérkezett és huzta nekik *keservesen*. Nem sokára már az üvegeket vagdosták a falhoz és egyik-másik föltette a lábát a czimbalomra.

Bánáthy meg egyre diktálta a nótát:

Huzzad cigány! az áldóját a fádnek!

Nekem huzod, nem az öreg apádnak!

Igen kitört belőle a magyar virtus. Férfias hangja csak úgy harsogott végig a házon.

Ezalatt egy érintetlen, bájos, fiatal gyermek, az utolsó szobában, fölült ágyában s félig nyílt ajkakkal, kerekre nyílt szemekkel hallgatózott... Tisztán kivehette a vad gentry erős hangját. Aztán boszankodva

gondolt a másikra, arra a fehér arczu ifjura; a ki még inni sem tud. Az összehasonlításon aztán úgy elgondolkozott, hogy be sem hunyta a szemét egész éjjel . . .

VI.

Hajnal felé oszlottak szét a korhelyek. Hogy az utolsó is távozott, a petróleumlámpa egy végsőt pislákkolt, aztán kialudt, kellemetlen füstöt hagyva maga után. A lebocsátott függönyön át, a kert felől, bekandikált a hajnal. Bánáthy föltárta az ablakot. Az üde, illatos, reggeli lég csak úgy tódult be a dohányfüst és borgőzzel telt szobába, melyben az orgia maradványai szertesztét heverték. A gazda kedvetlenül nézett végig a pusztuláson. Aztán föltette széles karimájú szalmaalapját s kiment a kertbe.

A fekete föld kissé nyirkos volt. Ugy látszik, esett az éjjel. Remek zöldszinben pompázott a növényzet. Az öblös káposztaleveleken a harmatcsepp, mint millió gyémánt csillogott. A kerítés mellett az akácza szinte meggörnyedt az édes illatu, rózsaszínü fürtök alatt. Madárka csicsorgett ágain, vígan ugrálva rajta. Aztán megrebbentette kicsiny szárnyait s fölszállt a magasba.

Bánáthy elindult a széles kerti uton a nagylevelü ribizke-bokrok közt. A hűs korai levegő jól esett forró fejének. A falu egyetlen utcáján napszámosok mentek végig, szerszámmal vállaikon s élénken tárgyalták szükkörü életök apró eseményeit.

— Azt hiszi keed, hogy a bérlő jobban fizet? Csak, olyan az is, mint a többi. Má én csak ammondó vagyok, hogy maradjunk az uraságnál.

A másik felelt rá valamit, miközben hosszú, lapos parasztléptekkel haladtak tova, a kerítés mellett.

Bánáhty úgy elgondolkozott, hogy az egyszerű munkásnépet kora reggel dologra menni látta . . . Van nekik miért élni, kiért dolgozni. Mindeniknek van felesége, családja, van a ki megössza nyomorúságos élete gondjait s együtt élvezik a csekély örömet is, a mi osztályrészüil jutott nekik.

— Csak az én életem olyan haszontalan, gondolta magában s olyan nyomorult lelki állapotban volt, mint még soha azelőtt. A sivár, agglegényi jövő komor képe fenyegetően nézett szembe vele. Aztán elgondolta, hogy milyen *máskép* lehetne az egész . . . és fölsóhajtott.

Ekkor kocsizörgés hallatszott s Bánáhty csodálkozva látta, hogy az ő parádés kocsisa fordul be az udvarba.

— Hát te hol jártál ilyen korán!

— A vasutnál voltam. A pesti fiatal urat vittem ki, felelt a kocsis, tisztességtudóan levéve strucztollas kalapját.

A gazda csak annyit felelt rá, hogy:

— Ugy?!

De azért föllélegzett és mintha vidámabban nézett volna bele a végtelen kékségbe, mely ráborult a távoli hegyek tetejére, a kis falu határán tul.

Abban a perczben megütötte a vállát valaki.

— Jó reggelt, gazduram! Hát maga még most se feküdt le, mikor más becsületes ember már föl is kelt?

Bánáhty hátrafordult s kedves meglepetéssel látta maga előtt Idát, a kinek szép feje könnyü fehér ruhájából, üdén, kívánatosan mosolygott reá, mint az érett szamócza.

— Adj Isten, hugám! Mit álmodtál az éjszaka? Aztán be sem várva a feleletet, utána tette:

Most mondja a kocsis, hogy a budapesti urfi megszökött a hajnalban, ő vitte ki a vasúthoz. (Én nem tudom, miért néz olyan mohó kíváncsisággal a leány arczába, míg ezeket mondja.)

— Dehogya? Hát a mitül jó?

És a leány vállat von, letép egy levelet a ribizkebokorról.

— Már azt ő tudja, hogy mitül jó. És te nem is busulsz utána?

A leány komolyan néz a férfi arczába, aztán, még komolyabban, kedves határozottsággal felel neki:

— Igazán, hogy nem . . .

A férfi szó nélkül ballag a leány oldalán, végre megszólal:

— Te Ida! Hát . . . izé . . . én azt hittem, hogy . . . ti szeretitek egymást. Hát nincs ugy?

— Ugy látszik, hogy csakugyan nincs ugy.

— Nem értem.

— Pedig könnyü megérteni. Tudod mind a ketten belé hecczeltük magunkat abba, hogy szeretjük egymást. Pedig csak a szüleink akarták, hogy ugy legyen. Én azt hittem, hogy ő nagyon szerelmes belém és ugy látszik, ő is azt hitte rólam. Mindketten csalódtunk. De jobb az így, hogy most nyilt föl a szemünk, mint *azután*.

— Te Ida! Felelj nekem őszintén. (És az erős férfi mohó vágygyal néz a leány kipirult arczába). Egy *csöppet sem* fáj a szived utána?

— Ida még jobban elpirul, de azért kaczagva felel:

— Azután a *kisasszony* után? Egy csöppet sem.

A vad gentry köszörüli a torkát.

— Te! . . . izé . . . hát látod, én csak olyan falusi paraszt vagyok, olyan vad gentry. De azért azt mondják, hogy jó szívem van. Hát . . . azt gondoltam, hogy . . . és szeliden megfogta a lány kezét, csak azt gondoltam, hogy . . . nem maradnál itt örökre, nálam? . . .

— Itt én, akár ítélet napjáig! S könnyein át mosolyogva, szégyenlősen nézett föl a daliás emberre, a ki karját az ő karcsu dereka köré füzte.

Aztán mindketten erősen fölrezzentek néma boldogságukból, mert a csordás nagyot cserditett ostorával a mint végig ment a kert mellett, a poros országuton.

— Néé! Te ne!!

Miczbánné kötője.

Nagymamának én tulajdonképen nem voltam unokája, mert a nagyapámnak volt legidősebb testvére, de azért én is, mint a kiterjedt család minden fiatal tagja, így hivatam azt a jó öreg asszonyt, a kiről most írni akarok.

A mióta én emlékszem reá, mindig nagyon öreg volt. S noha senki sem tudta biztosan, hogy hány éves, azért a családban az a hit volt elterjedve, hogy a nagymama közel van a százhoz, ha ugyan nincs túl rajta. Ő maga nem szeretett a koráról beszélni. Egyszer azt mondta, hogy hetvenkét éves s emellett állhatatosan megmaradt mindhalálíg.

Erre azonban Imre nagybátyám, a ki maga is közel volt a nyolczvanhoz, megjegyezte, hogy ő gyermekkorá óta ösmeri a nagymamát és teljes világléletében mindig néninek hívta.

Most is előttem van, kissé hajlott, de magas alakjával, a mint kampós botjára támaszkodva, kezében ócska imádságos könyvével, vasárnap a kis falusi templomba ballagott. Utközben megsüvegelte mindenki, ur, paraszt egyaránt s ő barátságosan fogadta a köszöntéseket. Ősz haja, mint a nagyon öreg embereknek rendszeren szokott, nem csak ezüstös volt, de aranyos is. Az idő épen úgy megsárgította, mint az

arczbőrét, a mely hasonlított a régi pergamenthez, a mire krónikások a hajdani idők viszontagságait jegyezték vala föl.

Csak a kék szeme volt tiszta és üde, mint akár-melyik fiatalé. Fekete rámás, kerek szemüvege alól élesen nézett arczába annak, a ki vele beszélt, míg fogatlan száját összeszorította s hegyes álla előre görbült a fehér főkötő keretéből.

Soha se fogom elfelejteni, egyszer a leánytestvéreim bálba készültek, a szomszéd városba. Hogy megérkezett a báli ruhájuk, fölvtették és átmentek benne a nagymamához, megmutatni neki. Az öreg szembe lakott velünk. Gábor nagybátyámnál, a ki már akkoriban nyugalmazott főszolgabíró volt. Én is átmentem a lányokkal. Nagymama ott ült az ebédlőben, az ablaknál és imádkozott, mert buzgó hive volt a római katolikus egyháznak.

— Szépek vagyunk, nagymama?

És a két leány megállt előtte, könnyű rózsaszínü selyem ruhájában.

Nagymama feltolta szemüvegét ránczos homlokára s úgy mustrálta végig a két leányt. Aztán bólingatott a fejével.

— Szép, szép.

Majd elgondolkozva megkérdezte:

— Hol lesz a bál?

Megmondtuk neki, hogy Szalkaváron, az „Arany Csillag“-ban.

— Hát meg van még a Csillag?

— Bizony meg. Régi épület az. Ösmeri nagymama?

— Ösmerem. Én is voltam ott bálban.

— Régen lehetett az, nagymama?

Az öreg asszony elgondolkozott. Aztán mintegy magában mormogta:

— Régen bizony. Most lesz a télen *hetvenhat esztendeje*... Fehér ruhában voltam, kék szalagokkal...

És merően nézett maga elé, míg szintelen ajkai mozogtak, mintha befelé beszélt volna, saját magával.

Emlékezett arra, hogy ezelőtt hetvenhat évvel, hol és milyen ruhában volt bálban, de, például, azt már nem tudta volna megmondani, hogy egy héttel ezelőtt kivel beszélt.

* * *

A nagymama a mellett, hogy vallásos asszony volt, szörnyen sokat tartott nemesi származására is és szeretett eldicsekedni vele, hogy egyenesen gróf *Miczbán* Simontól származik, a ki a tizenharmadik században élt. Attól a Miczbántól, a kiről ama híres legenda forog közszájon. Miczbán felesége ugyanis magtalan volt s egy szegény asszonyt, a kinek hármas gyermeke született, a grófné nagyon megpirongatott és tisztátalan asszonynak nevezett. A koldusasszony erre megátkozta a grófnét, hogy hét gyermeke legyen neki egyszerre. S ime! az átok csodálatosképen beteljesedett. Miczbán gróf felesége egy éven belől hét fiu gyermeknek adott egyszerre életet. A grófné roppant megijedt és férje távollétében egyet kiválasztott a fiuk közül, azt megtartotta, a többi hatot pedig elküldötte az erdőre egy öreg asszonynyal, a kire ráparancsolt, hogy pusztítsa el őket. Csakhogy gróf Miczbán a tatárok ellen viselt háboruból visszatérvén, az erdőben találkozott a vén asszonynyal s ettől megtudva a történeteket, elvette tőle a hat gyereket és titokban fölneveltette. Nejének pedig csak azzal a feltétellel

bocsátotta meg borzasztó bűnét, hogy a mikor az asszony III. Endre magyar király udvarába, balra volt hivatalos, egy selyem kötőt kellett maga elé kötnie, a mely kötőre a hét gyermek élethiven le volt pingálva s így kellett neki, büntetésből a király színe elé járulni. A monda szerint, e hét fiutól származtak a Csapi, Bocskay, Szörte, Soós, Ráskay, Eszenyi és Kövesdy családok.

Nagymamától számtalanszor hallottam elbeszélni a Miczbánné kötőjének legendáját. Nagyra volt vele az öreg, hogy a híres nemzetségből származik. Családi neve különben bizonyította is, hogy úgy van.

Mikor nyári vakáció alatt otthon voltam, falun, minden áldott este, vacsora után összegyűltünk a nagymamáék háza előtt s ott leültünk az udvaron, a hosszú tölgyfa-gerendára.

Egyszer megint szóba került a Miczbánné kötője. Nagymama ismét elbeszélte töviről-hegyire az egészet. Mindnyájan áhitattal hallgattuk, mintha először hallottuk volna életünkben. Az unakaöcsém azonban, Józsi, a ki velem együtt végezte a jogot Budapesten, unottan szólt rá a nagymamára:

— Jól tudjuk az egész históriát, nagymama. Nem új dolog. A multkor láttam is a Miczbánné kötőjét a nemzeti muzeumban.

— Láttad, csakugyan? — kérdezte mohón az öreg.

— Láttam hát!

— Hm, hm! És elgondolkodott.

Persze, mi mosolyogtunk a Jóska ötletén, de másnapra elfelejtettük az egészet.

Mikor azonban a vakációnak vége volt és átmentünk elbucsuzni a nagymamától, az öreg titkolózva félre hitt engemet, ki mindig a bizalmasa voltam.

— Te, Marczel! tehetnél nekem egy szivességet.

— Szivesen, nagymama. Csak parancsoljon.

— Hiszen neked olyan nagyuri barátaid vannak Budapesten. Szerezd meg nekem azt a kötőt.

— Milyen kötőt?

— Hát a Miczbánné kötőjét.

Elnevettem magam.

— Jó, jó, majd megszerzem.

S ezzel elbucsuztam az öregtől. Jóskának csak a vasuton mondtam el a nagymama kívánságát. Ismét nevettünk és ismét elfeledtük az egészet.

Csakhogy nagymama nem feledkezett ám meg a Miczbánné kötőjéről! És mikor karácsonyra megint haza mentünk, egész komolyan számon kérte tőlem ígéretem beváltását.

— Jól van, nagymama. Meg lesz.

— Igazán?

— Igazán. Husvétra elhozom a kötőt.

Budapesten aztán csakugyan kieszeltünk egy jámbor gonoszságot. Volt egy művésznövendék barátunk, a ki gyönyörűen festett. Ezt nyertük meg tervünk kivitelére.

Egy nagy darab ócska, fehér selymet kerítettünk s erre a művész vízfestéssel, gyönyörű hét gyermekfejet pingált, s ólombetűkkel, mindenik alá oda írta az illető család nevét, a melynek a Miczbán fiuk állítólag ősapjai voltak. Mikor aztán mindezzel készen voltunk, művészileg megtudtuk adni a kötőnek az antik színezetet. Itt-ott megpörköltük egy kicsit a tüzes kályhánál, hogy megsárguljon, s egy-két lyukat is ejtettünk rajta.

Remekül festett, mondhatom.

Azt az örömet kellett látni, a mibe nagymama volt, a mikor átadtam neki a Miczbánné kötőjét!

Öreg kezeivel reszketve csomagolta ki, aztán kiterítette maga elé az asztalra, és nézte, nézte, addig nézte, míg a könyv kicsordult a szeméből s áhitattal emelte ajkaihoz a selyem rongyot.

Jóska kaczagott, én pedig olyan lelkiismeret-furdalásfélét kezdtem érezni. . . .

— Egészen bolonddá teszitek azt a szegény öreg asszonyt, — szólt Gábor nagybátyám.

— Már az igaz, hogy több eszetek lehetne, — ezt meg az apám mondta.

Eddig csak ment volna a dolog. Mert, hogy nagymama egy nap huszszor is elővette és megnézte a híres kötőt, abban semmi sem volt. De a mikor kijelentette, hogy rámába téteti és felakasztja a szoba falára, akkor már a család is beleszólt.

— Nem engedhetjük, hogy az egész világ kikaczagja. Ez volt a familia véleménye.

Denique a históriának az lett a vége, hogy Gábor bátyám megmondta az öregnek:

— Ugyan anyám, ne engedje, hogy csufságra járjanak vele ezek a kölykök. Dobja ki azt a rongyot. Hiszen soha sem volt az a Miczbánné kötője. Marczel csináltatta valami piktorral, hogy magát megréfálja vele.

Micsoda?! Erre volt csak patália! Hogy ötöt Marczel megcsalja?! Olyan nincs! Eb, a ki hiszi! Nagymama csipőjére tette a két kezét, úgy veszekedett a fiával. Védelmezte a kincsét is, meg engem is egyaránt.

Végre is Gábor bátyám kénytelen volt abban hagyni a kapaczitálást.

Én az egész jelenet alatt, a szomszéd szobában voltam és a nagymama védelmének hallatára megszólalt bennem a lelkiismeret. Elátkoztam az egész

históriát. Haragudtam magamra is, meg Jóskára is, meg a művészre is, a ki a kötőt festette.

Tizszer voltam azon a ponton, hogy megmondom az öregnek a valót, de nem volt hozzá elég erkölcsi bátorságom.

Néhány év telt el ezután és noha a nagymama soha sem beszélt a Miczbánné kötőjéről, azért szentül meg voltam győződve, hogy titokban sokat gyönyörködik benne.

Egyszer aztán, férfi koromban, szégyelni kezdtem, hogy a kényes ügyet még mindig nem mertem tisztázni.

Kint ültünk a nagy eperfa alatt, az udvaron. Csak ketten voltunk odahaza.

— Nagymama! mondanék én magának valamit, ha meg nem haragudna érte.

Az öreg kérdőleg nézett rám, fekete rámás szemüvege alól.

— Emlékszik még a Miczbánné kötőjére?

— Ha emlékszem-e? Persze, hogy emlékszem, csak nem gondolod, hogy elhányódott nálam. Jól eltettem én azt, ott van a szekrényemben.

— Pedig Gábor bátyámnak igaza volt. Már régen meg akartam nagymamának mondani, de féltem, hogy megharagszik. Sohasem volt az a Miczbánné kötője. Én csináltattam egy festő barátommal Budapesten, hogy nagymamát megtréfáljam vele.

Az öreg szótlanul nézett rám. Mig szintelen ajkai hang nélkül mozogtak és a fejével mintegy önkéntelenül bólingatott.

Soha annyi néma szemrehányást nem láttam még szemekkel kifejezni.

Le is roskadtam a sulya alatt.

— Nagymama! kedves nagymama! Ne haragudjon rám. Éretlen diákréfa volt, ma már meg nem tenném egy világért. És könnyel a szememben hajoltam le két kezéhez s aiázatosan megcsókoltam mind a kettőt.

Az öreg megsimogatta a fejemet.

— No, ne vedd úgy a szivedre, hiszen nem haragszom. Magam vagyok az oka, hogy olyan nagyon kivántam azt a kötőt. Még szép tőled, a miért annyit fáradtál érte, csak hogy örömet szerezzen velem. Mert azt szereztél, igazi örömet ez alatt az öt esztendő alatt. Mindig jól esett, ha rá gondoltam. Meg is szerettem már most azt a kötőt, akár volt a Miczbánnéé, akár nem. S meg is hagytam a végrendeletemben, hogy ha meghalok, mellém tegyék a koporsómba.

Nagy teher esett le a lelkemről.

— Nagymama! — és megint megcsókoltam a kezét — igazán nem haragszik?

— Nem én, fiam. Csak egyet ígérj meg nekem igaz lelkedre.

— ?

Egész közel hajolt a fülemhez:

— Nem szeretném, ha mások is megtudnák, hogy ez a kötő csakugyan *nem az igazi* . . . be ne valld senki másnak ezt a hunczutságot!

Anna kisasszony.

A leányok igen vigan voltak az intézet nagytermében. A kisasszony, ki a francziát tanította a „nagyoknak“, éppen most távozott. Filigrán alakja alig hogy eltűnt az ajtó mögött, rögtön kitört a zajos vidámság. Nem csoda. Hiszen annyi kifigurázni való furaság van azon a vén leányon. Lehetetlen alaku, régi módi, franczia kalapot visel, kopott virágokkal s tobákszin selyem mantillát, fekete rojtokkal. Vágott uju, kötött haraszt keztyüje van s szegény öreg kezeiben az elmaradhatatlan, sötétzöld *en tout cas*-t szorongatja, mely annyi év hő napsugarától és sok-sok esőcseptől óvta meg őt. Egész lénye olyan finom, olyan légies, hogy szinte komikus hatást kelt a szemlélőben. Olyan, mint egy divatját mult, levendula illatu románcz, a mely száz éven át nagyanyáink rokokó szekrényébe volt elzárva.

Hosszukás, fehér arcza van, szomorú nézésű, kék szemekkel, finoman ivelt szemöldökkel és keskeny ajkakkal. A beszéde sem olyan, mint más emberfiának. Olyan hatása van a hangjának, mint mikor az ember bársonyt simogat végig ujjáival. Még a neve is szomorú, egyhangú és szürke név: Anna. (Hát még ugy, hogy Anna kisasszony.)

Szentvárady Margit, az a magas, büszke, szép barna leány (turai és kisteleki Szentvárady Miklós

cs. és kir. kamarás leánya), kitűnően tudja utánozni Anna kisasszonyt. Egész sportot csinál belőle.

— Ide nézzetek, leányok! Vous-avez tort, mademoiselle! S Margit, a mint ott ült a katedrán, a hol pár perczzel ezelőtt még Anna kisasszony tartott előadást, olyan élethűen majmolta a vén leányt, hogy a növendékek csak úgy dülöngöztek a nevetéstől.

— Silence! silence! kiáltott rájuk, folytatva a tréfát, a mi annyira tetszett a többieknek. Csak egy volt közöttük, a ki nem nevetett: Mari. A komoly, szép, okos Mari, a kit mindnyájan annyira szerettek s a kinek a szavára legtöbbet adott mindenik. Ő azért nem élt vissza hatalmával. Árva leány volt s legidősebb a növendékben. Tizennyolcz egész tavaszt betöltött már. De olyan viseletű volt, mint egy korrekt negyven éves asszony.

Szemöldökének egyetlen mozdulatára Margit abba hagyta a tréfát s egy szempillantás alatt leszállt a katedráról és a nyakába ugrott Marinak.

— Nem tetszik neked, hogy Anna kisasszonyt kifigurázom? Ne haragudj rám azért, édes . . . édes okos fejem te! S össze csókolta két orcáját. Hiszen azzal nem ártok neki . . . De mikor annyira komikus!

— Azért mégsem szabad őt kicsufolnod, Margit. Nagyon jól tudod, hogy én sem fogok férjhez menni soha. Én is vén leány leszek. Itt maradok az intézetben tanítónőnek, s igen szomoruan néznék a jövő elé, ha tudnám, hogy majd engem is így fognak kicsufolni a tanítványaim.

— Hogy te vén leány maradj! Olyan nincs! szólt hevesen Margit. Ugye, lányok?

A növendékek kórusban tiltakoztak a föltevés ellen.

— Majd a vakációban eljössz hozzánk, aztán férjhez adunk!

Mari komolyan rázta szép fejét. A kis Etu, akit a nagyok éppen csak hogy megtértek maguk közt, mert még nem töltötte be a tizennegyedik évét, félénken jegyezte meg:

— Könnyü Margitnak. Őt már várja otthon a vőlegénye. És fölsóhajtott, mint a ki már végképen elkésett attól, hogy valamikor férjhez menjen.

Bizony, Margitra olyan csodálatteljes áhitattal néztek fel a többi leányok. Mindenki tudta, hogy mihelyt betölti a tizenhetedik esztendő, férjhez megy az unokafivéréhez, Szentvárady Béla huszár főhadnagyo-hoz. Margit apja s a főhadnagy szülei már régen elhatározták ezt a házasságot. A leány csak azért volt az intézetben, mert az anyja nem élt s odahaza édesapjának csak terhére lett volna nagyvilági kedvteléseiben. Az intézetben nyelveket tanult s egy kis zenét.

A vőlegénye egyszer meglátogatta. Ez nevezetes nap volt az intézet történetében. A fiatalok délelőtt 11 órakor találkoztak a díszteremben, az igazgatónő jelenlétében. A főhadnagy pontosan tíz percet töltött ott. A kardját sem kötötte le s csákóját kezében tartotta. Illedelmesen társalgott Margittal s távozásakor homlokon csókolta őt. Aztán egy kis emléktárgyat adott át neki.

Mikor elment, sarkantyuja és kardja vígan pengett végig a kőkoczkával kirakott hosszú folyosón. S hogy végigment a parkirozott udvaron, az ablakokból kandi leányfejek néztek utána. Aranyzsínóros attilája csak úgy ragyogott a napsugárban. Pompás szőke legény volt. Napégett arcszínrel s olyan bajuszszal, mint a folyó arany . . .

Margit csak akkor nézte meg az emléktárgyat, amit vőlegénye adott neki. Egy gyémántokkal kirakott

medaillon volt, a melyet ki lehetett nyitni s benne volt a vőlegénye arczképe.

Az ajándék természetesen kézről-kézre járt a leányok közt. Később Margit fölvarrta egy fekete bársony szalagra s azóta a nyakán viseli.

A milliomos Steiner Bettynek, a bankár leányának, ugyan sokkal szebb briliáns nyakéke van. Csak-hogy azt nem becsülik annyira a növendékek. Először azért, mert nem lehet viselni, másodszer azért, mert az nem vőlegényi ajándék. Betty az édes apjától kapta, tizenötödik születésnapjára.

Hát, ugy történt, hogy egy délután a leányok halálosan unatkoztak a franczia óra alatt. Szegény Anna kisasszony hiába magyarázta olyan hévvel a rendes és rendhagyó igéket. Senki sem ügyelt rá. Zsibbasztó unalom tanyázott a levegőben. A terem ablaka a kertre nyilott. Oda künn kellemes tavaszi meleg van. Az ablak alatt hatalmas eperfa integet. Buja zöldlombos ágai közt megbuvik a napsugár s itt-ott tenyérvnyi helyeken kandikál át rajta. Azontul, a széles kerti utat ripacsos levelü ribizke-bokrok határolják.

A lányok vágyakozva néztek az ablak felé. Türelmetlenül várták az öt órát, a mikor fölszabadulnak s a kertben költhetik el uzsonnájukat.

Mari, az okos, szép Mari, egyedüli, a ki figyel az előadásra. Csöndesen jegyezget irkájába. A kis Etu a háta mögött ül s hiába való buzgalommal küzd az álom ellen, mert göndör fürtös fejecskeje minduntalan lehanyatlik. Szentvárad Margit gunyos mosolylyal nézi, hogy Steiner Betty milyen bizalmasan suttog szomszédnőjével, Langenburg Elza baronesszel. Nagy barátságban vannak egymással. Elza egy elszegényedett német katonabáró leánya. A szünidőt rendesen a

gazdag Steiner-családnál tölti. Steinerék örülnek, hogy leányuk egy valóságos baroneszszel barátkozik, Elza pedig jól érzi magát nálok s mohón élvez minden örömet, mit a vagyon nyujthat. Margit nagyon kis véleménynyel van felőle s nem csinál titkot belőle, hogy a magyar nemességet többre becsüli a német báróságnál.

De végre ötöt üt az óra. Anna kisasszony összeszedi czókmókját s távozik.

A lányok mintha rugóról pattantak volna föl. Egy szempillantás alatt, mindenik felállott.

Margit, a ki leelőbb hagyta ott helyét, a kisasszony széke előtt elhaladva, meglátott valamit a földön feküdni. Gyorsan fölkapta és magasra lobogtatva mutatta a többieknek.

— Nézzétek! ezt Anna kisasszony vesztette el!

— Utána kell menni és visszaadni neki, szólt Mari s közelebb lépett Margithoz, hogy szemügyre vegye a talált tárgyat.

— Oh! hiszen arra ráérünk. Margit kíváncsian forgatta kezében a kék zománczozott medaillont, a mely kopott, fekete bársony szallagra volt erősítve.

— Nagyszerű! ezt a nyakán viselte. Vajjon ki lehet-e nyitni? S már ki is nyitotta a mikor mondja.

A lányok egymás vállán át kandikáltak, hogy jobban láthassák a szerény kis ékszer belsejét.

A medaillon egyik oldalán, üveg alatt, rég elhalványodott arczkép volt. Egy fiatal katonatiszt arczképe. Szemeiből életkedv és vidámság sugárzott. Nyalka bajusza merészen ágaskodott kétfelé s ajkain könnyed mosoly ült.

— No, nézzétek már! Ki hitte volna?! Anna kisasszony férfi-arczképet visel a nyakán. Szólt a kis Etu, míg a leányok kézről-kézre adták egymásnak a medaillont.

— Nagyon helytelen dolog, a mit csináltak. Jegyezte meg Mari és kiment a teremből. De a lányok kíváncsisága sokkal jobban föl volt csigázva, mintsem reá hallgattak volna.

— A másik oldalán is van valami, mondá az egyik növendék, mire rögtön kiemelték az üvegkarikát, mely alól egy többszörösen összehajtogatott, elsárgult írás hullott ki.

„Édes egyetlen angyalom! . . .“

Kezdte olvasni Margit. S mire végére ért a levélnek, a leányok mindnyájan elkomolyodtak . . .

Margit szemeiből egy könnycsepp hullott az elsárgult papirosra.

Pedig az a levél olyan egyszerű, tuczatlevél volt, a melyet minden nap kapnak és irnak az emberek. Egy szerető bucsulevele, melyben bucsuzik kedvesétől, de esküvel igéri, hogy vissza fog térni hozzá. Datum: *1857 márczius 21.* Az aláírás egy férfi név: *Ferencz.* Egyéb semmi. Az egész férfias, határozott vonásokkal volt megírva. Alá pedig Anna kisasszony irásával, melyet mindnyájan olyan jól ismertek a pensumokról, csak annyi volt jegyezve:

„*Nem jött vissza. Megnősült 1860. január 6. Megbocsátok neki. Éljen boldogul!*“

Margit szégyenkezve hajtogatta össze az elsárgult levelet s visszatette helyére. A lányok egyenkint, szóntalanul sompolyogtak ki a teremből . . .

Legutolsónak maradt Margit. Hogy kilépett az udvarra, a büszke szép leány formás nyakán csak úgy csillogott a gyémántos medaillon, a mint reá tűzött a napsugár . . .

Aznap nem beszélt róla senkisé. Másnap azonban nagy tanácskozás volt a lányok közt. Miképen adják vissza a kisasszonynak a medaillont? Hogy meg ne szégyenítsék, és ők se szégyeljék meg magukat? Mert abban természetesen mindnyájan megegyeztek, hogy vissza kell adniok.

Mennyire sajnálták most azt a szegény, csalódott vén leányt! Mint szerettek volna a nyakába borulni, és bocsánatot kérni tőle! (A jószivü Steiner Betty rögtön elhatározta, hogy a szünidőre elviszi magukhoz Anna kisasszonyt. A papa biztosan beleegyezik.)

Végre a tanács abban állapodott meg, hogy Marit fogják felkérni, adja vissza Anna kisasszonynak elveszített kincsét. Mari, a ki erősen rosszalta a lányok viselkedését, előbb megdorgálta őket, de némi vonakodás után elfogadta a megbízatást.

Margit hevesen megölelte s összecsókolta két szép arczát.

— Oh! hiszen ha te veszed kezedbe az ügyet minden jól lesz elintézve. Tudom én azt.

S ebben mindnyájan megnyugodtak. Azt pedig közösen elhatározták, hogy soha többé nem fogják a kisasszonyt kicsufolni, hanem megadják neki a tiszteletet, a mi nem csak koránál fogva megilleti őt, hanem azért is, mert sokat szenvedett . . .

A lányoknak most egyszerre eszökbe jutott, hogy milyen csodálatosan kegyetlenek voltak egyszer-másszor a szerencsétlen vén leányhoz.

Hányszor észrevette szegény, hogy növendékei kigunyolják, de azért soha nem mutatott neheztelést. Panaszra sem ment az igazgatónőhöz. Nyugodtan folytatta a leczkét, mint a ki tisztában van vele, hogy teljesítenie kell kötelességét, mert kenyérre van szüksége.

Aznap nem volt francia óra. A medaillon egyelőre Marinál maradt. Másnap a lányokon egész izgalom vett erőt. Türelmetlenül várták, hogy meglássák a kapuban föltünni Anna kisasszony filigrán alakját.

De az ósdi francia kalap s a fekete rojtos, tobákszin mantilla sehogy sem akart megjelenni a látóhatáron. A kisasszony, a ki eddig maga volt a megtestesült pontosság, ma késett. Életében először. Már egy negyed ötöt is elütött az óra, még mindig nem jött. A lányok felváltva kandikáltak ki az ajtón. Mert úgy határozták, hogy Mari elibe megy, és úgy adja át neki, hogy senki se lássa. Csakhogy mindhiába. Fél öt is elmúlt már, a lányok türelmetlensége tetőfokra hágott s Anna kisasszony még sem jött.

— Biztosan történt valami vele. Jegyezte meg a baronesz.

— Ugyan, már mi történt volna? Szólt idegesen Margit.

— Nem tudom, de nekem rossz előérzetem van. És ez az előérezett valóra vált.

Mikor az igazgatónő bejött a terembe, komoly arczáról rögtön leolvasták a lányok, hogy baj van.

— Szomorú hirt kell önökkel közölnöm, kisasszonyok. Szegény Anna kisasszony, az éjjel hirtelen meghalt. Szivszélhűdés érte.

Halálos csend követte az igazgatónő szavait. Csak az öreg álló óra rekedt ketyegése hallatszott a teremben. Majd halk zokogás zavarta meg a csöndet. Margit leborult az asztalra és sirt keservesen . . .

A férfi tragédiája.

Egész nap esett az eső, még pedig amugy isten igazában. Közbe a szél sivitva sodorta az esőcseppeket az ablaktáblához. Odabent, a szobában halavány asszony ül és unottan néz ki a végtelen szürkességbe, a mely hatalmába kerítette az egész vidéket. Szürke minden, a meddig csak ellát a szem, egész addig, hol a nehéz felhős égboltozat ráborul a kopár hegyek hatalmas ormaira, messze a kis falu határain tul.

A fehér arczu asszony sötét szemeiből szomorúság tükröződik vissza. Tekintete ugy el van borulva, mint az idő. Mintha soha többé nem akarna kiderülni.

Sarolta kisasszony meg ott ült a sarokban, kezében könyvvel, melyből mohón olvas. A vén leányok lázas érdeklődéssel várva, hogy a hős és hősnő mikor borulnak egymás karjaiba. Pedig arra még soká kell várnia, mert csak elején volt a regénynek. (A büszke tanácsosné éppen sógorának, az áldott lelkü Jane bácsinak panaszkodott, hogy leánya, a szeszélyes Edith, mennyire lenézi a hámorigazgatót.)

Sarolta kisasszony elfáradt az olvasásban s letette a könyvet. Aztán odament az ablakhoz.

— Margit! Ne légy már olyan gyermek, igazán! Megint sirtál!

A fiatal asszony nem felelt, csak odaszoritotta forró homlokát a hideg ablaktáblához.

Sarolta kisasszony távoli rokon, mindenes a háznál, megrövidítve érezné magát, ha ki nem venné részét a bánatból, a mely a ház urnőjének lelkét hatalmába kerítette.

— Mintha azzal segitnél a dolgon, ha örökösen busulsz! Ügyet se vess rá! Ilyenek voltak a Kistelekyek mind. Az Árpád apja, az öreg Kisteleky Ábris éppen így futkosott minden szoknya után. Az már benne van a vérökben. Te meg éppen nem tudsz bánni az uraddal. Hej! Volnék csak én a helyedben!

S nagyot sóhajtott, megrázva fonnyadt vén fejét.

Kistelekyné azonban nem lelt vigaszt Sarolta kisasszony szavaiban. Olyan édes kint szerzett magának vele, hogy végiggondolta férjhezmenetele szomorú történetét. Szerелеmből nyujtotta kezét Kisteleky Árpádnak, a ki már házasságok első évében elhanyagolta, a szép Romolányiért. Azóta három év telt el s a helyzet nem változott. Könyök, kérések, fenyegetések nem segitettek a dolgon. Aztán a ma reggeli jelenetet élte még egyszer végig, gondolatban. Három napi távollét után, fáradtan, idegesen érkezett haza az ura. Nem kérdezte, hol járt azalatt. Tudta nagyon jól, hogy a romolányi kastély urnője tartotta fogva rózsás karjai közt . . .

— Édes uram! nehezen vártalak, soká oda voltál. És az asszony ráborult az erős szőke férfi széles kebelére.

— Csak semmi jelenet, kérlek . . .

A férj elfordította fejét, hogy ne kelljen szemébe néznie a feleségének. Pompás szőke szakállából csak úgy áradt az illat. A másik asszony kedvencz illatszere . . . Margit megérezte . . . Aztán vágyakozva nézett férje egészségesen piros, élveteg ajkaira, mintha a tiltott csókok nyomait kereste volna ott . . .

Szegény, ő meglegedett volna az alamizsnával is. De a férje unottan fejtette le magáról az ölelő karokat. Aztán kisietett a szobából és fél óra múlva ismét távozott hazulról.

Margit visszafojtott lélekzettel hallgatta férje lépteit. Lovagló csizmájának sarkantyuja ritmikusan pengett végig a folyosón. Aztán elnémult minden. Az ur távozott s az asszony ott maradt, a szerelemféltes ezer kinjaival szívében.

Sarolta kisasszony még mindig ott állt mellette és beszélt neki a Kistelekyekről, a kik mindnyájan ilyenek voltak, mint Árpád.

Ezalatt az eső folyvást pacskolta az ablaktáblákat. Olyan egyforma, lassu, sűrű eső volt, a mely sohasem akar megállni s szinte kizárva a derű reményét, kétségbe ejti az embert.

Margit elfordította a fejét az ablaktól. Egy férfiarcz tolakodott elibe. Ez Rendekh István cigányosan fekete arcza volt. Ez a délczeg magyar minden nyáron lelerándult Budapestről az ő falujokba, rokonai látogatására. Ilyenkor rendesen udvarolt egy kicsit Kistelekynének s miután dühösen konstataálta, hogy ez az együgyü asszony a saját urába szerelmes, még dühösebben visszavonult és hazautazott a fővárosba.

Sarolta kisasszony ismét fölvette a könyvet s belemélyedt a regényolvasásba. (Olga és az abbé együtt szöttek a csejt Edith ellen, a ki már elárulta magát, hogy a hámorigazgatóba szerelmes.)

Margit kénytelen-kelletlen nézett át a szemközti ház ablakára. Az ifju perzselő tekintetét mohón legeltette rajta. Az asszony hiába fordította el fejét, érezte, hogy minden vér az arczába költözik . . .

Hogy aztán az ura egész nap nem jött haza, Margiton bizonyos elszánt fásultság vett erőt, a mely igen veszedelmes állapot egy elhanyagolt fiatal asszony életében . . .

* * *

— Nem zavarom? És Rendekh István mosolyogva állt meg a küszöbön.

Margit megrezzent. Aztán fáradt mozdulattal intett az ifjunak, hogy lépjen közelebb.

Rendekh leült az ablakmélyedésbe az asszony mellé.

Odakünn, már négy nap óta, megszakítás nélkül esett az eső. Ugyanannyi ideje, hogy Kisteleký Árpád távozott hazulról, a nélkül, hogy életjelt adott volna magáról.

Az erős, barna ifju, a ki csodálatosan lelkiismeretlen volt, tisztán látta a helyzetet. A szemközt levő ház ablakából pompásan meg lehetett figyelni mindent.

A fehér arczu asszony ijedten nézett az ifjura, a ki vakmerő bizalmassággal huzta székét közelebb az övéhez.

Rendekh István beszélni kezdett. Annyi lázas szenvedély és meggyőző erő nyilvánult hangjában, hogy az asszony nem vonhatta ki magát varázsa alól. Az ifju pedig soká beszélt. Azon a behizelgő, bővös hangon, a melylyel annyi asszonynak elcsavarta már a fejét.

Margit védtelenül ült mellette. Mint a kis madár, a melyet a kigyó megbüvöl. Félig lehunyt szemekkel dőlt hátra székében, fehér arcza fölpirult az ifju szenvedélyes szavainak hallatára . . .

Rendekh megfogta az asszony kezét. Aztán forró ajkait reá tapasztotta és lázas csókokkal halmozta el . . .

Odakünn folyvást esett az eső. Sarolta kisasszony az emeleten levő szobájában ült és olvasott. (A büszke tanácsosné kereken kitagadta leányát szeretetéből és vagyonából. De Edith nem törődött vele. Ő távozott hazulról, hogy kövesse Helmert a szép hámorigazgatót, a kibe őrülden szerelmes volt.)

Mire Kisteleky Árpád egy hét múlva hazaérkezett, lakását üresen találta. A felesége megszökött Rendekh Istvánnal. Sarolta kisasszony is velök ment . . . gardedámnak.

* * *

Az édes illatu fehér orgona fürtös ágaival be-
kandikált a villa nyitott ablakán, elárasztva a pazar
fénynyel berendezett kis szalont májusi illattal.

Az egykori Kisteleky Árpádné, most csak Szent-
tador Margit ott ül, szemben az ablakkal egy hinta-
székben s tele tudóvel szivja az üde, illatos levegőt,
mely a kertből árad felé. Sokat változott és előnyére
változott, mióta utoljára láttuk.

Egykor halvány arcyszine egészséges pirnak adott
helyet. Üde, piros ajkai kívánatosak s tele vannak az
élet lüktető melegével. Fehér csipke pongyolája csak
sejtetni engedi kerekded, ruganyos idomait. Olyan
igazán érzéki, szép asszony, a ki után százával bolon-
dulnak a férfiak.

Az óriási változás, a mely életében előfordult,
lelkében semmi komolyabb nyomot nem hagyott. Nem
ő volt az oka. A férje lelketlen szeretetlensége tette
azzá, a mivé sülyedt. Szerető férj oldala mellett tisztes-
séges asszony maradt volna mindhalálig. Így azon-
ban tökéletesen beleilleszkedett abba az életbe, a mely-
hez csak az első lépés volt nehéz . . .

Rendekh Istvánnal hamarosan szakított. Utána másik, majd harmadik következett, a kik elhalmozták gyémánttal és szerelemmel! . . .

Sarolta kisasszony azonban mitsem változott. Ő most is olyan vén, mint két év előtt volt s szenvedélyesebben falja a regényeket, mint valaha. Jelenleg is ott ül a sarokban és olvas. Éppen legérdekesebb részéhez ért a regénynek. (A cselszövő Sylvia halálos betegen feküdt a forró párnákon, s ijedt szemekkel nézett az előtte álló Nellyre.

— Örül halálomnak? . . .)

Ekkor kopogtak az ajtón s nyomban rá Kisteleky Árpád jelent meg a küszöbön.

Sarolta kisasszony letette a könyvet s fölkiáltott:

— No de ilyet!

Aztán, mint jól nevelt gardedámhoz illik, kiment a szalonból.

A volt férj és feleség szemben álltak egymással. Margitnak minden szín elköltözött az arczából. De ez csak egy pillanatig tartott. A másik perczben már teljesen ura volt a helyzetnek s mosolygó arczczal, szépségének teljes tudatában nézett a férfira.

— Minek köszönhetem ezt a nem remélt szerencsét?

Tiszta, csengő hangon beszélt, a legkisebb megindultság nélkül.

Kisteleky Árpád majd elnyelte mohó tekintetével az előtte büszkén kiegyenesedő szép asszonyt, a ki valamikor az övé volt . . .

— Margit, — és a férfi hangja remegett a megindultságtól, mialatt idegesen simogatta szép szőke szakállát — eljöttem hozzád megmondani, hogy nem élhetek nélküled. Már akkor is vágytam utánad, mielőtt ujabbán láttalak volna, de a mióta egy héttel ezelőtt

a lóversenyen találkoztam veled, azóta se éjjelem, se nappalom. Gyötör, emészt a vágy, hogy ismét birhasalak . . . Feledjük a multat s légy ismét az enyém. Nem ígérek bocsánatot neked, mert én kérem a te bocsánatodat. Soha sem voltam méltó hozzád!

A férfi elhallgatott. Ugy állt ott a nő előtt, mint bűnös, a ki birájától várja az íleletet.

Az asszony pár pillanatig merőn nézett arczába. Tekintetében benne volt a kielégített megtorlás diadala. Azután szemébe kaczagott a férfinak, mialatt gömbölyü karjaival hátra nyult, hogy lebomló fekete haját megigazítsa.

— Remélem, arra maga sem gondol, hogy komolyan vegyem szavait?

— Margit! az istenre kérlek . . .

— Csak semmi jelenet. Tárgyaljunk nyugodtan. Mondhatnám, a mint a szinpadon szokás, hogy: „Uram! ön megölte lelkemet, nyomorulttá tett egész életemre! De megboszultam magamat! Ütött a megtorlás órája . . . És a bosszu olyan édes . . .“ Ugyebár tehetném, hogy így beszéljek? — És Margit a drámai hangból a könnyed csevegés hangjára tért át. — De nem vagyok barátja a jeleneteknek. Azért csak annyit mondok, hogy szörnyen nevetségesnek találom önt, a mint itt áll előttem és szerelmet koldul *tőlem*. Pedig tudhatná, hogy a szerelmet nem koldulni, hanem meghódítani kell. Ön pedig már arra nem képes, kedves barátom!

— Margit! irgalmazz! Gondolj a multra . . . És mond, hogy soha sem szerettél? . . .

Az asszony szemében fölcsillámlott valami . . .

— Ha szivességet tehetek önnek vele, elárulhatom, hogy nagyon szerettem . . . valamikor. Azt is hozzá

tehetném, hogy egyedül csak önt szerettem és *soha . . . soha, senki mást*. De annak vége. Mindörökre vége . . . Megértett, Kisteleký Árpád? Most pedig arra kérem, távozzék, mert látogatót várok . . . No, ne nézzen rám olyan ijedten, hanem siessen, hogy az illető itt ne találja, mert az mindhármunkra nézve kellemetlen lehetne. Tekintettel arra, hogy az, a kit várok föltétlen ur ebben az épületben és joga van ahhoz, hogy itt parancsoljon.

A férfi arcán az erek ijesztően kidagadtak s kezét ökölbe szoritotta.

— Nem értett? — És Margit megnyomta a csöngetyü gombját. — Még csak az kell, hogy fölkiáltson: „Megölöm a nyomorultat!”

Aztán csengő kaczagásban tört ki. Majd ismét elkomolyodott s szép fejét kaczerul féloldalt fordítva, kérőleg nézett a férfi szemébe.

— Kérem, távozzék . . .

Libériás inas jött be és megállt az ajtóban.

Kisteleký Árpád szó nélkül támolygott ki a szobából.

Margit az ablakhoz ment és addig nézett utána, a mig csak láthatta . . .

Ekkor Sarolta kisasszony könyvvvel kezében rohant be a szalonba,

— No de ilyet! Mit akart itt Árpád? Jesszus, Margit! Ne légy már olyan gyerek! Csak nem sirsz talán!?

A fehér orgona ágai bizalmasan integettek be az ablakon s elárasztották édes illatukkal az egész szobát . . .

A Regán-lányok.

*Özv. Nagy Béláné született Horváth Mária, Horváth
Marlon református lelkésznek, Almáson.*

Budapest, 1891. X/3.

Kedves bátyám!

Azt hiszem, a lapokból értesültél arról a borzasztó szerencsétlenségről, mely a pelsei Regán-családot sujtotta. A tanácsos öngyilkosságáról különféle hírek keringnek, de a tiszta való tény az, hogy zavart anyagi viszonyai miatt vált meg az élettől. Semmi más oka nem volt reá. Tisztességes, gavallér, uri ember volt egész életében. S ha abba a szerencsétlen vállalkozásba nem bukik bele, tovább is mint köz-tiszteletben álló uri ember élhetett volna. Így azonban nem volt elég lelki ereje a nyomorral szembe-szállni.

A szívem facsarodik el, ha erre a két apátlan, anyátlan árvára nézek, a kiknek most senkijök nincs, ezen a világon. Az ügyvéd azt mondja, hogy az anyai örökségből vagy 12.000 forintot meg lehet menteni számokra. De hát mi az nekik? A kik eddig szokva voltak évenként annyit költeni! Még hozzá Juditnak

a partija is fölbomlott. Tegnap küldte vissza Gejcs Lászlónak a jegygyűrűt. Nem tudom csupán büszkeségből tette-e, vagy pedig a vőlegény vonult vissza? Tudod, Judit milyen zárkozott, büszke lélek volt egész életében. Tőle nem lehet megtudni a valódi okot. Az is igaz, hogy mestervári Gejcs Lászlót sem olyan bölcsőben ringatták, hogy szegény leányt vehessen feleségül.

Lili, még a körülményekhez képest eléggé tartja magát. Angyali jó lélek! Tegnap este, nagy titkolózva jött be hozzám, én már ágyban voltam, és leülve az ágyam szélére, elmondta, hogy ha megkapják a 12.000 forintot, visszavonulnak valami vidéki városba, a hol senki sem ösmeri őket és női divat-termet nyitnak. Csak képzeld el! ezt az elkényeztetett, ünnepest, fővárosi uri nőket, a mint pénzért varrnak, vidéki hölgyecskéknek! Én meg lebeszélni nem tudtam Lilit erről a tervről, mert jobbat nem tudok tanácsolni nekik. Együtt sirtuk ki magunkat. Nyomorúság ez az egész élet!

Hogy magamról is irjak, hát előbb rendezzük itt a dolgokat, aztán, ha a szegény gyermekek nem mennek rögtön vidékre, akkor egyelőre itt vesznek föl kisebb lakást, és abban az esetben én is itt maradok velök. Ha azonban elmennek a fővárosból, akkor én hozzátok mennék le, addig, míg alkalmazást kapok valami uri háznál, mint házvezetőnő, vagy társalkodónő, a mint Regánéknál voltam és vagyok kilencz év óta. Csak ird meg, kedves bátyám, őszintén, hogy nem leszek-e terhetekre? Most pedig soraimat zárva, Bertáddal és a gyermekekkel együtt, mindnyájatokat szivből ölel szerető testvéred:

Mari.

*Horváth Márton református lelkész özv. Nagy
Bélnénak, Budapest.*

Kelt Almáson, az Urnak 1891. évében,
október hónap 9-ik napján.

Kedves Mária hugom!

Hozzám intézett, ez év október 3-ról keltezett és testvéri szeretettel irt leveled jó egészségben találá mindnyájunkat, mit neked is, kedves testvérem, igaz szívvel kívánok. Szerény házamnak mindenkor szivesen látott vendége leendesz, mert meg vagyon írva, hogy „Zörgessetek és megnyitattik nektek.“ A Teremtő Atya Isten által sulyosan meglátogatott árvák keresenek vigaszt a vallásban és ott megtalálандják azt Azt mondja az irás, hogy „Nem leszén mindörökké feledékenységben a szegény; a nyomorultaknak remény-ségek nem mindörökké vész el“. (Zsoltárok könyve. 9 ik zsoltár, 10-ik vers.)

Istennek kegyelmébe ajánllak téged, kedves testvérem! És hitvesemmel együtt, szivesen elvárunk. A gyermekek kezedet csókoltatják, én pedig maradok hozzád, igaz hiveséges szeretettel való bátyád:

Márton.

Pelcsi Regán Lili özv. Nagy Bélnénak, Almás.

Felső-Várad, 92. III /11.

Kedves jó Mari néni!

Bocsásson meg, lelkem, aranyom, hogy csak most irok, de mostanában mód nélkül el voltunk foglalva a berendezkedéssel. Nagyon szép üzlethelyiséget (!) béreltünk, első emeleten. Van két szép szobánk.

Egyik a „szalon“, hol a megrendelőket fogjuk fogadni (ha lesznek!) a másikat pedig kineveztem közös háló, ebédlő és nappali lakosztálynak, kettőnk számára. És . . . oh! Mari néni! . . . Az ablak fölött ott ragyog fekete táblán aranybetűkkel: *Pelsei nővérek női divatterme*. A Regán nevet végképen letettük. Most csak nemesi előnevünket használjuk. Legalább ennyi hasznát vesszük az életben. Különben ugy sem ösmer minket itt, az isten háta mellett senki sem.

Máskép elég jól érezzük magunkat. Egy kis leány-cselédet tartunk, azzal kinlódunk. Magunk főzünk és minthogy sem Judit, sem én, sem a cselédünk nem ért a főzéshez, a legjobb egyetértésben, együtt rontjuk el az ebédeket és vacsorákat. De azért ugy Judit, mint én, halálos sértésnek tekintenők egymásra nézve, meg nem enni, mit a másik összekotyvasztott. Milyen jó, hogy a kávé nem lehet elrontani! Olyan pompás kávékat iszunk, jó falusi tejszinnel, a minőről Budapesten fogalmunk sem volt.

Csak az én drága Juditomnak jönne meg a kedve. Olyan szóttalan mindig. Bár néha erőlteti magát előttem és nevet az én bohóságaimon, de az csak olyan nevetés, a mi nem szivből jön. Én azt hiszem, kedves Mari néni, hogy ő még mindig szereti azt az embert. Pedig, bizony jobb volna, ha kiverné a fejéből.

Nagyon hiányzik nekünk, kedves jó Mari néni! Sokat emlegetjük. Bárcsak itt lehetne velünk. Irjon egy hosszú levelet. Hogy van? Hogy találja magát falun? A nagytiszteletű urék egészségesek-e mindnyájan?

Isten áldja meg, lelkem, aranyom! Ezerszer csókolja, szerető kis leánya:

Lili.

Ugyanaz, ugyanannak.

Felső-Várad, 1892. VII/2.

Kedves drága jó Mari néném!

Bizony megszidhat, hogy csak ilyen nagysokára válaszolok kedves levelére. De hogy nagyon még se szidjon, hát megírom, hogy *üzletünk* virágzásnak indult! Annyi varrni valónk van, hogy varrólányt is kellett felfogadnunk, mert magunk nem győztük a munkát. Istenem! milyen nagy hasznát vesszük most, hogy nagyuri jó módunkban, szórakozásképen, megtanultunk szabni, varrni! Mióta a szabóművészet remekeit állítjuk elő, a konyhaművészetet abba hagytuk s a nagy vendéglőből hozatunk kosztot. (Mert, az igazat megvallva, nagyon elgyötört minket a magunk főztje.) És azóta határozottan, jobb színben vagyunk mind a hárman, még a kis cselédünk is.

Ma egy előkelő látogatónk volt. Bizony! A főszolgabiróné ő nagysága tisztelt meg, egy megrendeléssel. Most, ugyanis, az egész város az Anna-bálra készül és a főszolgabirónénak, erre az alkalomra, halvány rózsaszín surah toilettet csinálunk, a mi, tekintettel az ő 180 centiméter derékbőségére, és korára, remekül fog illeni neki. Olyan jól konzervált ötvenes, a ki azonban nem látszik többnek *negyvennyolcznál* s még abból is hajlandó volna engedni valamit.

Haj! haj! én csak mindig bolondozom. Pedig Isten látja lelkemet, hogy mennyi keserűségem van. Legjobban keserít az, hogy az én drága, szép, büszke Juditom sehogy sem tudja magát belétalálni a helyzetbe. Nem tud *feledni*. Képzelve kedves Mari néni! Tegnap a fiókját véletlenül nyitva hagyta, én kerestem ott

valamit és legfőlü megtaáltam a Gejcs László arczképét. Azt hittem, hogy már régen tűzbe dohta. Az igaz, hogy gyönyörű egy férfi. Azok az okos barnaszemek, az a szép fekete bajusz! De hát ha egyszer nem veheti el Juditot. Hiszen ő is szegény! A fizetése neki magának sem elég, nem hogy házasodni tudna rá.

De most már nem firkálok többet, mert ma még plisszirozni kell a főszolgabiróné szoknyaalját. Isten áldja meg, kedves jó Mari néni! Mindnyájokat ezerszer csókolja szerető kis barátnője:

Lili.

Ugyanaz, ugyanannak.

Felső-Várad, 92. IX/7.

Kedves Mária néném!

E perczben kapott kedves levelére azonnal válaszok. Annyira belé jöttünk már a munkába, mintha egész életünkben egyebet sem csináltunk volna, mint szabni meg varrni. Én igazán mondom: egészen beletalálom magam a helyzetbe. Csak az én szeretett Juditomnak jönne meg a kedve, de ő még mindig olyan bánatos.

Roppant érdeklődés tárgyai vagyunk a városban. A varrókisasszony beszéli, a ki mindenhová bejár a kész munkával, hogy annyi faggatásnak van miattunk kitéve, hogy felelgetni sem győz a sok kíváncsi kérdezősködésre. Kalandosabbnál kalandosabb hírek keringnek rólunk. Juditot már férjhez is adták valami német herczeghez és el is vált a férjétől. (!) Különben inkognitó grófkisasszonyok vagyunk és csak addig fogunk itt dolgozni, a míg milliomos fősvény nagybácsink meghal, a ki már 90 éves, és ránk fogja

testálni a vagyonát. (Bár igaz volna!) Én annyit mulatok ezeken a dolgokon és a jó kisvárosiak kíváncsiságán! A multkor bejött hozzánk a helybeli gyógyszerészné, hogy valami megrendelést tegyen. De ez csak titulus volt neki kíváncsisága kielégítésére.

Az öcsce is vele volt. Kiállhatatlan, elbizakodott fiatal ember. Olyan bajusza van, mint a taluseprő. Különben főispáni titkár. Olyan szemeket meresztett rám, mintha soha életében nem látott volna még ilyen szőke fitos lányt, a minő én vagyok. A látogatásnak az lett a vége, hogy mindkettőnket meghívtak a gyógyszerészék házi multságára. Váltig szabódtunk, félig-meddig meg kellett ígérni, hogy elmegyünk. Persze eszünkben sem volt komolyan beváltani a szavunkat. De most jön a java! Csak képzelje, kedves Mari néni! a multság napján remek élővirág bokré-tát kaptam névtelenül a postán. A multságra következő napon aztán elmentem a gyógyszerészékhez kimenteni elmaradásunkat. (Az uj fekete surah ruhám volt rajtam.) Nagyon szivesen fogadtak (ott volt a titkár is) és igen sajnálták, hogy nem fogadtuk el a meghívást. Én Judit gyöngékedését hoztam föl okul.

Bizony, komolyan aggódok az én drágám egészsége fölött. Ugy lefogyott, hogy meg sem ösmerné Mari néni. De azért még mindig olyan szép, mint egy angyal.

Nagyon örvendek, kedves Mari néni, hogy végleg ott marad a papéknál. Igaza is van. Azzal a kis nyugdíjával testvére családján is segít és legalább otthona is van. Ki tudja, milyen helyet kapna idegenben.

Isten áldja meg! Ezerszer csókolom, Judittal együtt. A tiszteletes urékat üdvözlöm. Irjon mielőbb szerető

Lilijének.

Ugyanaz, ugyanannak.

Felső-Várad, 92. XII/19.

Kedves Mari néni!

Csak röptiben írok pár sort, mert nagy bajban vagyunk. Judit fekvő beteg, erős lázai vannak. A doktor mindennap kétszer itt van. A gyógyszerészek olyan figyelmesek hozzánk. Naponta megkérdeztetik Judit hogylétét. Szentkéry Guszti (a titkár) is mindennap felküld tudakozódni. Tegnap ő maga volt itt, személyesen. Alig tudtam vele beszélni, olyan nyugtalan vagyok. Már három napja nem feküdtem le. Csak megsegít tán a jó Isten?!

Isten áldja meg! ezerszer csókolja szerető

Lilije.

Szentkéry Gusztáv, mestervári Gejcs László országgyűlési képviselőnek Budapest.

Felső-Várad, 1892. XII/19.

Kedves Laczi barátom!

Régen készülök már neked írni, arról a komoly változásról, mely — úgy érzem, hogy — életemben forduló pontot fog képezni. Hogy rövid legyek, csak képzeld el, én, a ki soha eddig semmi gyöngeséget nem éreztem a női nemmel szemben, most olyan szerelmes vagyok, mint egy diák! Igen, kedves Laczikám! szeretek egy édes, bájos, kis szőke leányt, a kiről még azt sem tudom, hogy viszont szeret-e? Nővérével lakik itt a városban, vagy egy év óta. Női divattermet tartanak. Valamikor jobb napokat látott, kifogástalan uri nők. Annyit megtudtam róluk, hogy

atyjok előkelő hivatalnok volt a fővárosban és halála után a két leány szegénységbe jutott. Most magok keresik meg kenyeröket. Az én angyalommat Lilinek hívják, a nővére pedig Judit. Az is rendkívül érdekes, szép leány. Komoly, halovány és okos. Most betegen fekszik szegény. Kár, hogy olyan visszavonulva élnek. Sehová nem járnak. Lili teljes odaadással ápolja nővérét. Éjjel-nappal ott ül ágya mellett. Tegnap fölmentem hozzájuk, tudakozódni. Az én bájos kis tündérem fogadott. Olyan izgatott és kétségbeesett volt, hogy alig tudott beszélni. Csak pár perczig voltam ott.

Most pedig szíveségre akarlak kérni, kedves Laczikám! Küldj nekem, kérlek, két szép élővirág-bokrétát karácsony estéjére. Te ösmered azokat a czégeket. Lehetőleg fehér és illatos virágok legyenek. A betegnek is kedveskedni akarok és az én imádott kis tündéremet is meg akarom lepni.

Isten veled! Szívből üdvözöl szerető barátod:

Gusztí.

Özv. Nagy Béláné, szül. Horváth Mária, Pelsei Lilinek, Felső-Várad.

Almás, 1892. XII./21.

Kedves gyermekem!

Mai postával érkezett levele nagyon megijesztett. Az istenért! csak nincs komoly baja Juditnak? Igen kérem írjon azonnal, vagy táviratozzon nekem, mert megöl a nyugtalanság! Ugy szeretnék ott lenni és segíteni az én kedves Lilikémnek, szeretett Juditunk ápolásában. De hát a mikor olyan messze kerültünk egymástól!

Vigyázzon, kedves gyermekem, maga is az egészségére, hogy le ne essék a lábáról. Tán jó volna ápolónőt felfogadni, a kivel fölváltva virrasztának?

Isten áldja meg! Kedves levelét mielőbb várja, szerető

Mari nénje.

Pelsei Lili, özv. Nagynénak, Almás.

Felső-Várad, 1892. XII./26.

Kedves drága jó Mari néni!

Nagy változás történt azóta, hogy utolsó levelemet irtam, kedves Mari néninek. Igazán, azt hiszem, hogy csak álom az egész! De hát hogy rendesen leírjam a dolgot, azon kezdem, hogy — hála legyen a jó istennek — Judit már teljesen jobban van. Karácsony estéjén már ott ült a nagy karszékben. (Tudja, Mari néni, a melyikben maga is annyiszor ült kézimunkával kezében.) Egész Marlitt-regénybeli hangulat volt a szobában. A lábbadozó Judit fehér kázmér pongyolában a karszékben, én a lábainál egy zsámolyon, szokásom szerint bohóságokat beszélve neki. Az asztalon a karácsonyfa, meggyújtott viaszgyertyáival. (Titokban csináltuk Juditnak, meglepetésül, a kisasszonynyal.) A kályhában vígan lobogott a tűz, kint pedig a hóvihar kedvére tombolt és sivitva, füttyülve rázogatta az ablaktáblákat. A szobát egészen betöltötte a friss kalács illata, összeolvadva a viaszgyertyák és fenyőfa kedves illatával. Egyszerre csak nyílik az ajtó és egy inas lép be, kezében két remek gyöngyvirág rózsa és kamélia bokkrétával. (Az a hóbortos Szentkéry küldte.) Alig tértünk magunkhoz

meglepetésünkből, a mikor . . . csak képzelje, kedves Mari néni! kopognak . . . És Gejcs László nyit be hozzánk! . . . Judit, az én szép, okos, nyugodt Juditom fölugrott a székből és . . . egy pillantás alatt egymás karjaiban voltak. Én meg azon vettem észre magam, hogy megindultságomban úgy bőgök, mint egy zálogos bornyu! Azok meg kaczagtak is, sirtak is egyszerre. Gejcs Lászlót ugyanis kinevezték főispánnak.

Szóval a két jegygyűrű ismét ott csillog a szerelmesek ujján.

Míg ezeket a sorokat írom a szalonban, karácsony másodnapján, a jegyesek a másik szobában beszélgetnek. Soha olyan két boldog halandót! Ha Isten segít, jövő hónapban lesz az esküvő. (Szervusz masamódság!)

De most már zárom levelem, mert a vacsora után kell nézmem. Most megint itthon főzünk. Igen jó szakácsnőnk van. Ma estére Szentkéryt is meghívtuk. Tetszik tudni, meg kell valamivel hálálni a virágokat. A gyógyszerészek is nálunk lesznek vacsorán.

Isten áldja meg, kedves Mari néni! Mindnyájuknak boldog újévet kíván és ezerszer csókolja szerető kis barátnője:

Lili.

U. i. Kedves jó Mari néni! Az esküvőnkre okvetetlen elvárjuk. Majd tudatjuk a napját is. . .

Szívvel üdvözlik

Judit és Laci.

Hedvig boszuja.

A mikor Petnevárj István tetőtől talpig aranyhimzéssel és drágakövekkel borított diszmagyarban, ott tánczoltatta kényes paripáját a bandéristák között, nem egy asszonynak akadt meg rajta a szeme.

Olajbarna arczu, fekete bajuszu, délczeg magyar, a kin ugy megfeszül a gránátpiros selyemnadrág, meg a sárga csizma, mintha reá volna öntve. Vasmarokkal tartja a gyeplőt, hogy megfékezze lovát, mialatt a menet befordult a körut sarkán.

Ott fölnézett az egyik elsőemeleti ablakba, a hol egy pár elragadtatásban csillogó kék szem mosolygott rá . . . Alig észrevehetően intett föl a kék szemek bájos birtokosához, a másik pillanatban már teljesen igénybe vette tüzes paripája. És a káprázatos emberáradat ünnepélyesen hömpölygött tova, mint mesebeli tündérialom . . .

A kékszemü Petnevárj Judit pedig, a daliás levente szép unokahuga, csak addig nézett utánok, a mig láthatta az ő István bátyját, aztán visszafordult az ablakban, helyet adva a többieknek, a kik ott szorongtak vele s belevetette magát egy karosszékbe.

— Azt mondom neked, Dusi tant, hogy az egész komédia nem érne egy hajitófát, ha István nem volna közöttük. Nincs ott olyan legény egy se, mint ő!

S valami ott ragyog a szemeiben, mikor ezeket mondja . . .

A fajnőszkeség!

— Egész csinos. És Dusi néni megelégedetten bólint a fejével. Majd hirtelen visszafordul ő is és odaszól a lányhoz:

— Te! A Borusházy Laczi jön most erre, fehér lován. Gyere már az ablakhoz. Nagyon néz ide.

Judit meg se mozdult ültéből.

— Nem nagyon érdekel.

(Nem „nagyon“, tehát egy *kicsit* mégis.)

— Pedig igazán jól fest. És . . . a többit már csak sugva mondta, miután visszafordult az ablaktól és egész odahajolt a leányhoz, és ha valakit gróf Borusházynek hívnak s a mellett többszörös milliomos, az mindig *kell*, hogy érdekelje az embert.

A leány nem felelt rá semmit.

Este aztán, mikor az egész család ott ült a Grand-szálloda éttermében, a cigányt hallgatva, Judit olyan igéző volt, halványkék surah ruhájában, hogy a vele szembe ülő Borusházy egy perczre sem vette le róla a szemét. Ugy látszik kárpótolni akarta magát, hogy nem látta az ablaknál a diszmenet alatt. István cousin pedig fölhasználva a szabadságot, mit a rokonsági kötelék megenged, ott bizalmaszkodott a huga mellett. Majd a fülébe sugdosott, majd ezer apró szolgálattal kedveskedett, miket a lány tüntetőleg, hálás mosolylyal fogadott tőle.

A gróf bosszusan harapdálta ajkait . . . De hát ezek a bűbajos, szép tavaszi napok elmultak. A ragyogó pompa s a fényes fővárosi ünnepélyek helyét adtak a szürke hétköznapiságnak. S egy ilyen borus, szürke őszi napon történt, odahaza, falun, hogy

Petneváry Judit formálisan kiköszarazta az ő szerel-
metes, daliás István bátyját.

Kosár volt biz az. Félremagyarázhatatlan kosár.
A leghatározottabb formában.

Mikor aztán az elkeseredett, dühös ifju Dusi
nénivel közölte a dolgot, őt akarva felelősségre vonni —
mint árva unokahuga állandó és hűséges tanácsadó-
ját — a kudarczért, az vállat vont és azt mondta rá:

— Ha egyszer nem szerelmes beléd! Sohasem
is szeretett máskép, mint rokonilag. Nem tehetek róla,
ha te azt félremagyaráztad. Az a bizalmaskodás, a
mivel irántad viseltetett és a mit neked is megengedett,
magával szemben, kötelessége volt. Azzal tartozott a
közös névnek, a melyet mindketten viseltek. Megsér-
tette volna a világ előtt a fajbüszkeséget, ha máskép
viseli magát, hozzád, mint a hogy tette, egész életében.

Az ifju arcza föllángolt.

— Igen?! Nohát azt az átkozott, dölyfös faj-
büszkeséget fogom benne porig aláznii! S ezzel ugy
becsapta az ajtót maga után, hogy szinte rengett
belé a ház.

Félév mulva azután, ugyanaz nap, a mikor gróf
Borusházy László, Petneváron, a kis falusi templomban
oltárhoz vezette a szép Juditot, a fővárosban egy
másik érdekes esküvő is volt. Petneváry István eskü-
dött örök hűséget Morotti Hedvignek, a ballet egyik
kiváló csillagának, kit az egész főváros csodált. A
férfiak rajongtak érte, a nők meg titokban irigyelték,
szépségét, gyémántjait és udvarlóit. Annak idején sokat
beszélgetett magáról, kapcsolatosan egy szenzációs,
főuri válópörrel, meg egy véres kimenetelű párbajjal . . .

És Petneváry István ezt az asszonyt vette fele-
ségül s az esküvő után hazavitte ősei kastélyába.

— Soha ilyen hallatlan botrány nem történt még mióta a világ áll! szolt Dusi néni és égfelé fordított szemekkel rázta ránczos, vén fejét. S a többiek mindnyájan megegyeztek abban, hogy Dusi néninek igaza van . . .

* * *

Azt az irigység sem foghatta rá, hogy nem szép asszony. Olyan csábos teremtés, a ki csak annál veszedelmesebb, mert teljes tudatában van szépségének. S hogy milyen gyöngéden szerető, hálás feleség tudott lenni, azt csak Petneváry mondhatta volna meg. Így nem csoda, ha a mézeshetek hónapokká váltak a petnevári kastélyban. Nem is látta őket senki a cseléd-ségen kívül. Teljesen elzárkóztak a világ elől.

Félév telt el eközben, a mikor egy nap kedves meglepetés érte a fiatal párt. Nagyhonthy Géza ugyanis a ki nőtlen korában is mindig igaz barátsággal viseltetett Petneváryhoz, most fiatal feleségével együtt látogatást tett náluk, szembeszállva a társaság előítéletével.

Mikor a kedves vendégek távoztak, férj és feleség örömtől ragyogó szemmel nézett egymásra. De nem szolt egyik sem egy szót se. Nagyhonthyné kifogástalan előéletű, előkelő családból származott, uri nő volt. Miniszteri tanácsosnak a leánya. A férje pedig furdőigazgató a tőlük félórányira fekvő Bálna-Füreden.

Egy hét mulva Petneváryék viszonzták a látogatást s visszajövet elragadtatással dicsérték a kis menyecske szeretetreméltóságát, a mint ott ültek egymás mellett, a vadonutuj, ruganyos fogaton, a melyet négy szürke telivér röpitett tova.

Hedvig csodálkozva nézett az urára, mikor az a keresztutnál odaszólt a kocsisnak, hogy balra forduljon.

— Nem megyünk még haza?

Petneváry látszólagos nyugalommal felelt a feleségének, mialatt roppant érdeklődéssel nézte a pompás zöld vetéstáblákat, az ut mentén.

— Együttal több látogatást is tehetünk. Ugyis olyan ritkán mozdulunk ki hazulról.

Hedvig szép arcza kipirult, mialatt a brüsszeli csipkebetét nyugtalanul hullámzott kebelén . . .

Először Karáékat ejtették utba. Lehet, hogy csak véletlenségből történt, de nem voltak oda haza. Aztán ugyancsak a községben lakó Muraháthyék következtek. Itt a férj roppant szeretetreméltóan fogadta őket s mély sajnálkozásának adott kifejezést, hogy a felesége *éppen most* gyöngélkedik és nem jöhet be a szalonba. (NB. Két nagy leánya is van, de azokról említést sem tett.)

Mikor beültek a kocsiba, Petneváry arcza lángolt az indulattól s homlokán az erek ijesztően ki voltak gadva.

A felesége kérte, szeliden, alázattal:

— Ne menjünk már ma sehova. Menjünk haza édes uram!

De a férfi fenekig akarta üríteni a keserűség poharát, nem vette figyelembe a kérelmet és gróf Borusházyékhoz hajtattott, hogy unokatestvérének, a ki őt kikosarazta, bemutassa a feleségét. Teljesen tisztában akart lenni a helyzettel.

Nos, a szép Judit egyszerűen *kiütent*, hogy nincsenek idehaza.

Petneváry hazamenet egy szót sem szólt az egész uton. Csak a tehetetlen düh beszélt szemeiben. Otthon

pedig, a mikor a szegény asszony mint bűnbánó Magdolna, lebomlott fekete hajával a földet seperve, térdelt ura elé s könyek közt csókolta annak kezét, lehajolt hozzá és tőle szokatlan érzékenyüléssel szólt neki:

— Te szegény átültetett virág! Nem tehetsz róla. (Pedig ezt az asszonyt csak daczból vette el. S mert hogy akkor így mert játszani a szerelemmel, az most a szerelemben boszulta meg magát, mely azóta fejlődött szívében.)

— Nem kell nekem rajtad kívül senki, ne törődjünk mi a többivel. És a szép asszony szerelemmel, hálával eltelve, simult az urához, a ki széles mellére ölelte s egyenkint csókolta le könyeit kipirult arczáról.

A szerencsétlen látogatások után három hét telt el, a mikor az első fogat megállott a petnevári kastély előtt. Kara Gábor jött a feleségével, visszaadni a köteles látogatást. Éppen, hogy helyet foglaltak a nagy szalonban, jött a második kocsli Muraháthyékkal. Mindnyájan kimérten öt perczet időztek ott. Ez idő alatt is inkább egymással, mint a háziakkal társalogva. S mind a két asszony szertartásosan nagysádnak szólította a ház urnójét. Aztán mindnyájan egyszerre távoztak, mézédés mosolylyal ajkaikon, csak a fullánkjait hagyták ott, Petneváryék szívében. Ugy látszik, hogy egészen terv szerint jártak el, mit az is bizonyított, hogy ugyanegy napra s órára tették a látogatás idejét.

Ezt a kellemetlen benyomást még aznap délután eltörölte a kis Nagyhonhyné, ki az urával együtt átjött hozzájuk. Olyan kedves, csicsergő kicsi asszonyka, a ki csupa szeretetreméltóság és jóindulat és a kiből semmi maliczia nincs. Nyilvános, hogy pártfogásába vette Petnevárynét, a bibliával tartva, hogy: „A ki közületek nem vétkezett, dobja rá az első követ.“

A mikor ujabb három hét is eltelt, a nélkül, hogy Borusházyék visszaadták volna nekik a látogatást, Petneváry behajtatott a közeli városba és fölment a gentry-kaszinóba. Borusházy ott piketirozott a főispánnal az egyik sarokasztalnál. Két ur kibiczelt nekik s Petneváry leült közéjük harmadiknak, a főispán háta mellé, szemben a gróffal, a kinek táblája már tele volt jegyzéssel, míg a főispán alig tudott egy-két partit nyerni. Ez így tartott huzamosabb ideig, s mikor a főispán ismét egy nagyobb játszmát veszített, odafordult Petneváryhoz:

— Láttál már ilyen pechet? Nem tudok Laczitól egy partit nyerni.

A megszólított lassan, nyomatékkal felelt, mialatt merőn fikszirozta a grófot.

— Van erre egy közmondás is. Az ostobáknak szerencséjük szokott lenni.

Borusházynek arczába szökött a vér s olyan mozdulatot tett, mintha föl akart volna kelni ültéből, de az csak egy pillanatig tartott, a másik perczben már nyugodtan, mosolyogva vágott vissza:

— Így van az. Egyik ember kártyán nyer egy kis pénzt, a másiknak meg szerez a felesége.

Kínos csend követte szavait.

Petneváry halálsápadtan, szikrázó szemekkel ugrott föl s mielőtt megakadályozhatták volna, öklével arczába ütött a grófnak.

Óriási megdöbbenés, zürzavar keletkezett. A szomszéd asztaioktól is felugráltak, hogy közbevegyék magukat. A grófot alig tudták visszatartani, hogy rá ne vesse magát Petneváryra.

Természetes, hogy másnap folytatása volt a dolognak. Még pedig végzetes, szomoru folytatása.

Pisztolypárbajban állapotok meg a segédek s a gróf golyója talált. Petneváry Istvánt átlőtt tüdővel, haldokolva vitték haza s az életerős, daliás férfi ott lehelte ki lelkét, szerető hitvese karjai közt.

Nagyhonthyék egy perczre sem hagyták magára a mélyen sujtott özvegyet, a megpróbáltatás nehéz idején. Olyan volt, mint egy örült. Majd tompa fájdalommal, fásulva nézett maga elé. Majd sirva, jajgatva fetrengett és átkozódott, visszautasítva magától minden vigaszt.

— Ne vigasztaljatok! Nincsen az én bánatomra vigasztalás! S nincsen olyan kegyetlen bosszu, a mely eloltaná az én öldöklő szomjamat! Isten ki ott lakozol a mennyekben, fejünk fölött, hallgasd meg átkomat! Vagy adj nekem módot a megtorlásra azok ellen, a kik ilyen nyomorulttá tették életemet!

Szavai elfultak a görcsös zokogásban, mialatt térdre borult a Megváltó képe előtt. Nagyhonthy és a felesége emelték föl később a földről.

A grófot pedig elítélték két évre, abból egyet leült, azután királyi kegyelemmel szabadon bocsátották.

* * *

Öt év telt el azóta.

Petneváryné a legnagyobb visszavonultságban töltötte özvegységét, férjétől örökölt, gyönyörű falusi birtokán. A marczangoló, vad fájdalom enyhébb, szelid bánatnak adott szívében helyet. Jótékonyágáról messze vidéken híres volt, valóságos őrangyala lett a szegényeknek. Soha, senki nem ösmert volna rá, arra az ünnevelt nagyvilági hölgyre, Morotti Hedvigre, özv. Petnevárynéban, kinek lelkét a szerelem minden-

ható ereje, lángoló tüze megtisztította a salaktól, a bánat meg fogékonynyá tette, mások szenvedései iránt.

Csak a Borusházyék iránt érzett gyűlölet, a bosszu olthatatlan szomja nem szünt meg a szenvedélyes olasz nő szívében. Mindennapi imájába foglalta a vágyat, a megtorlás kegyetlen, öldöklő, örökké szomjas vágyát. S babonás ragaszkodással csüggött a gondolaton, hogy *kell* valami csodálatos dolognak történni, még pedig valamely magasabb hatalom és kényszerítő erő befolyása alatt, a mely kezébe szolgáltatssa azokat, a kik tönkretették az ő megtisztult életét. Nem gondolt rá, hogy az alkalmat maga idézze elő, sem arra, hogy minő lesz az az alkalom, ő csak várt, babonás, makacs, asszonyi fővel várt és remélt, hogy ütni fog az óra, a mikor megbosszulhatja magát gyűlölt ellenségein.

Nagyhonthyékhoz most is a legszebb önzetlen barátság köti. A mi kevés szórakozásban része van, azt csak nekik köszönheti, az ő unszolásuknak engedett, a mikor Nagyhonthy néhány barátját elfogadta, falusi magányában. A kik legnagyobb tisztelettel vették körül. Egyik, másik talán más érzelmeket és vágyat is táplált a szép, gazdag özvegy iránt, mit ő azonban soha észrevenni nem akart s nem is bátorított reá senkit.

Egy szép téli napon, rövid idővel karácsony előtt, ott ült egy kis társaság a petnevári kastély tágas, világos, ódon butorzatú ebédlőjében. A nagy kandallóban hatalmas hasábok pattognak, kellemes, enyhe meleget terjesztve a helyiségben. A háziasszonyon kívül Nagyhonthyék vannak még ott s két fiatal férfi, gazdálkodó uri emberek, a közel vidékről. Az özvegy ott ül a kandalló előtt s koronként megigazitja a tüzet a

görbe vassal. Az urak kissé távolabb foglalnak helyet, Nagyhonthy né meg az ablaknál áll, honnan gyönyörű panoráma kinálkozik. A kastély hóborított nagy kertjére látni le s azontul a kis falu alacsony házikóira, a kicsiny templomra, mely innen úgy néz ki, mint egy betlehem, még a karácsonyfa is ott van mellette. Hatalmas sugár fenyő, rakva csillogó, fehér ezüsttel, mely az égből hullik rá. Egy-egy éhes veréb megrezzenti néha ágait s kicsiny szárnya rebbenése nyomán sziporkázva porzik a finom hó, aztán tova repül s eltűnik a láthatárról.

— Nem volna kedved szánkázni, Hedvig? Olyan jó szánut van ma. Szól a kis menyecske oda fordulva barátnőjéhez.

— Nem bánom, ha az uraknak nincs kifogása ellene.

— Be nagyszerű lesz! Már hogy volna kifogásuk! Majd hajtani fognak, megengedjük azt a kegyet nekik. S az asszonyka tapsolt örömeiben.

Hogy felöltöztek, Hedvig olyan volt angolszabásu sötétzöld kosztümjében, mint egy szobor. Mély tűzű, nagy fekete szemei meg szinte bevilágították halavány szép arcját. A férfiak nem is veszik le róla tekinteteket, különösen Gáthay Sándor nézi, mohó szenvedélyes vágygyal. (Én nem akarok pletykázni, de *azt mondják*, hogy már kosarat is kapott tőle.) Két szánban foglaltak helyet s a két kis szánkó vigan csilingelve, csuszva indult neki, az omlós, fehér, szüzhónak, páros barázdákat hagyva a széles országuton.

A mint a zsedei tóhoz értek, a pompásan befagyott, tükörsima terület láttára, Nagyhonthy né nem állhatta meg, hogy a *véletlenül* kocsiládában levő uj korcsolyákat meg ne próbálja. Meg is kellett állniok

s mindnyájan a jégre mentek. A zsedei tó, tulajdonképpen rendszeresen föntartott hivatalos jégpályája a korcsolya-egyletnek. A vidék uri familiái ott szoktak napról-napra korcsolyázgatni. Most, a kora délutáni órában, nem volt rajta senki. A parton felépített deszkabódé előtt néhány szolga ácsorgott. Ezek rögtön kihozták a lóczákat, lábtakarókat, korcsolyákat, a ki igénybe akarta venni. Gáthay és Nagyhonthyné csakhamar összefogózva tovasiklottak a pompás táblán. A többiek meg leültek a lóczákra s onnan nézték a korcsolyázókat. Lassankint mások is érkeztek s nem-sokára népes lett a pálya, élénk, tarka képet mutatva.

A korcsolyázók között feltűnt egy elegáns, karcsu, szép szőke asszony, a ki ritka ügyességel, kecsesen hajlongva végezte a legmerészebb fordulatokat. Ez Borusházy grófné volt, a büszke szép Judit. Egy angyalarczu, göndörfürtü kis fiucska ott tipegett utána, gouvernántja kezén vezetve s ártatlan kacagásban tört ki, valahányszor mamája elsurrant mellette és kis kezével hozzákapott ruhájához. A gróf is ott volt a nézők között, szivarozva sétált a jégen néhány barátjával.

Nagyhonthyné kezdte megbánni, hogy Petnevárynét ide hozta, a ki soha még így nem találkozott Borusházyékkal. Legfőllebb futólag látta őket, távolból. A jólelkü Nagyhonthyné aggódó, gyöngéd gondoskodással forgolódott körülötte, hogy máshová terelje figyelmét. Hedvig nem is látszott tudomást venni a grófék jelenlétéről, csak nagy, fekete szemei égtek szokatlan fényben s finom orrczimpái remegése árulta el belső felindulását.

Meglehetős távolban ült a korcsolyázóktól, a többi nézőkkel együtt. Tőlük egy pár lépésnyire drót-

tal volt elkerítve a jégpálya egy része, mint veszedelmes terület, a hol a halászok hatalmas lékeket szoktak vágni s a lékek nyomai soha sem fagynak be annyira hogy elbirnák a korcsolyázókat, mert naponkint újra fölvdgják ott a jéget.

Gróf Borusházy kis fia, fölhasználva az alkalmat, míg felügyelőnője társalgást kezdett egy barátnőjével, átbujt a drót alatt és a tilos területre ment. Mikor észrevették, mindnyájan egyszerre kiabálni kezdtek a gyermekre, hogy jőjjön vissza, de az csak annál gyorsabban futott befelé, a lékek közé . . .

Mielőtt utána mert volna menni valaki, a gyermek már rászaladt a vékony jéghártyára, mely a pár órával ezelőtt fölvdgott lék nyomán képződött és míg az recsegve ropogva szakadt be alatta, a fiucska teljesen eltűnt a víz alatt . . .

A halálos rémület megdermesztő sikoltozása kelt a nézők ajkain. Egyetlen férfi nem volt közelben, mindnyájan ott voltak a korcsolyázók között. Mire a lárma oda siettek, a szülőkkel együtt, akkor már a gondolatnál gyorsabban átbujt valaki a drót alatt és egyenesen oda rohant, hol a gyermek eltűnt. S nem törődve azzal, hogy beszakadt alatta a jég, derékig gázolt a jeges vízben, kezeivel kutatva a jég alatt. És Petneváry István özvegye, az egykori ballerina ügyességével emelte ki a fuldokló gyermeket a jég alól s a tó másik partja felé tartott véle, merre mindig sekélyedik a víz. Mire a társaság kerülő uton oda jutott s a megdermedt gyermeket átvették tőle, ő is eszméletlenül rogyott össze Nagyhonthyné karjai közé.

Borusházyék ezer remény és kétség közt burkolták be az eszméletlen gyermeket az oda hozott takaróba s addig dörzsölték, élesztgették, míg végre

életjelt adott. A grófné erre hiszterikus zokogásba tört ki, férje alig tudta lecsillapítani. Aztán mindketten a nemeslelkű megmentőt kezdték keresni a tömeg közt, de az már nem volt ott. Nagyhonthyék melegen beburkolva, föltették a szánra és haza vitték.

A fiucska hetekig élet-halál közt lebegett, s mégis hamarabb gyógyult föl, mint megmentője. Petneváryné ugyanis mellhártya- és tüdőgyulladásba esett s az első szép tavaszi napok is beköszöntöttek már, mire annyira magához tért, hogy párnák közé helyezve, karosszékbe ültethették. Nagyhonthyék olyan önfeláldozó odaadással ápolták, a mire csak az igazi, önzetlen barátság képes. Egy szép áprilisi délelőtt odahúzták karosszékét az ablakhoz, hogy a kora tavaszi napsugárban sütkezézzék, míg a kandallóban is vigan lobogott a tűz. Elmerengve nézett ki a kertre, hol a virágágyak szegélyén néhány fázós ibolya már kiütötte kék fejét a levelek közül. Olyan korai, fejletlen, gyenge kis virág, a minék az erőtlen napsugár még alig adott egy kevés illatot. Petneváryné lázban csillogó szemekkel ült ott, koronkint száraz köhögésben törve ki. Arczán az a bizonyos két piros folt, a mit úgy hívnak, hogy: „temető rózsája“. Nagyhonthyék most is ott vannak, szeretetteljes gondoskodással járva körülötte.

— Ugy-e hogy ma sokkal könnyebben vagy?
— szólt a kis menyecske, két keze közé fogva a beteg ijesztően lesoványodott kis kezét.

— Igen, azt hiszem legalább — felelt szórakozott közönnnyel Hedvig, mintha egy harmadik személyről lett volna szó, a kinek életben maradása, vagy halála nem nagyon érdekli.

— Megadja az Isten, hogy rövid időn egészen jobban leszel.

— Mindenesetre. Erősítette Nagyhonthy. A beteg unott mozdulattal felelt.

Ebben a perczben bejött az inas s egy névjegyet adott át neki.

Petneváryné lángba borult arczczal olvasta a következő sorokat:

„Gróf Borusházy és neje alázattal könyörögnek a kegyért, hogy őket elfogadja az a nemeslelkü teremtés, a kinek nevét mindennapi imájokba foglalták és a kinek bocsánatát kiérdemelni, életök egyik főfeladatául tekintik.“

— Olvassátok ezt! és átnyujtotta Nagyhonthyének a névjegyet, mig izgatottan egyenesedett föl karszékében. Aztán az inashoz fordult:

— Itt vannak, az előszobában?

— Igenis nagysága, mind a hárman itt vannak.

— No hát mondja meg nekik, hogy nem vagyok idehaza! S királynői mozdulattal intett az inasnak, hogy távozzék. A másik pillanatban száraz köhögésben törve ki, visszahanyatlott székébe.

Nagyhonthyék ijedten hajoltak fölé.

— Ne féltsetek engem. Most már jobban leszek, mert megboszultam magam! S nagy, fekete szemei ijesztő fényben csillogtak, mig félig nyílt, szintelen ajkaival levegő után kapkodott . . .

Apa és fiu.

I.

A mint ott poroszkálnak egymás mellett, az országuton, senki sem mondaná róluk, hogy apa és fiu. Inkább testvéreknek gondolhatná őket az ember. Idősb Felvéghy Andor, noha veszedelmesen közel van az ötvenhez, nem mutat többet harminczötnél. Ifjabb Felvéghy Andor meg nem sokkal több a husznál, de azért tömött, barna bajuszával idősebbnek látszik. Egész olyan, mint az édes apja. Feltűnően hasonlít egymáshoz ez a két tagbaszakadt magyar. Vállas, erős, napbarnított mind a kettő, abból a fajtájából a férfinak, a mely után bomlani szokott az asszony nép.

— Ha nem sietünk, utolér az eső és az ifjabbik Felvéghy meggyorsította lova lépteit

Az „öreg“ utána igazodott s nem telt bele egy fél óra, a városba értek. A takaréokban van egy kis sora a méltóságos urnak, mert hogy császári és királyi kamarás az idősb. Az ifjabb meg aratók után néz. A magáéban gazdálkodik Almásdiban. Kikapta az anyai részt, azt kezeli munkás két kezével s gyarapszik erősen. Mig a méltóságos egyre szedi fel a kölcsönt. Jövedelme kamatra is kevés neki, nem hogy makaóra volna elég.

Mire elvégezték dolgaikat, öreg ebéd ideje lett. Befordultak az „Arany csillagba“, míg a két pej ott abrakolt az állásban. Csakhogy a városban hamar

hire ment, hogy itt vannak a „Felvéghy fiuk“ s egy fél óra mulva már körül ülték az asztalt a jó czimborák.

Hogy belé melegedtek a helyzetbe, a méltóságos oda fordult az ifjabbhoz:

— Itt maradhatnánk ebédre, ugy is későre jár már az idő.

Az vállat vont.

— Én nem bánom, csak aztán sokáig ne tartson az az ebéd.

— Ugy ugy! vigyázz apádra, mert megint kirug a hámból. Szólt az alispán, általános derűtség közt.

Az ifjabb meg fölállt és kiment, hogy utána nézzen a lovaknak.

Éjfélre járt, még mindig ebédeltek. A szalétliban nagy czéczó kerekedett s Andor hiába nógatta az apját hazamenetelre, az nem indított a fehér asztal mellől. Jóformán benyakaltak már mindnyájan, a cigány meg huzta szakadásig. A bor megoldotta a nyelveket és szóbeszéd közt fölemlítette valaki azt az érdekes válópört, a mely olyan nagy port vert föl a megyében. Tiszaváry Jolán válópörét. Senki sem tudta okát, hogy miért vált el a muzslai bárótól, rövid egy évi házasság után. Előkelő, gazdag, fiatal volt mind a kettő s ugy beszélte a világ, hogy nagyon szerették egymást.

— Én csak annyit mondok, szólt a hétszilvafás Ticsey Dini — a ki arról volt híres a vármegyében, hogy husz év óta házasulandó fiatal ember — én csak annyit mondok, hogy kár volt olyan asszonyt meg nem becsülni, mint Tiszaváry Jolán.

— Sohase tudhatja az ember, hogy melyik a hibás, egy ilyen szerencsétlen házasságban, felelt rá az idősb Felvéghy, mialatt oda tartotta poharát a

pinczérnek, a ki asztalkendőbe csavart pezsgősüvegből töltötte a Mumot a társaságnak.

Mindenki tudta, hogy az ifjabbik Felvéghy, ezelőtt két évvel mindennapos volt Tiszaváryéknál. A kamarás előre örült, a menyé kétszázezer forint hozományának, mikor aztán egész váratlanul, a fiatal Felvéghy hirtelen elmaradt a háztól s Jolán a muzslai báróhoz ment feleségül. Ezt nem tudta a méltóságos soha megemészteni. A társaságban ott volt a nagybajuszu Szenthidy Béla is, a garnizon legkeményebb huszár-főhadnagya, ez pedig nagy tisztelője volt az elvált szép asszonynak. A kamarás megjegyzésére összeránczolta a szemöldökét és megszólalt:

— No már az asszony nem igen lehetett hibás, azért a tűzbe teszem a kezemet.

— No, no, még utoljára kisül, hogy te voltál a hibás. És a kamarás félremagyarázhatatlanul maliciózus mosolylyal kísérte szavait.

Fia megcsóválta a fejét.

— Kérlek, apám! beszélhetnék tán' egyébről is, ha mulatni akarunk. Berczi, te! ide az asztalhoz! s a fiatal Felvéghy intett a cigánynak, az meg oda ugrott a kamarás háta mellé s úgy huzta fülébe a nótáját:

Alvégi ház, felvégi ház
Ugy csalogat, hiteget
Szakitsátok, ha tudjátok
Kétfelé a szívemet.

De a főhadnagy nem elégedett meg a dolog illetén fordulatával, felhajtott egy pohár pezsgőt, aztán kétfelé simította sugár szőke bajuszát s oda kiáltott az idősb Felvéghynek:

— Kérlek alásán, magyarázd meg nekem, hogy hogy értetted ezt a megjegyzést?

— Semmiféle magyarázattal nem szolgálok. Huzzad Berczi az áldóját!

Az ifjabb Felvéghy és a főhadnagy egyszerre álltak fel az asztaltól, mialatt a cigány folytatta a nótát:

Az egyiket odaadom
Kökényszemű barnának
A másikat odaadom
Aranyhaju kis lánynak.

Szenhidy meg, tulharsogva a zenét, az egész társaság hallatára, oda vágta a kamarás szeme közé:

— Nem tartom tisztességes gavallér embernek azt, aki egy védtelen nőt gyanusítani képes.

Ezzel felkötötte kardját s kimérten meghajtva magát, elhagyta a társaságot.

A fiatal Felvéghy majd a falra mászott dühében s olyan tekintetet vetett az apjára, a melylyel bátran lehetett volna tigris szelidíteni.

A kamarást azonban ez nem hozta ki sodrából, nyomban fölkérte a két szomszédját az ügy rendezésére és tovább mulatott.

Az alispán odasugta Ticsey Dininek:

— Te! én azt hiszem, hogy az idősb Felvéghy nem sok pénzt visz haza abból az ezer forintból, a mit ma adtak ki neki a takarékpénztárban.

Hát bizony, a fia már ki is aludta magát otthon, az Almásdi kastélyban, mikor másnap délben az inas bejelentette neki, hogy a méltóságos ur ebben a perczen érkezett haza, az alsó portára, még pedig bérkocsin.

II.

— Én csak annyit mondok neked, hogy nem avatkozom ugyan a dolgaidba, csinálj a mit akarsz, nekem megvan az anyai örökségem, nem szorultam a tiédre, de arra figyelmeztetek, hogy ha elverted a vagyonodat, reám ne számíts, mert egy krajczár nem sok, tőlem annyit sem kapsz.

Ezt a komoly intelmet az ifjabb Felvéghy intézte az apjához, a mikor az harmadnapra felkötött karral érkezett haza a párbajról.

— Ne prédikálj itt nekem. Eredj papnak. Fő az, hogy az a fráter is megkapta a magáét. Te! olyan vágást adtam neki a vállára, hogy legalább egy hónapig nyomhatja vele az ágyat.

— De azért ez az egész affér nem sok babért szerez neked, kivált ha hire megy, hogy mikép keletkezett.

— Ne törődj te avval! Jobb lesz ha egy cigarettát sodorsz nekem, mert én most nem tudok.

Andor szájába adta apjának a cigarettet, azonkívül ki is készített neki egy nehányat az asztalra. Aztán kiment az istállóba, felnyergeltette a hátslovát, fölkapott rá s elvágatott a város felé.

Láthatólag nagyon kedvetlen volt.

III.

A Tiszaváry Jolán rózsaszínű fekete szépsége abból a fajtából való, a mely képes őrjöngésbe hozni a közönséges halandó, férfi embert. (A gazdagságról nem is beszélek.) A közönséges halandó férfi ember

alatt pedig értem az olyan legényt, a kinek egészséges, piros vér csörgedez az ereiben, a nélkül azonban, hogy bárói koronája, vagy egyéb előkelő tulajdonai révén, igényt tarthatna arra, hogy őt feleségül vehesse.

A mint könnyü fehér surah ruhájában ott ül a sötétkék kocsiban, a melyet négy szürke táltos repít tova a város főutcáján, lázas dobogásba szokta hozni a sziveket.

Most egy délczeg lovas közeledik szemben a szép asszony fogatával. Ám az ifju tiszteletteljes köszöntésére a nő arczát elfutja a pir, a barackvirág szín rózsza pirja az. S szép szemöldeit haragosan összevonva, elfordítja fejét, a nélkül, hogy fogadná az üdvözetet.

Ifj. Felvéghy Andor ajkába harap, aztán megsarkantyuzza a lovát s űrült galopban vágdat végig a városon, ki az országutra, át árkon, bokron, völgyön, s meg sem áll, míg a paripát el nem önti a tajték s reszkető orrlyukából forró pára száll a levegőbe.

IV.

Másnap, a város végén levő nyári lak előtt megállott az ifjabb Felvéghy elegáns fogata. A parádés kocsis alig tudta megtartani a két tüzes félvért, míg a gazda bement a lakásba.

— Nincs idehaza a nagysága! S a pajkos arczu szobaleány ravaszul mosolygott, míg az ifju lángborult arczczal fordult ki a lépcsőházból.

— Nincs idehaza a nagysága! csengett a fülébe, mikor végig ment a parkon, s a finom fehér porond recsegett a lába alatt. Ezt suttogták a rózsaszín fűrtökkel

megrakott akáczlombok is, a melyek rá hajoltak forró homlokára, hogy eljött alattok. A szellő megrázta a galyakat s édes illat, az akácvirág bűbájos illatával volt tele a levegő. Aztán kiért az utczára. A város végén elszórtan, szegényes házak állnak szerte szét. Kacsák uszkálnak az utszéli árokban s kenetlen parasztszekér nyikorog az uton. Két sovány gebe huzza. Ekkor egy iskolásgyermek haladt el arra, egy szegényes öltözetű kis fiu, táskával a hátán és sóvárogva nézte az ő szép fogatát, a nyalka libériás kocsist, meg a cifra ezüstös szerszámu, drága lovakat. Nyilván irigység szállta meg, mert nem tudta, hogy e pompás fogat tulajdonosának mennyi keserűség van a szívében, azért, hogy „Nincs idehaza a nagysága!”

Andor intett a kocsisnak s az lépésben megindult a lovakkal. Ő maga meg gyalog ment utána, kifelé a városból, a kőfal kerítés mellett, mely a Tiszaváry Jolán kastélyához tartozó híres szép kertet keríti be.

A szép asszony meg ott volt ezalatt a kertben, az irigy kőfal kerítésen belül.

Mily tündérvilág van e kőfalon belül!

A természet őserije találkozik ott az emberi művészet fogásaival. A park fele vadon hagyott erdő. Néhány hold benőve százados fákkal, melyeknek sűrű lombjain, csak lopva kandikál át a napsugár. A földön, az évről évre pusztuló falevelek süppedékessé teszik a nyirkos talajt. Vadvirág és gomba tenyészik ott s a börvény mosolyogva üti fel kék fejét a levelek közül. Vidám patak zörög s mire kiér a kis rengetegből, ott már mesterséges tavat képez, azálea bokroktól környezve, a gondozott, széles utakkal határolt területen.

Tiszaváry Jolán ott ül a borostyánnal befuttatott

kőkerítés tövében. Kerti kalapja mellette hever a földön. Kezében himzés van, melyen szórakozottan öltöget. Ekkor erős nesz támad közelében s kíváncsian néz arra, a hol a kőfal tetejéről kívülről egy férfi ugrik be a kertbe.

Pár másodperczig farkasszemet néznek egymással, mialatt a nő feláll, az ifju pedig megszólal:

— Kénytelen vagyok a kerítésen át jönni magához, ha az ajtón nem akar bebocsátani.

Hangja, bármennyire is elfogulatlannak akar látszani, észrevehetően remeg a felindulás miatt. A szép asszony arcza sötétebb lesz egy árnyalattal a bosszuság miatt, mindazonáltal imponál neki a férfi vakmerősége.

— Kérem, magyarázza meg viseletét. Az ifju közelebb lép hozzá s most már szemtől-szemben állanak egymással.

— Nem szerelmét koldulni jöttem, azt csak meghódítani lehet és én ezen a téren kudarcot vallottam a multban. De nem akarom, hogy közönséges véleménynyel legyen felőlem, azért vagyok itt, hogy tisztázzam magam.

— Mit érdekli *önt* az *én* véleményem? és egyáltalában honnan ösmeri azt?

A szép asszony hangja rendreutasító akar lenni, de csak keserü.

— Elárulta tegnap, a mint találkoztunk.

Pillanatnyi szünet állt be közöttük, mialatt a férfi szenvedélyes, mohó vágygyal néz az asszony édes szép arczába. Aztán ismét megszólal és a hangja rekedt, csaknem fuldokló.

— Azért erőszakoltam ki ezt a találkozást, hogy bocsánatot kérjek az édes apám meggondolatlan viseleteért, a melylyel a multkor megsértette magát. Hogy

nekem ebben semmi részem sem volt, azt hiszem felesleges mondanom.

Mintha futómosoly jelent volna meg erre, az asszony ajakán. Andor észrevette.

— Ne mosolyogjon a szavaimon Jolán! Követem, hogy elhigye, a mit mondok. Jogom van erre, a nélkül, hogy hivatkozni akarnék a multra.

Az asszony merőn szemébe néz, aztán bólíngat a fejével, mintha sajnálna valamit, az említett multból.

— Olyan heves most is, mint a minő azelőtt volt. Pedig . . . pedig sok minden máskép lehetett volna, ha . . .

— *Maga tesz nekem szemrehányást?! vág hevesen szavába az ifju, nekem, a ki ugy szerettem! Ez guny, ez kegyetlenség!*

— Ha igazán szeretett volna, nem hagyta volna, hogy kényszerítsenek nőül menni a báróhoz, a kit sohasem szerettem. De mit tett ön a helyett? Az első, komoly akadályra halálosan sértve érezte magát s áldozatul hagyott engem nyomorult sorsomnak, akkor, a mikor legnagyobb szükségem lett volna szerető, gyöngéd támogatására. Ez volt az igazi kegyetlenség, uram!

Gyorsan, szenvedélylyel beszél, minden megszakítás nélkül.

— Azért mégis feleségül ment a másikhoz. Miért tette azt? Miért? . . . miért? S annyi keserűség van a hangjában, a mennyi csak elfér egy szerelmes férfiszívben.

— Daczból. Külömben felesleges azt magyaráznom. Kifejtett mindent az idő. De hogy röviden végezzünk, szívesen elhiszem, hogy nem volt része a multkori botrányban, nem akarok az ellenkezővel

csorbát ütni az ön mérhetetlen hiuságán és büszkeségén. Meg van elégedve velem?

Két bolondos, tarka pille ott kergetőzik a fejük fölött a virág illatos, napsugaras légben, majd eltűnnek a fák között, folyton üzve egymást.

Az ifju idegesen nyul tömött barna bajuszához, aztán szó nélkül meghajtja magát és sarkon fordul, hogy távozzék.

— Várjon! nem akarom, hogy azon az uton menjen el, a melyiken jött.

De Andor ekkor már a kőfal tetején áll s onnan néz vissza az asszonyra, a kinek szép keble lázasan hullámozik szive dobogásától, míg sötét szemei nedvesfényben égnek.

— Isten önnel! asszonyom! s az ifju megemeli kalapját, aztán ugrásra készül.

A nő szemelláthatólag küzd magával. Végre is kitör belőle az érzés.

— Andor! jöjjön vissza!

S szeméből könnyek törnek elő.

Az ifju egy pillantás alatt leugrik a falról s a másik perczben már karjai között tartja szerelmesét.

— Megbocsátsz végre? . . . édes, édes! . . .

Az asszonyka szabadkozik még és védekezve akar menekülni az ölelő karok közül. Ám a fiunak aczélizmai vannak, a puha kis ujjak erőtlenül siklanak le a derekára tapadó két hatalmas kézről. A vergődő galamb küzdelme ez a sólyommal, egy pillanatig tart csak; a másik pillanatban Jolán kimerülve hajítja le fejét s engedi, hogy Andor kényére összecsókolja.

— Ugy-e megbocsátottál?

— Meg . . . meg! . . . Még — a rossz száju apádnak is.

A vármegye mulat.

A megyebál-bizottság alakuló gyűlésén, a melyet a vármegye kis termében tartott meg a vidék telivér ifjusága (husztól ötvenig), általános ribilliót okozott a Hodáros Imre indítványa, a melylyel Turbakáj Bogdánt a rendezőség tagjai közé fölvetetni kérte.

Kalászos Kalászos Endre, a bálbizottság al-elnöke, ingerülten pattant föl az elnöki székből, melyet gróf Borusházy főispánnak, a rendező bizottság távollevő elnökének megbizásából foglalt el.

— A nagyapja még ostornyelet és suvikszot árult Baladnyán, a falu végén! Mi meg egy bizottságban legyünk a vén gírgucz unokájával.

— A vén gírgucz unokája megvette egy fél millióért a Csatlókayak ősi birtokát, szolt Hodáros Imre, mialatt sóhajtva gondolt arra az ötszáz forintokra, a melylyel a gazdag örmény, a megyegyűlés bankettje után következő ferblizés alkalmával segítette őt ki „pillanatnyi“ pénzzavarából, három királyok napján mult egy esztendeje . . .

— Azért mégis parraszt marrad! Replikázott rá Kalászos, alispánhoz illő hangsúlyozással ropogtatva az r betűt.

A heves lefolyású bálbizottság üléséről, történelmi igazság kedvéért, az utókor részére különben csak

annyit jegyezhetünk fel, hogy a hangulat megoszlott. A társaság egyik része határozottan Turbakáj felvétele ellen szavazott, míg a másik rész fel akarta venni a rendezőség tagjai közé. Ez utóbbi pártot ismét két titkos alosztályra lehetett osztani. Az a) alosztály tagjai voltak azok a többé kevésbé kékvérű gavallérok, a kiket némi nemű pénzbeli kötelezettségek kapcsolnak a gazdag örményhez, míg a b) alosztályt kizárólag azok a nemes ifjak képezték, a kik ezeket a kötelezettségeket a közel jövő óhajtó módjában látták lebegni lelki szemeikkel magok előtt.

A dolognak az lett a vége, hogy Turbakáj Bogdánt *szótöbbséggel* felvették a rendezők diszes sorába.

— Mondjuk ki, hogy spieszbürger-bált rendezünk és szólítsuk föl a csizmadia czéhet is a részvételre, szóló Kálászos, elkeresedve a gyűlés határozatán.

— Csakhogy akkor kár volt Borusházy grófnét bálanyának fölkeríteni. Megtette volna Csupor Handziné is. Ezt Muraváry Gábor főjegyző mondotta, a „vár-megye pennája“, általános derűtséget keltve megjegyzésével.

Csupor Handziné ugyanis arról volt híres, hogy a legjobb cigánypecsenyét nála lehet kapni a kofasoron.

* * *

Az igaz, hogy az öreg Turbakáj Kristóf még ostornyelet és suvikszot árult a faluvégi kis boltban, a baladnyai parasztoznak, csakhogy az a kis bolt vetette meg Turbakáj Bogdán mostani gazdagságának az alapját. A Kristóf fia, Kajetán már földeket vásárolt és lovakkal kupeczkedett s ez is sokat hozhatott a konyhára, mert a Kajetán fia, Bogdán, a ki Magyar-

Óvárrott végezte a gazdasági akadémiát, ezelőtt két évvel, mint már tudjuk, ötszázezer forintért vette meg a Csatlókayak családi birtokát.

Özvegy Csatlókayné pedig (kiskunvári Kúnosdy Margit. Kék mezőben ezüst sas, szájában hét aranykalász, fején öt pontos korona) fölment a fővárosba s ott, vagyona romjain, női divatszalonot nyitott. Ezt a *hallatlan botrányt* soká nem tudták megemészteni a vármegye uri familiái, a melyek mind atyafiságban voltak a Csatlókayakkal. S ha egy idegen vármegyebeli kérdezősködött az özvegyről, nem tudva, hogy minő változás állott be sorsában, annak egész megbotránkozva felelték:

— Jaj! hadd el! *boltja lett neki!* S aztán sietve tértek napirendre, e kényes tárgy fölött.

Turbakáj Bogdánnal különben elég jól megfértek a megyebeli urak, mindaddig, a mig nem kellett magukkal egyenrangunak tekinteni.

S ezt állította élére a bálbizottságba való beválasztás kérdése. Az igaz, hogy a gazdag örmény soha se igen járt utánok s ritkán találkoztak vele. Ő megvolt a maga csöndes visszavonultságában, Csatlókán. Gazdálkodott, dolgozott napestig s gyarapodott szépen. Ha néha bevetődött valami ügyes-bajos dologban a megye székhelyére s összejött a többi urakkal, eltöltött velük egy kis időt a nagyvendéglőben, aztán befogatott és hazament.

A nagyvendéglőben, mondom, mert a gentrykaszinóba nem hívták maguk közé. Oda csak a kiválasztottaknak volt belépésök.

A bál estéjén egymást érték a pompás fogatok a megyeház kapujában. Azt a négy pejt kellett látni, a mely az örmény kocsiját röpitette be Csatlókáról. A czifrán kiteremtettézt dolmányu, parádés kocsis alig tudta megállítani a telivér paripákat. Az örmény meg egykedvüen ugrott ki a kocsiból s kezét fogva a lépcsőalján. álldogáló rendezőkkel, fölsietett a terembe.

Érdekes, olajbarna arczu, szép szál legény, vastag fekete bajuszszal s hófehér fogakkal. Arányos természetén feszülve simult meg a remek szabásu frakk.

A szép főjegyzőné, az a kívánatos fekete asszony (muravári Muraváry Gáborné, szül. jabukai Jabukay Rózsa) fáradhatatlan volt a rendezőségi jelvények föl-tüzésében. Éppen hogy készen volt az utolsóval is, a mikor Duka Berczi bandája rá kezdte a Rákóczy-indulót s a bálanya, gróf Borusházy Sándorné, fivére báró Felsenburg Ernő, cs. és kir. kamarás, huszár-ezredes karján bevonult a terembe, a két sorban álló és mélyen meghajló rendezők frakkos gárdája közt.

Aztán megkezdődött a táncz. A bálanya a bál alelnökével járt egy-két taktus lassu csárdást, aztán visszavonult a pálmákkal diszitett emelvényre.

— Nem hallottad mi igaz van benne, hogy Csatlókayné itt van és hogy feljön a bálra? Így az alispán, fogai közt szürcsölve a tegeződést, a mit ezuttal először engedett meg magának az örménynyel szemben, mialatt ott álltak a terem közepén a csillár alatt.

— Azt nektek jobban kell tudnotok, ti a városban laktok. Az ilyen magamfajta falusi paraszt mindenről későbbben értesül. És az örmény mosolyogva fogott kezét a hozzá siető Hodáros Imrével, a ki folytatta a társalgást.

— Azt mondják, hogy fölhagyott az üzlettel,

mert nagy örökséget csinált, a püspök nagybátyja halt meg, a ki eddig hallani sem akart róla és most kétszázezer forintot hagyott rá.

Bizony annak a büszketartásu szép asszonynak, aki most bejött a terembe, nem volt kétszázezer forintos örökségre szüksége, hogy elbolondítsa a férfiak fejét. (A mint hogy az örökség valójában *sokkal* kevesebb is volt). Szoborszerű alakján hizelegve omlik alá a fehér selyemruha és piros ajkai körül kedves mosolygás ül, míg jobbra-balra fogadja a köszöntéseket.

— No nézd! Már itt is van. És Hodáros, követve a többi kíváncsiaktól, siet üdvözölni a szép asszonyt.

Hát úgy történt, hogy ezen a híres bálon, Böngér Kanuth huszár főhadnagy, a ki csupán a Csatlókayné kedvéért jött el a bálba, nagy bosszusággal tapasztalta, hogy Turbakáj mindenütt utjában van a szép özvegy körül.

Mikor meg szupéhoz indult a bál közönsége, a szomszédos terembe, egyszerre ketten is nyujtották karjokat a szép asszonynak.

Margit Turbakáj karjába öltötte fehérkeztyüs kis kezét, a huszár meg összeütötte sarkantyus bokáját, meghajtotta magát és távozott

Persze, hogy a dolog nem maradhatott annyiban.

Vacsora végeztével, a mint az örmény bevezette Csatlókayné a terembe — mert, hogy rákezdték a szupé csárdást — és visszament a borozókhoz, hát látja, hogy helyén, a hol szivarját, borát, poharát hagyta, a főhadnagy ül.

Turbakáj összeránczolt szemöldökkel lépett hozzá s rátette kezét a vállára.

— Ha megengeded, ez az én helyem.

A huszár gunyosan nézett végig az örményen.

— Ha tudtam volna, hogy a te helyed, igazán nem foglalom el, mert az csak a ripőkök szokása, hogy betolakodnak az uri társaságokba és ott elfoglalják a mások helyét.

A főhadnagy megjegyzésére minden szem várokozásteljesen fordult az örmény felé. (No, spieszbürger! most mutasd meg, mit tudsz!)

— Azt jegyezd meg magadnak, öcsém, hogy csak gyáva ficzkók engedik elfoglaltatni a helyöket, férfi ember tesz róla, és Turbakáj megrázta a széket, melyen a huszár ült.

Böngér dühösen pattant föl s ha az ezredes karon nem fogja, mérsékletre intve őt, mialatt kivezette a teremből, a jelenet aligha folyik le simán, a nyugalom és uri flegma határai között.

Elég az hozzá, hogy mikor Turbakáj kocsijához kísérte Csatlókayné, bucsuzáskor a szép asszony kis keze, pár pillanattal tovább maradt az örmény izmos markában, mint azt a köteles udvariasság szabályai előírják . . .

* * *

Ugy hajnali négy óra tájban, a mikor már az utolsó női vendég is elment a bálból, a férfi közönység kitartóbb része összetolatott két asztalt a nagyteremben s — mint az már ilyenkor szokás — leültek egymás mellé barátkozni.

Körülöttük a parketten elszórva heverték a fenyőgalyak, a melyekkel a terem volt diszitve. Itt-ott egy-egy illúzió foszlány tarkáilott a zöld galyak között. Az álmos pinzérek az oszlopokhoz támaszkodva ásitoztak, a cigány meg huzta szakadásig.

— Mindig mondtam, hogy ez a Bogdán derék

gyerek és a főjegyző, pezsgős pohárral kezében, közeledett Turbakájhoz, a ki hátradőlve székében hallgatta Berczit, az meg jobb ügyre méltó buzgalommal húzott a fülébe.

— Eb a ki minket gyaláz! Ezt az arany igazságot Hodáros Imre konstatálta, mialatt ő is fölvette pezsgős poharát s oda ment harmadiknak, koczcintani velök.

— Éppen jó, hogy együtt vagytok itt, és az örmény letéve poharát, megtörölte fekete bajuszát, hogy méltóan fogadhatta az elérzékenyedett főjegyző baráti csókját, a melylyel az megtisztelni készült őt. Éppen jó, hogy együtt vagytok itt, és letörölte a meleg barátság nyilvános nyomait bajuszáról, arra akarlak kérni benneteket, hogy segédkezzetek nekem, Böngér Kanuthal szemben.

— Ohó! levágjuk a fülét az urfinak. És Muraváry egyet kanyarított karjával a levegőben. Levágjuk a a fülét! Hogy mer az téged bántani?!

— No no! csak légy nyugodt! nem engedem én magam bántani.

— Akkor is levágjuk a fülét! Hogy mer ő veled konkurrálni?! hogy mer . . .

— Csak kérlek, neveket ne emlitsünk. Huzzad, Berczi! Az áldóját a fádnek!

Turbakáj fölkapott egy pohár pezsgőt és belekényszerítette a hegedülő czigányba.

Az asztal másik végén ezalatt Kendrey Béla, szecsesszionista festőművész tartott előadást az őszi tárlaton kiállított képeinek sikereiről. (Gonosz nyelvek azt fogták rá, hogy egy „csendélet képet“ festett, a melyen egy beteg ökör, egy taluseprő és egy fonnyadt narancs volt.)

Mondom, hogy előadást tartott, noha senki sem

hallgatott reá, mert hogy mindenki a maga dolgát beszélte és senki sem hallgatott a másíkra. A multság lassanként viharossá vált. A kedélyek elérték a legmagasabb stádiumot. Turbakáj vezetett nótában, ivásban. Kidőlt mindenik s ő még mindig győzte. Még másnap délben az „Arany csillag“ sörházában is egyhuzamban ivott, a mikor már társai kialudva és fölébredve másodszor fogtak hozzá.

S minthogy ezalatt négy ur *tüntetőleg kereste a magányt*, a városban hamar hire ment, hogy párbaj készül.

Hát bizony a multság után harmadnapra az örmény, a lovagiasság szabályai szerint, olyan keményen odavágott kardjával a főhadnagy ur orrára, hogy az csaknem a markában maradt, a mint hozzá kapott.

Mikor az alispán — a ki legjobban ellenezte, hogy Turbakájt bevegységbe a rendezőségbe — meghallotta az örmény győzelmét, azt mondta rá hogy:
— *Fene-gyerek!*

A hangjából azonban nem lehetett kivenni, hogy mi több benne, a gáncs-e? vagy a dicséret?

Hanem a mikor egy hét mulva, a *gentry kaszinóban* Turbakáj elnyerte a társaság minden pénzét makaón és kártyázás után odadobta a cigánynak az egész nyereséget, azután pedig, ráadásul ismét leitta az egész kompániát, akkor már legelkeseredettebb ellenségei is lerakták a fegyvert és maga az alispán is elragadtatásban tört ki:

— Hiszen ez egy *pompás* gyerek!

* * *

Csakhogy az örmény nem sokáig mulatgatott együtt a vármegyével, mert attól az időtől kezdve, hogy a szép Margit másodszor lett urnője a csatlókai kastélynak, inkább otthon ült és csöndesen gazdálkodott . . .

Az ő eladó leánya.

I.

Csatháros Boldizsár éppen a bajuszát kötötte fel, a nagy velencei konzol-tükör előtt, mikor a levélhordó egy fekete szegélyű, finom női irással czimzett, expresz levelet hozott neki.

Leánya, Judit értesítette, hogy édes anyja, a kitől Csatháros évekkel ezelőtt elvált, Rákosdon, az ősi családi birtokon, két nappal ezelőtt meghalt.

Nem mondhatni, hogy Csatharost volt feleségének halálhíre valami különösen megindította volna. Nagyobb hatással volt reá az a fontosabb mellékkörülmény, hogy ezzel egy eladó leány szakadt a nyakába.

Mert bármilyen könnyüvérű világfi lett legyen is ez a negyvenkét éves don Juan, azzal rögtön tisztában volt, hogy árván maradt leányát, magához kell vennie, miután annak most már, rajta kívül senkije sincs kerek e világon.

Különös, hogy *neki* eladó leánya legyen! Olyan régen elfeledett történet volt az egész házassága, hogy maga is alig emlékezett reá. Legalább is nagyon ritkán jutott eszébe az a kellemetlen história.

— Lássuk csak, és a daliás magyar az ujjain kezdett számlálni, míg felkötött bajuszszal állt a tükör előtt, a fehér jegesmedve bőrön. — Tizenkilencz év előtt nősültem, tizenhat év előtt váltunk el, a gyermek

akkor két éves volt, nyilvánvaló, hogy Judit immár tizennyolcz éves hajadon.

Homályosan emlékezett egy sovány, nyurga kamasz leányra, a kit néhány évvel ezelőtt — a mikor egyszer csodálatosan szentimentális hangulat lepte meg — meglátogatott az angol kisasszonyoknál. De az az illedelmes, tartózkodó modoru bakfis, a ki kötelességszerűen nyujtotta csókra homlokát, olyan idegenszerű, kelletlen benyomást tett reá, hogy a hirtelen támadt atyai érzelmek éppen olyan hirtelen el is aludtak keblében.

Azóta sem látták egymást. A leány, hogy bevégeződött a nevelése, visszakerült az édes anyjához, az apa pedig tovább élte világát, ott szakítva le az élet rózsáit, a hol kínálkoztak. S ezalatt olyan veszett hire keletkezett, hogy a mamák ugy őrizték tőle leányaikat, mint az égő tüztől.

S ez a nagy gyerek most egy eladó leányt örökölt . . .

II.

A rögtönzött apa, miután bevégezte öltözködését, még egyszer elolvasta a levelet, sebtében válaszolt reá, azután távozott hazulról.

Egyenesen Volóczynéhoz ment, a ki a legjobb társasághoz tartozott s a köruton volt egy ezerkétszáz forintos utcza lakása, az első emeleten.

Ezzel az érdekes kis özvegygyel Csatháros már évek óta szóba volt egy kicsit. (Én nem tudom, hogy mi volt *közöttük?* A rossz világ azt mondta, hogy *éppen semmi.*)

Volóczyné szokott szivességgel fogadta.

— Isten hozta! és kezét nyújtotta felé, mit a férfi szinte szertartásos illendőséggel csókolt meg.

— Isten hozta! Üljön le oda a balzakra és gyújtson rá egy cigarettére. Adjon nekem is egyet . . . Ugy . . . köszönöm.

S minthogy Csatháros szó nélkül nyújtotta át a szivarkát, azután maga is rágyújtott s még mindig nem szólt egy árva szót sem, Volóczyné csodálkozva nézett reá.

— Valami baja van?

A férfi átadta neki a Judittól kapott levelet. A szép asszony, miután elolvasta, egy pillanatig sem gondolt arra, hogy Csathárost volt feleségének halála hatotta volna meg ennyire. Ösmerve barátját, rögtön tisztában volt a helyzettel.

— Na, hallja! hát magának eladó lánya lesz?!

— Sőt már van is. És a férfi olyan siralmas ábrázattal tette el a cigarettát az asztalka szélére, hogy az özvegy jóízű kaczagásban tört ki.

— De azért kár így kétségbe esnie.

— Könnyű magának nevetni, szólt Csatháros, mialatt ingerülten ugrott föl ültéből s oda menve az ablaktáblához, idegesen kezdett dobolni rajta.

— Be ne törje azt az ablakot, hanem jöjjön ide, üljön le és beszéljünk okosan.

A férfi engedelmeskedett.

— Az igaz, hogy bajos magát elképzelni, a mint egy nagy lányt garde-ol. S Volóczyné ismét nevet, két sor egészséges, fehér fogat mutatva. Aztán mondja csak, bálókba is el fogja vinni a leányát? Hisz az nagyszerű lesz!

— Az igaz, hogy tudja boszantani az embert!

— Pedig az nem szándékom. És Margit hirtelen elkomolyodik, azután fontoskodva folytatja:

— Lássuk csak, mi itt a teendő?

— Azt hiszem, a lakás maradhat. Elég lesz kettőnknek is, csak persze kissé át kell alakítani.

— Biztosan ő is hoz magával butort. Hanem, tudja mit? Azon kell iparkodni, hogy ne legyen soká terhére ez az eladó leány. Férjhez fogjuk adni és punktum!

— Mintha az olyan könnyen menne! — szól Csatháros és végigsimitja vastag, barna bajuszát.

— Micsoda?! Egy gazdag, szép leányt férjhez adni! Mert fölteszem, hogy szép, mi?

A férfi kétkedőleg vonogatta vállát.

— A mint emlékszem reá, nem hiszem, hogy szép legyen.

— Az mindegy! Akkor is férjhez adjuk.

— Ha maga akarja, Margit, minden sikerül. S Csatháros most már gyöngéden emeli ajkaihoz az asszony kis kezét.

— Vén gyerek! szól az asszony visszahuzva a kezét, de csak a csók után és kaczag, szivből, ellenállhatatlanul . . .

Mikor Csatháros távozott Volóczynétől, keményen el volt határozva, hogy Juditnak rövid idő alatt okvetetlenül férjhez kell mennie . . .

III.

Egy hét mulva, a mikor egyszer Csatháros ebéd után, cigarettázva heverészett a pamlagon, kopogtak ajtaján.

— Szabad!

A másik pillanatban egy sugár növésű, gyász ruhás ifju hölgy állott előtte.

Csatháros a jó nevelésű világfi önkéntelen zavarával ugrott föl fektéből, szörnyen restelkedve, hogy kabát nincs rajta.

— Kezét csókolom!

Ezt mind a ketten egyszerre mondták egymásnak. A leány apjának s a gavallér az uri nőnek.

— De édes apám!

S Judit gyermeki alázatossággal hajolt le apja kezéhez, hogy megcsókolja.

Csatháros pedig megindultan zárta karjaiba a leányát.

— Te vagy az Judit?! Te! Az én leányom! —

A bájos teremtés láttára, a kinek szőke szépsége bámulatos harmóniában állott a gyászruhával, a világfi keblét egy előtte eddig ismeretlen érzés járta át.

Az apai büszkeség!

Judit egy pár nappal hamarabb érkezett meg, mint Csatháros várta. Csakhamar teljesen otthon érezte magát az apja házában. Ez a kedves, önérzetes, szép fiatal leány, a kinek olyan tökéletes modora volt, a minő a vele egykoru leányoknál csaknem soha, s a harmincz éves asszonyoknál is csak ritkán tapasztalható.

Bizony, Csathárosnak eleintén nehezebbre esett, hogy egyről-másról le kellett mondania, a miben őt leányának jelenléte akadályozta meg. Noha Judit, finom női ösztönével, minden tőle telhetőt elkövetett, hogy ne legyen terhére az édes apjának, a kit lassankint ezer apró olyan kenyelemhez hozzászoktatott, a minőben ezelőtt nem volt része.

Mikor a gyászév letelt, Csatháros Boldizsár sorra

elvitte a leányát látogatóba mindazokhoz a családokhoz, a hol ezelőtt ő is megfordult.

Meg kell azonban jegyezni, hogy ezt a gyönyörű pár embert inkább fiatal házasoknak lehetett volna nézni, mint apának és leányának. Akárhányszor megtörtént, hogy a mikor valami hotelben színház után együtt vacsoráztak, a másik asztaltól Csatháros barátai, a kik nem tudták, hogy Judit a leánya, hamisan kacsingattak át neki. Mintha azt akarták volna mondani:

— Ahá! Ujabb hódítás. Gratulálok a kis szőkéhez!

Mikor aztán Csatháros összeszidta őket, mindnyájan jót kacagtak a tévedésen.

Volóczyné elragadó szivességgel fogadta Juditot s csakhamar nagyon megbarátkoztak egymással. Csatháros és a kis özvegy bizalmas óráikban néha még tárgyalták ugyan, hogy Juditnak férjhez kell mennie, de többé nem a tehertől akartak megszabadulni, mint mikor először volt közöttük szó erről, hanem szeretettel gondoskodtak a leány jövőjéről, a kinek boldogságát mindketten biztosítani óhajtották.

IV.

Igy álltak a dolgok, a mikor egy szép júniusi napon, a fővárosi társaság nagyszabásu jótékonyczélu ünnepélyt rendezett a Margitszigeten.

Csatháros Juditnak jó napja volt. Érdekes szép szőke feje pompásan festett könnyü rózsaszinü surah ruhájának keretéből. Harmatos tavaszi hajnalon így kandikál ki levelei közül a fakadó rózsabimbó.

Csatháros máskor az ilyen multságokon rendszeren az asszonyok körül csapta a szelet, vagy pedig összeült a czimborákkal; most a leányában gyönyörködött, a kit körülöngött az aranyos fiatalság. Volóczyné is ott volt, jól mulatott, de azért ráért arra is, hogy Juditot szemmel tartsa. Ugyyszólván ő gardeolta, nem az édesapja, a kivel együtt örült a leány sikerének.

Ugy történt, hogy mire beesteledett s a tánczban szünetet tartottak, apa és leány elindultak együtt sétálni a parkban. A lampionokat már meggyújtották.

Hogy egy fordulóhoz értek, a fák közül egy rögtönzött virágsátorból beszélgetés hallatszott ki hozzájuk. Önkéntelen figyelni kezdettek, s a következő párbeszéd ütötte meg fülöket:

— Okvetlen meg kell hívni őket. Ezt Szentkéry Marczell államtitkár mondotta, mire a felesége, a gögjéről hires Csökönyi baronesz válaszolt.

— Őket meghivatjuk, ha elkerülhetetlen, vagy ha kívánod, de . . .

— Semmi de — vágott közbe idegesen a férj — az asszonyt is meg kell hívunk, hiszen most is ő gardeolja a leányt.

— Elég, ha az apja jön vele.

Egy nagyszabásu multságáról volt ugyanis szó, a melyet Szentkéryék készültek adni és a melyről már hetek óta beszéltek.

— Nem szabad erkölcsbirónak föltolni magunkat — folytatta a férj. — Elvégre is, az olyan . . . hogy is mondjam csak . . . olyan tiszteletreméltó, régi ösmeretség, hogy . . .

— Igen, elég régi és elég botrányos arra, hogy előbb-utóbb lehetetlenné tegye őket. A leány sem lesz jobb . . .

Judit görcsösen kapaszkodott az apja karjába, a ki meggyorsította lépteit. Sietve távoztak a sátor közeléből, mielőtt többet hallhattak volna a veszedelmes párbeszéből.

Szó nélkül haladtak egymás mellett; a tánczene elhallatszott hozzájuk a teremből.

Csathárosnak egy régi história jutott eszébe. Egy fiatal leányról, a kinek éppen ilyen szőke feje volt, mint ennek, a kit most a karján visz s a kinek ő tette szerencsétlenné az egész életét, hálából azért, mert az szerette őt. Ez a leánya annak a szerencsétlen asszonynak és ez is szerencsétlen lesz. Miatta lesz szerencsétlen. Előbb vagy utóbb, de az lesz . . .

Judit ugy járt mellette, mintha alvajárna. Az előbb még olyan boldog volt odabent a táncteremben, mint egy fiatal leány csak lehet, a ki örül az életnek és most, hogy meghallotta ezeket a kegyetlen szavakat, a melyek világot gyújtottak ártatlan lelkében, közel volt a kétségbeeséshez. E pár percz alatt sok olyan dolog jutott eszébe — arra vonatkozólag, mint az előbb hallott — a mi eddig, leányos ártatlanságában, nem tűnt föl neki . . . De az ezer szemű világ mindent észrevett és az emberek beszélnek, bírálják és ítélnék, kegyetlen ítélettel . . .

Soká ödögtek még a parkban, egymás mellett, szótlanul, elkerülve mindenkit, míg végre Csatháros megszólalt. Rekedt, kelletlen hangon mondotta, hogy:

— Menjünk haza.

Judit ellenvetés nélkül engedelmeskedett, aztán — a nélkül, hogy bucsut vettek volna a társaságtól — (még Margittól sem) felültek a hajóra és az elindult velök.

A hold világa ezüst hidat vert a sziget partjától

a hajóig. Judit ott állt a fedélzeten és kék szemével merőn nézte a rezgő hullámokat.

A katonabanda odaát egy divatos keringőbe kezdett . . .

V.

Másnap reggel, egy végtelen hosszú, álmatlan éj után, apa és leánya együtt ültek odahaza a reggelinél, Csatháros szótlanul keverte kávéját, míg Judit, fehér házi ruhájában ott szorgoskodott az asztal körül.

Hol egyik, hol másik kezdette el a beszélgetést holmi közönyös tárgyakról, de valami ott volt a levegőben s az a bizonyos valami nem engedte, hogy fesztelen hangulat legyen közöttük.

Judit rozsás arcszíne áttetsző halványságnak adott helyet, míg kék szemei mintha megnagyobbodtak volna tagnap óta.

Csatháros gépiesen hajtotta föl kávéját, aztán, a nélkül, hogy az oda készített sonkát, vaját megérintette volna, cigarettére gyujtott.

— Nézd csak, édes apám! és a leány oda ment hozzá s leült mellé, a diván karfájára. Mondanék én neked valamit, de . . . ne haragudj meg érte.

Csatháros kérdőleg nézett leányára, míg az hizelkedve ölelte át nyakát két karjával és szemtől szembe nézett vele.

— Valamit akarok kérdezni tőled, de . . . kérlek, ígérd meg, hogy őszintén felelsz reá.

A férfi mosolyogni próbált, de az csak olyan meddő kísérlet maradt és leánya kutató tekintetének behatása alatt, szinte kényszerülve felelt:

— Igérem.

— Csak azt akarom kérdezni . . . de aztán őszinte légy ám! és tréfásan megfenyegette édes apját, csak azt akarom tőled megkérdezni, hogy szereted Margitot?

Volt valami Judit hangjában, a mint összeránczolt szemöldökkel, félig nyílt ajkakkal, várakozásteljesen nézett édes apja arczába, a mi a férfit igazmondásra kényszerítette. Azért, habozás nélkül, bár kissé remegő hangon felelt:

— Szeretem.

A leány föllélekzett.

— Hát akkor miért nem veszed el?

Ezt olyan magától értetődő, természetes hangon kérdezte, hogy Csatháros elragadtatással zárta karjaiba az ő eladó leányát.

— Oh! te kedves, okos fejem, te! neked mindig igazad van! és össze meg össze csókolta a piruló leányt. Persze, hogy elveszem, már csak a te kedvedért is!

Judit szeretetteljes gyöngédséggel czibálta meg az apja bajuszát, mialatt ajkaival egész közel hajolt a füléhez.

— No meg egy kicsit a magadéért is. Ugy-e?!

A Borus-fiuk.

A Borus-fivérek úgy szeretik egymást, hogy szinte példabeszéddé vált. Ott laknak a falu végén, abban a sárgára meszelt, zöld zsalus házban, melyhez a híres szép nyárfasor vezet. Ősrégi magyar falusi lak, homlokzatán a borusfalvi Borusok családi czimerevel. (Kék mezőben felhős égboltozat, alatta kinyújtott férfikar, kardja hegyére tűzött tatárkoponyával.)

Gábor és Zsigmond közt csak tiz hónap különbség van, de azt a tiz hónapot ők örökös evidenciában tartják. Soha Zsigmond máskép nem említené Gábort, mint: Gábor bátyám, viszont Gábor is hűségesen öcsémnek szólítja azt az immár deresedő fejű, nagy bajuszu, daliás magyart, a kinél ő valamivel még magasabb s a bajusza is hosszabb. Az öcscsüket pedig, a ki huszártiszt és Alsó-Ausztriában van állomáson, egyik sem említi máskép, mint „az István gyerek“. S küldik neki hűségesen az apanázst, a mi derekasan kikerül a birtok jövedelméből, különösen mióta az a szép örökség rájuk szállt, hogy nagynénjük, az öreg Borus Jóbné meghalt s félórányira fekvő birtokát nekik testálta az ősrégi Borus-kastélylyal együtt, mely a nyárfa-sor végéből jól látható és a melynek falai közt valamikor — mint Borus Jóbné számtalanszor elbeszélte — Mátyás király is időzött, ott töltvén egy

éjszakát hűséges zászlótartójánál, borusfalvi Borus Ádámnál.

Ez a szép kastély üresen áll, mióta az öreg asszony meghalt. Pedig annak már ide-oda tiz éve. A fivérek úgy határozták, hogy a melyik hamarabb megházasodik, az hurczolkodik belé. S a mohlepte vén kastély tiz esztendeje várja az új asszonyát. A régi családi képek mereven néznek le az antik butorokra. Üresen, árván áll az öreg karosszék a sarokban . . . Csöndesen, szótlanul a vén zongora. Szű és por ütötték fel tanyájukat a hosszú sor szobában . . .

Az új asszony meg váltig késett. A két Borus sokat emlegette, hogy meg kéne házasodni, de azért mindig csak a jó szándéknál maradtak. Mindegyik a másikat biztatta s mindegyik azon töpregett, hogy akkor majd mi lenne a másikkal? Nagyon egymáshoz szoktak.

Szó sincs róla különben, hogy az életük unalmas lett volna, a sok jó szomszéd, atyafi, cimbora közt. Őszszel és tavasszal vadásztak, télen vidám és hosszú vacsorákat ettek végig, közben vesződtek a cselédséggel, a mint a falusi gazdálkodás magával hozza. Mert azért, hogy nem szorultak rá, és tarthattak volna gazdatisztet is, a két Borus ugyancsak megfogta a dolog vastagabb végét. Az adott nekik erőt, életkedvet, az tartotta őket vasegészségben, bearanyozva arcukat azzal a ragyogó barnapiros zománczczal, a mi falusi urak közt a valódi férfit megkülönbözteti a többitől . . .

Éppen az agarászbálra készültek, mikor a szomszéd faluban levő Konda-féle birtok, melyet mostanig bérlő kezelt, árverés alá került. Egy fővárosi ügynök vette meg, bizonyos özv. Muháros Bálintné részére kerek százezer forintokért. Az új tulajdonosnő rövid

idő múlva le is jött lakni a szederjéskei tanyára a leányával együtt, a ki ezelőtt husz évvel Judit nevet kapott a szent keresztségben.

Az agarászbálon a büszke tartásu, tartózkodó modoru, csodálatosan szép, szőke leány valóságos forrongást idézett elő a férfi világban. Az anyja is (néhai Muharos Bálint, királyi tanácsos özvegye) szemrevaló menyecske még. A Borus fiukkal mindjárt megkötötték az atyafiságot. Szegről-végről való, magyar sógorság volt köztük. Muharosné rokoni bizalommal fordult hozzájuk s kikérte tanácsukat, támogatásukat a gazdálkodás körül, mit ők lovagias készséggel föl is ajánlottak. Így lett a két Borus mindennapos Muharosék házánál. Ez természetesen szemet szurt a jó falusiaknak és mindjárt kombinálni kezdtek. Annyi bizonyos, hogy Gábor is és Zsigmond is sokkal szaporábban taposták a földet Muharos Judit körül, mint azt a közöttük levő távoli atyafiság megkövetelte volna. Judittal azonban nem igen lehetett tisztába jönni. Ha ma Zsigmondot tüntette ki, holnap bizonyosan Gáborra került a sor. Folytonos bizonytalanságban tartva, gyötörte őket, kissé kaczer, büszke, szeszélyes modorával.

Noha egyikbe sem volt szerelmes, de mint okos leány, tartalékban akarta őket tartani. Mikor néha aztán Muharosné megsokalta a dolgot, reászólt a leányára:

— Még sem járja, hogy mit csinálsz már velök. Hiszen utoljára is, nem vagytok gyerekek.

— Tudom én, hogy mit csinálok. Csak bizd rám. Ha más nem akad, majd csak hozzá megyek valamelyikhez!

Gábor és Zsigmond pedig tisztában voltak vele, hogy mindketten egyenlően szerelmesek Juditba. Beszületes lelküknek sok keserősége volt e miatt. Ma-

gukban, külön-külön, számtalanszor elhatározták már, hogy nem gondolnak többé a leánynyal. Hadd boldoguljon a másik. De hát könnyebb az ilyet elhatározni, mint kivinni.

Igy álltak a dolgok, a mikor egyszer, nyár derekán, Zsigmond elment a harmadik vármegyébe, aratókért. Gábor egyedül volt odahaza. Rekkenő meleg lévén, ingujjra vetkezve hüselt a méhesben. Egy kicsit el is nyomta a buzgóság, mikor a cselédleány behorant hozzá, hogy:

— Tessék hamar feljönni, mert vendégek jöttek.

Épen hogy sietve magára kapta kabátját s indult a ház felé, hát a széles kerti uton, a nagylevelű ribizkebokrok közt, szemben találja magát Judittal.

— Erre a meglepetésre ugye nem számított? — szól a leány, kezet nyujtva neki. — De azért ne ijedjen meg. Nem egyedül jöttem! — S szóhoz sem engedve a férfit, kaczag, szivből, ellenállhatatlanul, mialatt karjába ölti a karját és folytatja:

— Itt van az anyám is, meg a többiek. Viszszük magunkkal. A kastélyukat akarjuk megnézni. Maga fog minket kalauzolni.

— Az nagyon okos gondolat volt, — felel Gábor, mohón nézve azt az édes, szép arcot, melyet félig beárnyal a csipkekalap. S hogy érzi a leány kis kezét karja alatt, kéjes meleg támad szivében . . . Meglassítja lépteit, hogy ne kelljen egyhamar elszakadnia a szeretett lénytől.

Az meg gondtalanul cseveg tovább, míg fölértek az udvarba, hol a társaság jön velük szemközt.

Sokan vannak s négy kocsi vár reájok a ház előtt, fölpackolva minden képzelhető jóval, mert ugy határozták, hogy a kastélyban fognak ozsonnálni.

Gábor is befogatott egy könnyü kis kocsiba. Maga hajtja a lovakat. Judit különösen kegyes ma hozzá és kijelentette, hogy vele akar kocsizni. Ők vezetik a menetet. A két félvér pej villámgyorsan röpti tova a könnyü homokfutót. A férfi erős kézzel tartja a gyeplőt, de szükség is van rá, mert a pihent, tüzes lovak ugyancsak próbára teszik gazdájok erejét. A lány mellette ül. Egész elemében van, hogy olyan örületes gyorsasággal haladnak. Kipirult arczczal, ragyogó szemmel nézi a tánczó paripát, fél kezével belé fogózkodva a kocsi oldalába. Néha . . . lopva, bizonyos tiszteletteljes bámulattal néz a mellette ülő férfira. Imponál neki a nyers erő . . . Egy pajkos szellő kikezdi szöghaját, aztán belékapaszkodik a fehér fátyolba s egyik végét lobogtatva oda hajtja a férfi arczába, mintha ingerkednék vele. A lovak teljesen igénybe veszik Gábor figyelmét s alig válthat pár szót a lánynyal, azt is elkapja a szellő.

— Aztán vannak abban a magok kastélyában kisértetek?

— Lehet. Bár nem merem állítani, mert attól tartok, hogy még *elijesztem a kastélytól* . . .

A lány megértette a czélzást és mosolyogva felelt:

— Nem vagyok ijedős természetű . . .

Horváth uram, a kastély őrzésével megbizott rokkant huszár, feleségével együtt, meg van lepve, hogy a diszes társaság megérkezik. Alázatosan hajlandozik és indítványozza, hogy előbb ozsonnázzanak a kertben és csak azután nézzék meg a kastélyt, hadd szellőztesse ki a szobákat.

Az óriási terjedelmű kastélykert sok gyönyörűséget okoz a vendégeknek. Érdekes egy szép hely ez, melyben a tiz év előtti művelés utolsó nyomai küz-

denek a szabad természet növényvilágának őserejével. Egy része illatos, árnyas rengeteg. Kícsibe. Ez tíz év előtt sem lehetett különb, mint most. Máshol meg, hol ezelőtt park volt, a valamikor poronddal behintett széles utakat most már csak sejteni lehet. Ott nem oly buján nőtt a dudva, mint a többi helyen. A szökőkutak pogány istenei alig fehérlenek ki, itt-ott a rájok tapadt zöld mohától és penésztől.

Kiszáradt a medence, nem locsog benne a vizsugár. A Maréchal Niel-tó alig hoz egy-két satnya bimbót s jó szomszédságot tart a majdnem öles csalánnal. Ott a rózsaszínű vájgelia-bokor küzd a reá kuszó élősdivel, mely mint polyp tapad hozzá, összehálózza ágait hitvány zöld hajtásaival. Egy néhai virágágyban sötét szemű árvácska busul, katángkóró mellett. Csak a rezeda érzi jól magát. Édes illatot terjesztve, buján díszlik a dudva közt. . .

A társaság egy százados hárs árnyában telepedt le. Közvetlen a kőfalkerítés mellett. Ide már alig látszik a kastély. Egy tornya fehérlik ki csupán, a fák közül. Muharosné megjegyezte, hogy az a torony olyan misztikusan néz ki, mintha titkot rejtegetne.

— Ha nem is rejt titkot — szól a házigazda — de van benne egy érdekes szoba, mely azon módon érintetlenül áll most is, a hogy ezelőtt száz évvel, ősapánk, Borus Mihály berendezte szép mátkája részére, a ki XVI. Lajos francia király udvarából, a szerencsétlen királyné udvarhölgyei közül került ide magyar menyecskének.

Mindenki kíváncsi a szobára s kéri a házigazdát, hogy azt is mutassa meg.

Még javában falatoznak, mikor Gábor ott hagyja a társaságot, és előre megy intézkedni. A mint felér

a keskeny csigalépcsőn, nagy meglepetésére, nyitva találja a szoba ajtaját. Valaki megelőzte.

Muharos Judit volt, a ki észrevétlenül még korábban tünt el a társaságból és a rokkant huszárral fölvezettette magát a toronyba.

Éppen kihajlik az ablakon, s nem veszi észre, mikor a férfi belép. Gábor megáll a küszöbön s elragadtatással nézi a lány kercsu talt alakját, szép nyakát, szőke fürtös fejét, melyet glóriával övez a napsugár.

Judit visszafordul s könnyedén elpirul, hogy szemben találja magát a férfival.

— Hisz ez remek egy hely! Sohasem kívánnék magamnak külön szobát ennél.

Borus Gábor oda lép a lányhoz s őszinte, okos barna szemével arczába néz. Aztán megszólal, lassan, ünnepélyesen, megnyomva minden szótagot:

— Komolyan beszél Judit? Csak magától függ, hogy ez legyen az otthona.

A lány szótlanul állja ki tekintetét, mialatt sajátos meghatottság vesz erőt mindkettőjükön. Mély csend van körülöttük. A napsugárban millió porszem tánczol. A megfakult, tarka selyem rokkokó butorok meg mintha lábujjhegyen menuettet akarnának lejtetni. A nyitott ablakon bekandikál egy kékfejű klematisz, mely kívülről kuszott föl a torony falára. Majd egy kercsu, aranyos-zöld szitakötő száll föl a virágról s oda röpül a férfi vállára, a kinek sötét feje, pompásan érvényesül a fehér flanell nyári kabátban.

A lány nem felelt még, a mikor Zsigmond lovaglóruhában, nyakig porosan lép be a nyitott ajtón. (A szitakötő meg fölszáll a Gábor válláról s kirepül az ablakon.)

Judit egyszerre kiesik a hangulatból s fesztelenül fordul hozzá:

— Hát magát micsoda jó szél hozza erre, ilyen váratlanul?

— Most érkeztem haza az aratókkal s az ország-utról megláttam, hogy a toronyszoba ablakában van valaki, azért jöttem föl — felel a férfi, kezét fogva mindkettőjükkel, mialatt kémlőleg nézi arcukat.

A Gábor arcza nyitott könyv, nincs azon titok s Zsigmond rögtön tisztában van a helyzettel . . .

Majd feljön az egész társaság s a kis antik szalon teljesen megtelik modern vendégekkel . . .

A Borus-fivérek nem sokat aludtak ezen az éjjelen. Szomszédos hálószobájuk ajtaja nincs betéve s jól hallják mindketten egymás hánykolódását az ágyban.

Éjfél után járt már az idő, a mikor egyszer csak Zsigmond megszólal:

— Alszol, Gábor bátyám?

— Nem én, Zsigmond öcsém. Mit akarsz?

— Azon gondolkodom, hogy nem ér ez az élet így semmit, a mint mi élünk.

— Miért mondod ezt?

— Azért, hogy jobb volna, ha megházasodnál. Ugyis te vagy az idősebb. Én majd csak el leszek valahogy magamban is. És akkor tán hamarabb rászánom én is magamat arra, hogy asszony után nézzek, ha te itt hagysz.

Gábor nem felel mindjárt. A délutáni jelenetre gondol s olyan édes boldogságot érez szívében. Hej! ha az ugy lehetne, a hogy ő azt számtalanszor elképzelte magában! De abban a perczben már ezer kétséggyötri lelkét s szinte örül, hogy az öcscse megzavarta őket ott a toronyszobában. Így még legalább övé a

remény. Aztán becsületes lelkében felébred a szánalom Zsigmond iránt, a ki oly készségesen hajlandó lemondani bátyja boldogságáért. De hát az ember önző és Gábor is könnyen vigasztalja magát azzal, hogy az öcsce nem is szeretheti annyira azt a leányt, mint ő. Eközben egyet sóhajt és felel:

— Majd meglátjuk még, hogy lesz.

— Csak azért szólok, — és a Zsigmond hangja kissé remeg — (De jó is, hogy sötét van és nem kell szemébe nézni a bátyjának.) nehogy azt gondold, hogy részemről valami nagy áldozatot hozok, a mikor rábeszéllek, hogy Juditot vedd el. Nálam az csak olyan futólagos érdeklődés volt. (S megtörli a szemét a párna csücskével.)

Az ember könnyen elhiszi azt, a mit óhajt, így van azzal Gábor is.

— Igazán, egész megnyugtattál, kedves öcsém. De most már aludjunk, mert holnap korán föl kell kelni. S nyomban rá el is alszik. A másik meg tovább hánykolódik, s már virrad, mikor végre elszenderül egy kicsit.

Másnap érdekes ujságra ébrednek. Expressz-levelet hoz a levélhordó. István öcscsük, a huszár főhadnagy azt írja, hogy haza jön *parasztnak* (szó szerint). Megunta az örökös szubordinációt. Fölébredt benne a magyar virtus, független ur akar ő is lenni, mint bátyjai. (S természetesen utiköltséget kér.)

Őszintén örülnek neki mind a ketten. Különösen Gábor, most már nyugodtabban gondolt Zsigmondra, a ki majd nem lesz olyan árva, ha ő a kastélyba hurczolkodik.

Ámbár a kastélyba hurczolkodás kilátása Gáborra nézve kissé kétségessé lett, a következő napok alatt,

amennyiben Judit feltűnően mellőzte őt s inkább Zsigmonddal foglalkozott . . .

A két vén gyerek a legnagyobb zavarban volt, amikor haza jött a huszár. (Ahá! ennek kardja van. Majd ketté vágja a gordiusi csomót.) Merész, cinikus, szép magyar fiú, abból a fajtából, a ki a czimbalomra fölteszi a lábát és felfricskázza a henczegő ficsurt, ha nem tetszik az ábrázatja neki. Volt is már vagy tíz párbaja. A katonaságtól való távozását a rossz nyelvek összefüggésbe hozták egy bizonyos szép asszony esetével, a ki ellen az ura, báró Blanzburg, huszár- ezredes, engesztelhetetlen gyűlölség alapján indította meg a válópört . . .

Igy esett, hogy a két idősebb Borus továbbra is a sárgára meszelt, zöld zsalus családi házban maradt. Istvan öcscsük ellenben még az őszszel behurczolkodott a Borus kastélyba . . . egy csodálatosan szép, szőke menyecskével, a ki ezelőtt husz évvel Judit nevet kapott a szent keresztségben . . .

Az utolsó bál.

I.

Az öreg Tárdos Endre halála után az örökösöket megrohanták a hitelezők és rövid idő alatt minden dobra került. Mikor aztán a híres szép tárdosi kastélyra került a sor, az özvegy és leánya nem várták be a szomorú aktust, hanem a megelőző napon felköltöztek a fővárosba. Vagy ezer forint évi jövedelmet meg tudtak menteni, abból csak megélnék valahogy.

Keserves kilátás biz az, olyan uri nőknek ezer forintból élni, a kik azelőtt tiz annyit költöttek évenként. Eleintén tellett, a mikor meg már nem tellett, volt Tárdos Endrének hitele bőven. Igénybe is vette. S épen ez volt a baj.

Egy verőfényes tavaszi napon a vén családi kastély kapuja nyikorogva záródott be a hátuk mögött. Andrea az édes anyjával ott ült egy paraszt szekéren. Keszeg Nagy János fuvarozta őket a vasúthoz. Andrea-nak elszorult a szive. A büszke leány úgy szeretett volna hátra fordulni, hogy még egy bucsupillantást vessen a kastélyra, a hol annyi vidám órát töltött. De azért nem nézett hátra. Egy világerért sem akarta édes anyja előtt elárulni gyöngeségét.

Hol is vannak azok az idők, a mikor a híres megyebál után (a melyiken gróf Jánossyné volt a lady patronesse) tiz szánkával jöttek ki a báli vendégek a

városból a tárdosi kastélyba korhelylevesre?! Az urak magok hajtották a lovakat. A kocsisok csak parádénak ültek gentry gazdáik mellett. Leghátul jöttek a czigányok két szánon. Micsoda hét vármegyére szóló muri volt az! A három napig tartó korhelyleves!

Akkor történt, hogy a fiatal gróf Jánossy annyira belebolondult Andrea fekete szemeibe . . . Csakhogy, persze mágnás ritkán vesz el gentry leányt.

Andrea egészen elmerült gondolataiba. Csak arra tért magához, hogy a szekér egy nagyot döczczent. Édes anyja fősóhajtott, Keszeg Nagy János gazduram pedig közibe vágott a lovaknak:

— Gyi te! Sárkány!

Hűséges kutyájok, a fehér szőrű Tisza keserve-
sen vonított az árokban. Mert az oktalan állat megérzi
ám a gazdája szomorúságát . . .

II.

A körut egyik palotájában, a negyedik emeleten béreltek ki két kis szobát. Nagyon szerényen, visszavonulva éltek. Egy takarítónőt tartottak. Az asszony maga járt a piacra bevásárolni. Andrea csak nagy ritkán mozdult ki hazulról. Örökösen otthon ült. Varrt, főzött, takarított, olvasott. Vagy pedig óra számára elült az ablakban s mély tűzű, nagy, fekete szemeivel merően bámult kifelé a magas háztetőkön túl, a végtelen kékségbe, míg édes anyja sóhajtozva járt-kelt a házban.

Igy teltek lassan az évek.

Néha, a mikor Andreanak különösen keserű, rossz napja volt, Tárdosné lopva nézte az ő herva-

dásnak induló, harmincz éves leányát s titokban könyvet törült ki szemeiből.

Egy estefelé, a mikor Andrea anyja unszolására kiment friss levegőt színi a körutra, egész izgatottan érkezett haza.

— Csak képzeld! Bereő Judittal találkoztam. Tudod, a kit Alóczy Zsiga vett feleségül. Itt laknak a kerepesi-uton. Olyan elegáns, szép asszony lett belőle. Nagyon hítt, hogy látogassuk meg.

— El is mehetnénk egyszer. És Tárdosné, szokása szerint, nagyot sóhajtott.

Bereőék ugyanis, azelőtt néhány évvel a szomszéd faluban laktak, közel Tárdosékhoz. Bereő Judit és Tárdos Andrea elég jó barátnők voltak. Már a mennyire Andrea, a ki akkoriban telivér jukker leány hírében állott, képes volt leányokkal barátkozni. Ő egyszerűen megvetette a saját nemét. Csak férfiak társaságában találta jól magát.

Ez a találkozás nagy hatással volt reá. Az az elegáns szép asszony egy részlet volt neki a multból. Abból a gondtalan, szép multból, a melyet jelen sanyaru körülményei közt sehogy sem tudott feledni.

Napokig izgatott volt utána. Nyugtalanul járt-kelt. Nem találta helyét sehol. Még sétálni is kiment mindennap.

Szegény édes anyja meg szóttalanul nézte és . . . ujult erővel fogott hozzá a sohajtozáshoz.

Ugy történt, hogy egyszer Andrea megint azzal jött haza a sétáról, hogy találkozott Alóczynéval

— Nagyon jó dolga van, szótt az édes anyjának. A férje derék ember. Még zsúrt is tartanak. Minden pénteken fogad. Okvetetlen számit reánk. Régi ösmerőseink közül a Horváth fiuk vannak ott náluk

minden zsuron. A két kisebbik, mert Gábor és Pali már rég megnősültek.

Erre aztán mindkettén sóhajtottak egyet. Denique, a dolognak az lett a vége, hogy a legközelebbi pén-
teken Tárdosné és a leánya elmentek az Alóczyné
zsurjára.

Igen kedves társaságot találtak ott. A háziasszony végtelenül örvendett nekik. Andrea, mihelyt valódi szmirna szőnyeget érzett lábai alatt, ismét elemében volt. Szinte megfiatalodott abban a parfümös légkörben, melyben élete szebb részét töltötte. Igazi gentry-társaság volt, melynek tagjai nem urazták egymást, mégis urak voltak valamennyien.

Anya és leány jól érezték magokat. Nehány régi ösmerőssel is találkoztak. Többek közt, ott voltak a Horváth fiuk, a kik akkoriban, mikor Andrea fénykorát élte Tárdoson, még labdázta és zshiványosdít játszottak a falusi paraszt gyerekekkel. Most pedig monoklit viselnek, jukker módra fognak kezét és a hölgyeknek azt mondják, hogy: *maga*.

— Éppen arról beszélünk, hogy a Vulcán-piknik milyen fényesnek ígérkézik az idén. És Alóczyné intett az inasnak, mire az egy csésze párolgó teával és apró sandwich szeletekkel megrakott kicsiny asztalt tolt Andrea elé, az ablakmélyedésbe.

— Eljönnek magok is? — kérdezte az idősebbik Horváth, mialatt letelepedett Andrea mellé egy karos-
székbe.

— Nem hiszem. Nem igen járunk mi sehova. El sem képzelheti, milyen otthon ülő lettem. Szólt Andrea, míg arisztokratikusan fehér kezeivel ajkaihoz emelte a csészét s olyan gondtalanul mosolygott, mint a régi jó időkben, mikor egy tuczat udvarló volt körülötte

— Pedig kár. Szép mulatság lesz.

— Való is mulatni ilyen vén leánynak.

Horváth Imre egy éktelen grimásszal dobta le a monoklit szeméről, hogy jobban megnézhesse a leányt, a ki így esti világitásnál csillogó fekete szemeivel, még mindig jól festett.

— Na hallja! ne vénytse úgy magát. Hiszen nem is olyan nagyon régen volt, a mikor az öcsémmel bemásztunk hálósobája ablakán és elloptuk a kaméliacsokrot, melyet Gábor bátyánk küldött magának, vesztett fogadás fejében. Emlékszik?

Andrea mosolyogva bólintott.

— Emlékszem. Arra is emlékszem, hogy a bátyja, Gábor meghuzta érte a fülét, magának is, meg az öcscsének is.

Erre aztán mindketten nevettek. Horváth Imrének imponált, hogy Tárdos Andreával, a ki mellett ő mindig csak kölyökszámba ment, most ilyen bizalmas hangon társaloghat.

— Miről van szó? A háziasszony hozzájok lépett.

— Csak képzelje. Andrea azt mondja, hogy nem jönnek el a piknikünkre.

— Olyan nincs, hogy elmaradjatok. Mindnyájan ott leszünk.

— Ösmeretségünk sincs... (Andreának egy pillanat alatt megfordult a fejében a közelgő februári házbér, meg a fizetetlen szénkontó, meg minden nyomorusága, melyet édesanyjával együtt szenved, a nélkül, hogy a két kis negyedik emeleti szoba határain túl sejtene valaki.)

— Az a legkevesebb. Csak bizd rám. Mindjárt beszélék is az anyáddal, szólt Alóczyné s nyomban fölkereste Tárdosnét.

Mikor Tárdosék hazamentek a zsurról, félig-meddig el voltak határozva, hogy részt vesznek a pikniken.

III.

Otthon azonban, a mikor fölértek negyedik emeleti, nyomoruságos kis lakásukba, kiestek a hangulatból. Fölszabadultak az előkelő légkör varázsa alul, mely mindkettőjüket fogva tartotta, arra a rövid időre, míg az Alóczyné szalonjában voltak.

Napokig szó sem volt a piknikről. Egyszer aztán bekopogtatott hozzájuk a levélhordó és elhozta a meghívót.

— Nézd csak, hány ösmerős van a rendezők közt. És Tárdosné fölolvasta a neveket.

Tényleg a két Horváth fiun kívül is több ösmerős név szerepelt a meghívón. Egy részök régi ösmerősük volt, a többivel pedig Alóczyéknál találkoztak.

— Antalnokyt tegnap is köszöntött, a mikor a vásárcsarnokból jöttem. Szólt az asszony, Andreára sanditva. Emlékszik ránk a zsur óta.

A leány nem felelt. Szótlanul tette félre a meghívót.

Délután pedig beállított hozzájuk Alóczyné és meggyőző ékesszólásával bebizonyította nekik, hogy lehetetlen elmaradniok a mulatságról.

— Attól meg ne tartsatok, hogy nem fogtok jól mulatni. Elég ösmerősötök van így is. De meg ott leszek én. Lesz gondom Andreára. Szóval semmi ellenvetést nem tűrök. Punktum!

Aztán összecsókolóztak és az asszonyka kilibeggett az ajtón, erős peau d'espagne illatot hagyva hátra

a kis lakásban. A selyem szoknya csakugy suhogott rajta, míg lement a lépcsőn.

IV.

Alkonyodott.

Anya és leánya ketten voltak a szobában, melyet csak a nagy cserépkályha tüze világított meg valamennyire.

Andrea a kályha előtt ült, merőn bámulva a tüzet, míg Tárdosné az ablak mellett egészen belétemetkezett egy valamikor jobb időket látott karosszékbe.

Soká nem beszélt egyik sem, végre az asszony törte meg a csendet.

— Gyujts világot.

Andrea fáradt, unott mozdulattal fordult az anyja felé.

— Minek? Jobb így.

Aztán tovább hallgattak.

— Nézd csak, kezdte pár percz mulva az asszony, azt gondoltam, hogy mégis el kéne menni a piknikre. Nem kerülne az olyan sokba.

— Megint kivegyünk abból a keserves tőkéből?

— Nem kellene sok. Az én fekete selyruhám egész jó még. Csak neked kéne ujat venni.

A lány hevesen szólt:

— Olyan nincs, hogy te fekete selyemben ülj ott, mint valami falusi papné, a sok czifra uri asszony közt. Ha megyünk, hát comme il faut is leszünk öltözve. Láttad az Alóczyné édesanyját, milyen bordeaux selyem-toilette volt rajta? Pedig csak a lányánál volt zsuron.

— Igaz. Pedig két évvel idősebb, mint én.
Tárdosné sóhajtott, és többet nem szólt egyik sem.
A kis szobában mindegyre sötétebb lett, a mint
a kályha tüze kialvóban volt.

Andreának egy régen hallott dal jutott eszébe . .
Egy szép, szomorú magyar nóta, a melyet *valakitől*,
sok évvel ezelőtt tanult. Az iránt a valaki iránt, a
büszke gentry-lány melegebben érzett, de nem volt
szabad elárulnia érzelmeit . . . Csak nem mehetett
feleségül egy közönséges származású emberhez, a ki
egyetlen őst sem volt képes fölmutatni! S a kif abban
a telivér gentry-társaságban éppen csak, hogy megtűrtek.

Akkor éjjel huzatta el azt a nótát, Andrea ablaka
alatt, mikor a lány megelőző napon, kiméletlenül
kiadta neki az utat. S míg a szerelmes ifju a falhoz
lapulva, visszafojtott lélekzettel intett a cigánynak, a
banda meg rákezte, halkán, érzéssel:

Nem kívánom, hogy felrójja az Uristen
Azt a sok but, a mit érted elszenvedtem,
Hanem, hogyha el fog a bubánat téged,
Akkor tudd meg, hogy mi voltam én tenéked . . .

Azalatt a lány odabent, a forró párnán, egy
könnyet morzsolt szét szemeiben . . .

De mi volt ez?! Andrea ott a kályha előtt azon
vette észre magát, hogy *az a régi köny* ismét meg-
jelent a szemében . . . Szinte szégyelte saját maga
előtt gyöngeségét s hirtelen megtörülte a szemét.

A tűz a kályhában nagyot lobogott, fantasztikus
árnyakat rajzolva a kopott szőnyegre, aztán végkép
kialudt. Odakint heves szélroham keletkezett, megrázva
a telefon-drótokat, a melyek keserves, siró hangot
adtak . . .

Tárdosné fölállt a karszékből és sóhajtva gyújtott gyertyát.

V.

Mikor a multság napja elérkezett és Andrea arannyal áttört, fehér habos selyem uszályát karjára véve, haladt föl a szőnyeggel beborított lépcsőn, előkelő tartózkodással fogadva a frakkos rendező karját, senkisem hitte volna, hogy mennyi keserves fejtörés és nélkülözés árán szerezte meg ezt a kétes értékű élvezetet.

Édes anyja remek lilla toiletteben pompázott. A teremben már sokan voltak. Alóczyné örömmel üdvözölte őket, néhány fiatal embert bemutatva nekik. Aztán a cigány rákezde az első csárdást és... Andrea mellől jobbra-balra elvitték a lányokat a tánczosok. A büszke leány összeszorított ajkakkal ült a tükör alatt. Szép arcza, melynek vonásait az idő kissé kiélesítette, szinte áttetszőn fehér volt, ellentétben mély tüzű, fekete szemével s kékes fekete hajával. Olyan volt, mint egy érdekes rom. (Micsoda különbség is van egy harmincz éves asszony és egy harmincz éves leány között!)

Édes anyja mellette ült s idegesen játszadozott fekete toll legyezőjével. Már csak ketten ültek az egész hosszú sor pamlagon a fal mellett. Alóczyné is ott járta a cigány előtt. Egyszer csak észrevette Andreát. Abban a perczen sugott valamit a tánczosának, mire az tagadólag intett a fejével. De az asszonyka kérlelni látszott, míg végre a férfi vállat vont s a másik perczen oda vezette Alóczynét Tárdosék mellé. Aztán

kedvetlenül hajtotta meg magát Andrea előtt, valami bemutatásfélét morogva.

A leány arcza lángba borult. Jól látta az előzményeket és szeretett volna kiszaladni a teremből, itt hagyva az egész társaságot s odahaza letépni magáról a drága ruhát és zokogva belétemetkezni a párnák közé. De azért mosolyogva állt föl és mig görcsös sirás szorongatta a torkát, elkezdett csárdást táncolni annak az idegen fiatal embernek a karján, a kinek egész viselete elárulta, hogy most egy kellemetlen kötelességet teljesít.

A lánynak olyan hosszú volt ez a csárdás, hogy nem várta be a végét s mielőtt a cigány abba hagyta volna, lefejtette táncosa karját a derekáról és egy utánozhatatlanul büszke mozdulattal intett neki, hogy vezesse helyre.

Az ifju egyetlen szolgálatkészséggel engedelmeskedett.

Andrea ismét leült az anyja mellé s nézte a táncoló párokat. Aztán a tour-tánczok következtek. Alóczyné gondoskodására, úgy minden negyed órában elvitték Andreát egy-két tourra. Kénytelen-kelletlen hívták. Ő is úgy ment. A Horváth fiuk is megtánczoltatták egyszer, kötelességből. A szegény vén leánynak, a mint nézte azokat a rózsás arczu, boldog, fiatal lányokat, a kik körülötte vidáman mulattak, eszébe jutott, hogy ő is volt ilyen boldog valamikor. Fölidézte emlékezetében *első bálját*. A fényes kaszinóbálon lépett föl először, mint nagy leány. Mennyire ünnepelték! Nyolczan, tizen álltak a széke körül, úgy osztogatta a tourokat. (És most!) Édes apja akkoriban még nagyon gazdag ember volt. Milyen büszke volt a leányára! Milyen nagyratörő tervei voltak vele.

— Az én kis leányomnak nagy szerencsét kell csinálni! Nem adjuk akárkihez! Ugye mama?

Édes anyja is el volt fogulva. Azok a vidéki földesurak úgy körülrajongták a gazdag, szép leányt s akármelyik elvette volna. De ő válogatott. Aztán egy két évig tartó flirt következett gróf Jánossyval. Majd később egymást érték a csapások, míg végre ide jutottak . . .

Andrea úgy elgondolkozott a multon, merően bámulva maga elé, hogy a tánczó párok összefutottak szeme előtt. Aztán édes anyjára nézett, a ki ott ült mellette a pamlagon. A szegény asszony hősiesen mosolygott, míg azt számította magában, hogy azon a pénzen, a mibe a két toilette került, mennyi minden kitelt volna, a mit keservesen nélkülöznek. Andrea jól látta, hogy édes anyja mosolygó arczával közel van ahhoz, hogy sirva fakadjon.

Aztán hirtelen felállt a pamlagról és sürgetően, szinte parancsolóan szólt:

— Menjünk haza, anyám!

És megragadta a karját, úgy vonszolta ki a teremből.

Mig a lépcsőn lefelé mentek, tisztán hallatszott, hogy a cigány odabent újra csárdást játszik. Az egyik Horváth fiu elrikkantotta magát:

— Sohasem halunk meg!!

Dora házassága.

I.

Muharos Gábor és Péterdy Dora eleintén csak pajtáskodtak, később flirteltek, azután szerették egymást. Mikor pedig jegyet váltottak, az egész világ azt mondta, hogy Dora nagy szerencsét csinál. Muharos Gábor, azonkívül, hogy képviselő volt, százezer forint készpénzt kapott az uharosi pusztáért s azt azon módon befektette az M. C. Cookey-féle angol vállalatba, a mely mesés osztalékot ígért részvényeseinek. Dora pedig teljesen szegény leány volt, a kinek rózsás két orczáján és okos barna szemein kívül, egyéb hozományt nem igen adhatott az édes anyja.

Csak az Isten tudja, hogy özvegy Péterdynének mennyi küzdelmébe, megeröltetésébe és furfangjába került, hogy a farsangot a fővárosban tölthették. S mialatt az előkelő gondatlanság külszínét megőrizve robotolták végig a szezon összes báljait, a szegény asszony egyre azon törte a fejét, hogy miképen fog ez végződni? Így a Muharos Gábor komoly fellépte nagy szerencséjük volt. (A dabajki uzorás menyre-földre esküdött, hogy az az ötezer forint, a mit Dora kelenyéjére kölcsön adott, az utolsó. Ugy is tul van már terhelve az almási birtok.)

Elég az hozzá, hogy az esküvő előtt két héttel, az M. C. Cookey-féle vállalat csődbe került. A rész-

vényesek bottal üthették nyomát a pénzöknek. S így Muharos Gábor is teljesen tönkre ment.

II.

— Lássa Dora, az okosság azt tanácsolja, hogy uralkodjunk érzelmeinken. Én tudom, hogy maga *így* is hozzám jönne feleségül, és nem is halnánk talán éhen, de az nem elég a boldogsághoz. Mi nem olyan igények közt éltünk eddig, hogy most szerény körülmények közt meghuzhatnók magunkat. Én . . . én visszaadom szavát. — S a férfi hangja remegett. — Nem akarom sorsát lekötni az én bizonytalan jövőmhöz. Lássa Dorám, a maga bájos lényével csinálhat olyan szerencsét, a mely méltó lesz magához. Én teljesen tönkrement ember vagyok. Jövedelmem magamnak sem elég, nem hogy családot tudnék fenntartani belőle. Ne beszéljünk most érzelmekről, ne nehezítsük meg az elválást egymásnak. Feledjük el az egészet, mint a min nem lehet változtatni.

A lány apátikusan ült az ablakmélyedésben. A szeretett ifju hangja olyan idegenszerűen csengett most fülében, mintha nem is ugyanaz a hang lett volna, mely annyiszor hozta dobogásba szívét.

A nyitott ablakon át, a körutról, fölhatott hozzájuk a főváros zaja. Egy villanyos kocsit állt meg a ház előtt. Éles hang csengője bántólag érintette. Aztán nevetgélést hallott a járdáról. Vidám, boldog emberek jártak-keltek odakünn, a derült, napsugaras időben. Ekkor a szomszéd szobából édesanyjának halk sirása hallatszott át. Olyan volt az egész, mint egy nyomasztó, rossz álom. Sokszor — nagyon sokszor,

még évek mulva is eszébe jutott ez az örömtelen délután, a mikor olyan nyomorultan érezte magát, hogy halni kívánt . . .

— Igaza van, Muharos Gábor. És a leány csodálatosan száraz szemekkel nézett föl a férfi sötét arczába. — Igaza van. Feledjük el az egészséget, mint a min változtatni nem lehet. Magának most gazdagon kell nőszülnie, engem is elvesz talán valami gazdag ember . . .

Dora mosolygott, míg ezeket mondta. Aztán lehuzta ujjáról a karikagyűrűt és visszaadta a vőlegényének.

— Isten áldja, édes! Isten áldja! édes kicsi Dorám! A férfi fölállott, aztán hirtelen lehajolva a leányhoz, két karjával átölelte annak karcsu derekát s forró ajkaival összecsókolta rózsás, gödröcskés két arczát . . .

S bár mindkettőnek megfájdult belé a szive, azért Muharos Gábor, meg Péterdy Dora mégis elváltak, hogy a mit együtt nem tudtak megtalálni, külön keressék szerencséjüket, ebben a hideg, számító, önző nagy világban.

Igy tanácsolta ezt az okosság, a jónevelés, meg a modern, századvégi cinizmus . . .

III.

Özvegy Szentkéryné tüzes fekete szemeivel és ősz hajával maga a megtestesült anakronizmus. Az ő korában nem szoktak még annyira megőszülni az asszonyok s viszont már kevésnek van olyan tüzes fekete szeme.

A jó lélek nagyon szereti a társaságot s csak akkor boldog, ha a szentkéri kastély tele van vendéggel. Az az ódon, hűvös, regényes fekvésű épület, a mely ott fekszik az erdő mélyén, százados fák között. Csobogó patak szalad el előtte, míg északi oldala repkénynyel befutott, vastag kőfalaival, bele van építve a hatalmas, sziklás hegységbe, melylyel századok óta mintegy összeforrt egészet képez.

Itt találkozunk ismét Muharos Gáborral, Szentkéryné vendégei között. Egy éve, hogy nem láttuk. Mitsém változott azóta. Most is az a szálas, erős, sötét arcú magyar. Az e fajta emberek nem szoktak elepedni szerelmi bánatban. A vendégek közt van egy érdekes, szép leány, a kinek ragyogó szőke szépsége mellett fél millió hozománya van: Balázsfalvi Judit. Muharossal a tavaszon ismerkedtek meg Abbáziában, a hol Szentkéryné gardirozta a lányt, mert szülei nem szívesen mozdultak ki bácskai tuzskulumokból.

Szentkéryné a gyermektelen asszonyok rajongásával csüggött a büszke szép leányon s boldog volt, ha a szülei évenként néhány hónapra reá bízták őt.

Muharos Gábor hű árnyéka Juditnak, mióta megismerkedtek. A világ már egymásnak is szánta őket. Noha Judit kegyét megnyerni nem csekély föladat. Huszonöt éves koráig legalább másfél tuczat kérőt kosarazott ki, a kik kezére és vagyonára áhitoztak. S így nem csoda, hogy gyanakvó és bizalmatlan lett mindenkivel szemben, a ki komoly szándékkal közeledett felé. Nem ösmerve a szegénységet, vagyonát csak nyügnék tekintette, a mely miatt nem tudja megkülönböztetni az igaz érzelmeket, a hideg számításból eredő, lelketlen játéktól.

Egészséges, erős, magas termetű, szép leány,

a kinek kívánatos ifju lényé csak úgy sugárzik az élet lüktető melegétől. Hamvas szőke haja két vastag fonatban köríti büszke tartású szép fejét. Valódi faj leány. Ilyen lehetett Éva anyánk, mielőtt . . . beleharapott volna az almába . . .

Muharos Gábor sokkal jobban ösmerte a nőket, mintsem az epedő lovagot adta volna Judit előtt, a kit mindenáron magáévá akart tenni a vágyonával együtt. Ő csak sejtetni engedte érdeklődését iránta. Noha számtalanszor volt már azon a ponton, hogy a lány csak úgy leste ajkairól a vallomást, a mit a férfi nem akart elhamarkodni, nehogy a többi kikoszarzott kérő sorsára jusson.

Ez ingerelte Juditot s érdekessé tette az ifjut előtte. Bár nem egészen bizonyos, hogy megkérés esetén, rögtön meghódolt volna neki. Szóval, a tüzzel játszottak ők, a nélkül, hogy tisztában lettek volna érzelmeikkel.

IV.

Alkonyodik.

A férfi és lány ott állnak a kastély erdőre néző erkélyén, melynek ajtaja a tágas ebédlőből nyílik. Az ajtó csak félig van betéve.

Odabent nem gyujtották még meg a lámpákat. A társaság a félhomályt élvezi. Két öreg vadgesztenyefa ráborul az erkélyre, mámorító illatu, fürtös virágaival. A fák koronái fölött, a hol itt-ott látszik egy tenyérnyi égbolt, egyenkint gyulnak ki a pislogó csillagok. Olyan sajátos, zsibbasztó kéjelmes zsongással van telve a lég, a melynek hatása alól nem szabadulhat az a büszke, szép leány sem, a kinek szívében koronkint heves vágy ébredt föl . . . Egészséges, ifju lényé-

nek boldogságot követelő vágya. A mely boldogsághoz, az Ur színe előtt, szegénynek, gazdagnak egyaránt joga van . . .

Érezte a férfi delejes tekintetét végigsiklani egész alakján és az gyönyörteljes borzongást okozott neki. Szemeit félig lehunyva, attól félt, hogy az első megszólításra sirva fakad. De azért sokért nem adta volna, ha ráborulhat a férfi széles keblére, hogy ott kisirhassa magát.

Muharos Gábornak megsugta valami, hogy most teljesen ura a helyzetnek. Hatalma tudatában, nyugodtan várt, bár maga sem tudta mire, mert mindenáron föl akarta használni a kedvező alkalmat, hogy nyilatkozzék. Vágyteljes tekintetét egy pillanatra sem vette le a lány alakjáról, a mint az a korláthoz támaszkodott. Mély csönd volt körülöttük, csak az ebédlőből hallatszott egy-két lusta megjegyzés, a mire halk nevetés következett. Ekkor meggyújtották odabent a lámpát, melynek egy sugara kivetődött hozzájuk. A másik perczben Szentkéryné föltárta az erkély ajtaját és vidáman szólt nekik:

— Nézzetek csak ide! kedves vendégeink érkeztek.

Muharos Gábor megfordult. Az ajtóban Péterdy Dora kecses, filigrán alakja állt . . .

Ekkor már Judit is visszafordult és fürkészőleg nézett reájok . . .

V.

Ez váratlan meglepetés volt!

Szentkéryné, a ki már évek óta szívesen hívta magához nyaralni Péterdynét a lányával együtt, most még sem örült nekik, tekintettel arra, hogy Dora egykori vőlegénye is ott volt.

Azért ideges sietséggel állította őket szembe egymással, hogy túl essenek az első találkozás kellemetlen meglepetésén.

Mert természetes, hogy Dorának sem volt fogalma róla, hogy Muharos is ott van Szentkérynél. S ha azt tudja, semmi áron sem megy oda.

A mi önvád csak érhet egy férfit, a ki szerelmet ébresztett a szeretett leányban, aztán meghátrált a sors előtt, a mikor az komoly képét fordította feléje, mind fölébredt most Muharos Gábor keblében, hogy viszont látta Dorát. Szép arcza megfogyott azóta, lázas fényben égő, sötét szemei meg mintha megnagyobbodtak volna, az utolsó év alatt.

Judit ösmerte regényöket és észrevette mindkettőjük zavarát, a váratlan találkozás miatt. De azért a világ legelfogulatlanabb arczával nyujtotta kezét Dorának s szívélyesen megcsókolta mind a két orcáját.

Muharos Gábor — a ki, mondanom sem kell, kissé léha volt — nem sokat aludt ezen az éjjelen. Almatlanul hánykolódott a forró párnákon. Mintha megmozdult volna a szive a szeretett leány láttára, a kiről önként mondott le. Érezte, hogy akkor férfiatlanul cselekedett. Bár most mindenképen iparkodott megnyugtani lelkiismeretét.

— Ejh; bolondság az egész. Hagyjuk a dolgokat a magok menetén. Ha igazán szeretne, nem engedte volna, hogy könnyen szakítsak vele, a mikor tönkrementem. Megosztotta volna velem a szegénységet, a helyett, hogy most mindketten az aranyborjut hajszoljuk.

Igy áltatta magát Muharos Gábor. Habár soha senki nagyobb igaztalanságot nem követett még el, mint ő, a mikor váddal illette azt a szegény leányt.

Pitymallott, mire végre elaludt egy kicsit, az ingadozó jellemű embereknek ama hirtelen fellobbanó elhatározásával, hogy másnap kettévágja a gordiusi csomót.

VI.

— Jól vizsgálja meg a lelkét, Muharos Gábor, mielőtt még egyszer komolyan kérne engem arra, hogy feleségül menjek magához. Ne hamarkodja el a dolgot, én sem sietek a válaszszal. *Három* ember boldogságáról van itt szó. Mert Dora még mindig szereti magát. Azt én mondom magának. Ritkán szoktam csalódní az emberekben s láttam, minő szemeket vetett ránk tegnap a vacsora alatt. Magamról most nem beszélek. Azt pedig szívesen elhiszem, hogy maga . . . érdeklődik irántam, *egyebet semmit*. Bár lehet, hogy boldoggá tenne a házasságban. De mi lesz azzal a harmadikkal? Mi lesz vele, Muharos Gábor? Nem gondol rá? Nem nyugtalankodik? Ej, ej! Pedig én tudom, hogy Dora fényes partit szalasztott el azóta. Ő nem akar szerelem nélkül, tisztán anyagi érdekből, házasságot kötni. Sokkal nemesebben gondolkodik . . .

Igy Judit, a mikor másnap ott ült a hegytetőn, a százados fák árnyában, mialatt az ölében levő vadvirágot bokrétába kötötte.

A férfi ott áll előtte és sötét arcza elborul, mert érzi a lány szavaiban rejlő súlyos vádat s nem szabadulhat igazságosan nyomasztó hatása alól.

— Nehéz szavak ezek, Judit. De itt most nem arról van szó, hogy mi lesz Dorával. Most a kettőnk sorsa fontosabb. Dora és én közös elhatározással vál-

tunk el, a mikor engem az a váratlan anyagi csapás ért. Én gazdag voltam és hogy nem elvem *tisztán anyagi érdekből* házasságot kötni, azt bebizonyítottam akkor, a mikor Dorát választottam. Mert ő akkor is olyan szegény volt mint most. Én pedig most sem tudnám megtenni, hogy csupán a vagyonáért vegyek el valakit, a kit egy csöppet sem szeretek, valamint, hogy szegény leányt nem vehetek nőül, bármennyire szeretném is. Olyan nyíltan és őszintén beszélek magával, mint a hogy maga szólt hozzám, Judit. Sorsom kezébe van és most én kérem, hogy ne hamarkodja el a választ, hanem gondolkodjék fölötte egy kicsit.

Aztán kezét nyújtotta a lánynak, segítve neki a fölállásban és megindultak. Lassan, szó nélkül haladtak egymás mellett lefelé. A férfi egyre azon törte a fejét, vajjon határozott kosár akart-e lenni a Judit felelete? Sehogysem volt tisztában vele. Ezalatt elértek a tisztásig, hol a társaság éppen uzsonnához készült.

Sajátságos! Muharos Gábor olyan féltékenységfélét érzett felébredni lelkében, a mikor meglátta Dorát, a mint az vidáman nevetgélt a körülötte lebzselő gátai bérlő bohóságai fölött. Ez nagyon gazdag ember és mindenki tudta, hogy meg akar házasodni.

Később mindnyájan leültek a terített asztalok mellé, a fák alatt. Gábor a férfitársaságban foglalt helyet és egész nap felé sem nézett többé a hölgyeknek.

VII.

Másnap hajnalban az egykor szeretők szembe találkoztak egymással a buzaföldön. A férfi a falu felé tartott. Maga sem tudja, mit akart ott, csak úgy cél

nélkül csatangolt. A lány meg pipacsot szedett és kék buzavirágot. Fehér ruhában volt, egyszerű, fehér mosóruhában. Valamikor régen így látta meg őt Gábor, legelőbb, fehérben, pipacs és buzavirág között, míg szép feje bájos ellentétet képezve, vált ki a fehér derékből. Akkor is mosolygott, most is bájos zavarral mosolyogva állt félre a keskeny, letaposott uton, hogy engedje elhaladni maga mellett a férfit. Mire az meglepetésében nem is gondolt. Csak nézte és nézte azt a kedves halavány arcot, a mely egykor felpirult az ő csókjai alatt . . . S az emlékek úgy körülrajongták, hogy azt sem tudva, mit cselekszik, megfogta a lány kis kezét és szelid alázatossággal hajolt le hozzá. Ugy nézett a szeméibe. Tekintetében benne volt a megbánás, a bocsánatkérés, meg a szerelmes ember boldogságért epedő, örökké szomjas vágya . . .

Aztán zavartan köszörülte a torkát és akadozva megszólalt:

— Vigye ördög a gazdagságot, Dora! Megtud-e nekem bocsátani? Én . . . még mindig szeretem . . . Dora. Csak meg leszünk valahogy. Istenem! ez a fehér ruha . . . Emlékszik Dora? akkor? Emlékszik?

A lány mit sem szólt, de annál többet beszélt az a két áruló könnycsepp, mely szemében megjelent . . .

A férfi ekkor már erős karjai közt tartotta, hogy el ne bocsássa soha többé . . .

Körülöttük hullámozott az élet. A piros pipacs és kék buzavirág reájok mosolygott, mintha boldogságuknak örült volna. Báránnyfelhők kóvályogtak az ég azurján s szerelmes pitypalaty hallatta búbajos énekét a hullámozó zöld buzában . . .

VIII.

Történelmi igazság kedvéért tartozom kijelenteni, hogy az M. C. Coockney-féle vállalat ismét talpra állt valahogy és 60 százalékban kiegyezett a részvényeseivel.

Judit az elsők között volt, a ki tiszta szívből üdvözölte Muharos Gábort és Dorát, esküvőjük alkalomával. Az ő férjhezmenetelének történetét majd talán máskor mondom el . . .

Bukott őrangyal.

I.

Tulajdonképen nem Blankának keresztelte a pap, de a mikor vidékről fölkerült a fővárosba, egyszerű ruháival a tisztességes polgári nevet is letette és lett belőle Blanka.

Blanka, egyéb semmi . . .

Kicsiny hónapos szobát bérel a belváros egyik szűk utcájában, földszinten, ott lakik. Nappal többnyire otthon van, csak este mozdul ki hazulról. Virágos kosarával karján sorra járja a főváros mulatóhelyeit s rendszeren a reggel veti haza, a mikor már virágait eladta mind.

Egy délután Blanka cigarettázva feküdt a széles divánon, melynek kopottas, zöld ripszhuzatát fehér pamutból horgolt csillagok borítják. Az asztalon, költői rendetlenségben, különféle dolgok hevernek szanaszét. Ugymint ebédjének maradéka, egy játszma piszkos kártya, cigaretták, álmoskönyv, egy olcsó, képes regény ponyva-kiadása s a kucsébertől került néhány csokoládés doboz, melyeknek fedelét különféle, hiányos toilettü, szőke és barna női szépségek képei díszítik. A szoba falán néhány arczkép van. A többek közt, egy nagy bajszu, szép ember arczképe, mindenféle kiadásban. Egyik képen czivil, a másikon meg csendőrmesteri egyenruhában. A kis szobát olcsó parfüm illata telíti. Valódi garasos eszbuké.

Mint mondám, Blanka ott heverészik, cigarettázva, a diványon. Festett szőke haja rendetlen fürtökben omlik sovány vállaira. Kék szemeivel álmadozva tekint a szoba tetőzetére.

Majd eldobja a szivarka véget, fölugrik, oda megy az ablakhoz és kitekint az utcára.

A szemben levő, földszintes ház előtt, társzekér állott meg, magasan felcsomagolva butorokkal. Valaki hurczolkodik. A szekér után gyalog, fiatal asszony jött, csomaggal kezében, míg mellette egy lányceléd édesarczu, kicsiny babát czipelt. Egy szintén fiatal, csinos férfi hol előttük, hol utánuk lépdelt, aggódó gondoskodással nézve a társzekéren felhalmozott butorokra, nehogy baj essék valamiben.

A lány ott állt az ablaknál és nézte őket. Ezt a tisztességes, polgári családot, a mint a férj és feleség szeretetteljesen segédkezett egymásnak a költözés munkájában.

Aztán, hogy lassankint beszállítottak mindent, egymásra mosolyogtak s az asszony a kapuban elvette a cselédtől a gyermeket és oda tartotta férjének, a ki megcsókolta a szőkefürtös kis angyalfejet.

A májusi napsugár derülten tekintett le a szép képre. Az utcán járó kelők pedig megállottak és mosolyogva néztek vissza a kis családra, mely eltűnt a kapu alatt.

Blanka odaát az ablakban megborzongott s fázósan huzta össze magán a piros haraszt kendőt, mialatt az üres társzekér kellemetlenül nyikorogva, megindult visszafelé.

A lány elment az ablaktól és unottan nyult uj cigaretté után.

II.

Blanka maga sem tudta okát adni, de úgy vonzotta őt valami a szemben lakó családhoz. Amint délfelé fölkel, mindennap első dolga volt az ablakhoz menni s óra számra elálldogált ott a függöny mögött, lesben. Az ő szobája valamivel magasabban feküdt, mint azoknak a lakása s így kényelmesen beláthatott hozzájuk. Lassanként megösmerte az egész életmódjukat. Csak két szobájuk volt, de azért az ő végtelen nagy boldogságuk megfért abban. Nem jártak sehová s hozzájuk sem járt senki. Az asszonyka maga főzött s rendesen vezette kicsiny háztartásukat. A férj pontosan eljárt hivatalába s a mikor ebédre hazajött, a cseléd rendesen ott várta a kapuban a kis babával, a ki szépen fejlődött napról-napra. Már messziről megösmerte édes apját és mosolygott reá. Néha az asszony is kijött férje elibe, az utcára, a szép tavaszi napokon s olyankor rendesen ki volt pirulva a főzéstől. Aztán karját karjába öltve, boldogan tették meg azt a pár lépést lakásuk ajtajáig. A ház, melyben laktak, olyan régi módi, kis belvárosi ház volt, a milyen most már mentől kevesebb akad a fővárosban. Rajtok kívül, még egy család lakott hátul az udvarban, elől pedig, a kaputól jobbra, bolt volt, egyszerű fűszeres bolt.

Blanka — mint mondám — a nap nagy részét ott töltötte az ablakban s kerekre nyílt szemmel, visszafojtott lélekzettel, leste a család életét. Ugy imponált neki az a polgári tisztesség, a melyet ő eldobott magától.

Délutánonként, a mikor az asszonyka pihenésképp leült az ablakba, női munkával kezében és serényen öltögetett, míg a férj a másik szobában ledőlt egy fél

órára aludni, Blanka le nem vette tekintetét a rózsás arczu, szép szőke asszonyról.

Régi idők jutottak eszébe. A mikor még otthon volt szüleinél. Mert valahányszor őt látta, mindig édes anyja jutott eszébe. Annak is ilyen rózsás, szép arcza volt s így vezette kis háztartásukat. Boldogan éltek, egész addig, a mig ő egy szép napon rá nem lépett arra az utra, a mely csak lefelé vezet . . .

Azután egymást érték a csapások és a kis család rövid idő alatt teljesen megsemmisült. Szülei elhaltak, ő meg olyan életet folytat, a melynél százszor jobb a halál.

Blanka sokszor azon vette észre magát, hogy könyek tolnak szemeibe ott az ablaknál, s olyankor eljött onnan, lebocsátotta a függönyöket, ráborult az ágyra és keservesen zokogott.

Este pedig, a mikor czifra ruháiban, virágos kosárral karján elindult hazulról, az ablak alatt olyan félve, szégyenlősen sietett el, nehogy azok odaát meglássák.

III.

Egy reggel Blanka csodálkozva vette észre, hogy a kis ház lakóihoz vendég jött. Kocsi állt meg a ház előtt és egy elegáns férfi szállt ki belőle. A vendég azonban, alig hogy tíz perczet töltött náluk, már is kijött. Az asszony kikísérte, miközben kisírt szemekkel, aggódó arczczal nézett reá. Látszott rajta, hogy kérdezősködik tőle valamiről. A vendég egykedvűen, vállvonogatva felelt. Aztán beszállt a kocsiba és elhajtatott.

Mikor pedig délután megint eljött, s utána

mindjárt, a cseléd sietve távozott hazulról és pár percz mulva, orvosságos üveggel jött haza, akkor már Blanka tisztában volt a helyzettel, hogy a vendég orvos és hogy a gyermek beteg odaát.

Izgalmas napok következtek ezután a kis család életében. S Blanka, a nélkül, hogy azok tudták volna, velök bánkódott és remegett a gyermek életéért. Egész éjjel égett a világ odaát, s a függönyön áttetsző, imbolygó árnyalakok, bemutatták Blankának egy anya Golgotháját.

Egy reggelre aztán a szőke fürtös, angyal arczu, kis babából igazi angyal lett s láthatatlan szárnyain elszállt szerető szüleitől.

Blanka együtt sirt az anyával, nem ment el hazulról, otthon maradt és nézte a temetési előkészületeket. Különben sem érezte jól magát. Mostanában sokat köhögött és néha lázai is voltak, mig két arczán, festék nélkül is, kigyult a pirosság. Két égető, piros folt, a mit ugy hívják, hogy: temető rózsája.

Mikor pedig a temetés napja elérkezett s a kis koporsót, melyet a szülők szegény virágkoszoruja diszített, kihozták a házból, Blanka ugy szerette volna virágait odaadni mind. De arra gondolni sem mert, hogy megtegye. Mi jogon tette volna? Mit kerestek volna az ártatlan gyermek koporsóján az ő virágai?

A házaspár egymást támogatva jött ki a házból. A férj átölelte siró feleségét, ugy segítette be a kocsiba. Utánuk közömbös arczu idegenek következtek. A férj hivatalársai s néhány ösmerősük. Aztán megindult a szomorú menet.

A szerencsétlen, bukott lány, ott az ablakban, könnyes szemmel nézett utánuk, mig csak be nem fordultak az utcásarkon.

Virágai pedig ott hervadtak el kosarában. Egy szálat sem adott el belőlük . . .

IV.

A házaspár soká vigasztalhatatlan volt a gyermek halála miatt. Blanka úgy tekintett föl arra a halvány arczu, gyászruhás asszonyra, mint valami szentre. Most is óraszámra leste az ablaknál, a függöny mögül és úgy szerette volna megvigasztalni a gyermeke után bánkódó édesanyát. A szerencsétlen leánynak ez a megmagyarázhatatlan ragaszkodás egész beteges rögeszméjévé fajult. Valahányszor meglátta az asszonyt, mindig az ő édesanyja jutott eszébe, a kit az utána való bánat vitt a sirba. Mostanában — mert testileg-lelkileg egyaránt beteg volt — csak nagy ritkán ment el esténkint hazulról. Csak a mikor nagyon szép idő volt. Különben éjjel-nappal otthon maradt.

Igy telt az idő s körülbelül egy éve mult már, hogy a kis fiu meghalt.

Egy napsugaras, tavaszi napon, a mikor Blanka délelőtt kiment sétálni s a fényképész kirakatában meglátta az elhunyt gyermek arczképét, izgatottan sietett föl a műterembe és megvette a képet. Ugy félt, hogy a fényképész meg találja tőle kérdezni, hogy mi joga van hozzá? De a fényképésznek az eszében sem volt, és Blanka, zsebében kincselével boldogan távozott. Csak otthon merte elővenni és megnézni a képet. Ott állt rendes helyén, az ablaknál, a függöny mögött. Aztán, hogy átnézett a szemben levő ablakra, meglepetéssel látta, hogy a halványarczu, feketeruhás asszony mosolyogva áll a szoba közepén.

Első mosoly volt ez gyermeke halála óta.

Blanka később látta, hogy egy idegen férfi jön ki tőlük. Magas, erőteljes, fekete ember volt. A férj kikísérte egész az utczára, ott melegen megrázták egymás kezét s az idegen távozott.

Blanka, a nélkül, hogy okát tudta volna adni, ellenszenvvel gondolt az idegenre. Mit keresett az odaát? Finomul volt öltözködve s világfinak látszott. Biztosan tanulótársa volt a férjnek.

Pedig, az idegen nemsokára megint eljött s hovatovább, mindig gyakrabban látogatta meg a házaspárt. Blanka ösztönszerűleg rosszat sejtett és remegett a fiatal asszonyért.

E közben a kis menyecske letette a gyászruhát és lassanként visszanyerte régi, rózsás arczszínét is. Most már gyakrabban mosolygott. Néha kísétált férjével, meg a harmadikkal s Blanka olyankor ott leste őket az ablaknál, míg csak vissza nem értek. Egyszer, a mikor úgy vette észre, hogy az asszony férje háta mögött rámosolygott az idegenre, olyan izgalom fogta el, hogy egész éjjel be nem hunyta a szemét.

Annyira megügyelte minden lépésöket, hogy a házibarát minden látogatását számon tartotta és biztosan tudta, hogy az egyetlen egyszer sem volt olyankor náluk, a mikor a férj nem lett volna odahaza.

Csakis ez nyugtatta meg némileg a szerencsétlen, bukott leányt, a ki csodálatosképen a tisztességes asszony becsületét féltette.

Egyszer aztán csakugyan azt hitte, hogy komoly oka van a féltésre. Akkor már az örökös izgalomtól s a sorvasztó kórtól annyira el volt gyengülve, hogy csak árnyéka volt önmagának.

Ugy történt, hogy a férj korán reggel elutazott.

Blanka látta, a mikor utibőröndjével beült a ház előtt egy bérkocsiba és hallotta, a mikor azt mondta a kocsisnak, hogy a vasúthoz hajtson.

Az asszonyka férje távozása után nagy takarítást rendezett. Kinyitotta az ablakokat s a cseléddel versenyt dolgozott. Kaczér, kis mullfejkötő volt a fején, a mely ennivalóan állt neki s fekete kötény előtte.

Többször kinézett az ablakon, néha meg hirtelen behuzta a fejét. Blankának úgy tűnt föl, mintha várna valakit.

Tizenkét óra előtt valamivel a lány egyszerre csak úgy érezte, hogy minden vére a szive felé tolul s két kezét keblére szoritotta, mintha a rájött fuldoklási rohamot mérsékelni akarná. Az utcza jobb sarkán ugyanis meglátta azt a sötét arczu, délczeg férfit, a kinek megjelenésétől annyira félt.

Az meg egyenesen a kis háznak tartott s abban a perczen, a mikor odaért, a szép asszony épen kinézett az ablakon. Rózsas, gödröcskés két arcza biborlánggra gyuladt s ösztönszerűleg vissza akart huzódni, de a férfi akkor már megfogta jobb kezét s az ajkaihoz emelte.

Tisztán látszott, a mint az asszony el akarja tőle vonni kezét, a vas marok azonban fogva tartotta.

Blanka visszafojtott lélekzettel nézte a jelenetet. Nem értette ugyan, mit beszélnek, de a nő zavart, izgatott tekintetéről kitalált mindent. A férfi alázatos tartást vett föl s szinte meghunyászkodva beszélt, a nő meg többször, tagadólag rázta fejét.

Végre a csábító kiegyenesedett és kimért, hideg udvariassággal emelte meg kalapját az asszony előtt, azután távozott.

Blanka föllélegzett.

A másik pillanatban azonban az asszony kihajolt az ablakon és nevéen szólítottá a távozót.

— Károly!

(Tehát annyira bizalmasan vannak! Blanka megfogózott az ablakpárkányba, hogy el ne essék.)

A férfi visszafordult s oda ment ismét az ablakhoz. A nő csak egy szót szólt neki, aztán hirtelen eltűnt a szobában.

A férfi arcán megelégedett mosoly jelent meg, amint nyugodt léptekkel távozott, egyet sodorítva fekete bajuszán, mint a kinek rendbe van a szénája.

A szegény, beteg leány meg odaát csak nézte, nézte az egész jelenetet, azután, hogy térdei meginogtak, oda huzott egy széket az ablakhoz és leroskadt rá. Világért sem mozdult volna el onnan egy pillanatra sem. Nem kellett neki sem enni, sem inni. Étele ott maradt érintetlenül az asztalon. Háziasszonya hiába figyelmeztette, ügyet se vetett rá.

Egyszer csak, ugy alkonyat tájt, meglátta az asszony alakját az ablakban. Kalap volt a fején, sűrű, fekete fátyol simult az arczára és bő köpeny volt rajta, a melyben filigrán alakja teljesen elveszett. Félénken nézett ki az utczára s egyik ablaktól a másikhoz ment. Később kissé előre hajolva, fölfelé nézett, mintha türelmetlenül várta volna, hogy teljesen besötétedjék.

Blanka mindezt figyelemmel kísérte s egyetlen mozdulatát sem vesztette el az asszonynak. Aztán örült izgalmában, egy gondolat kapta meg a szegény leányt s ez a gondolat teljesen uralkodni kezdett rajta.

Az, hogy ha ez az asszony, a kire ő ugy tekintett föl, mint egy mennyei szentre, most el megy hazulról, akkor menthetetlenül veszve van. . . .

— Ennek nem szabad megtörténni, minden áron meg kell akadályoznom, suttogta magában.

És Blanka, hirtelen támadt elhatározással, föl-emelkedve székéről, a nélkül, hogy meggondolta volna mit cselekszik, kendőt kapott magára és gyorsan kiment az ajtón.

V.

E közben csaknem teljesen besötétedett. A lány nesztelen léptekkel ment át a keskeny utcán. Egyik kezével a kendőt összefogta álla alatt, míg a másikkal oldalt megemelte kissé a szoknyáját. Aztán, hogy odaért a kis házhoz, bement a kapun s habozás nélkül balra tartott. A folyosóra érve megállt és egész biztonsággal tette rá kezét az ajtókilincsré.

A másik pillanatban a két nő szemtől szemben volt egymással . . .

A sűrűn lefátyolozott asszony köpenyébe burkolva ott állt a szoba közepén és csodálkozva nézett a belépőre. Az megállott előtte és gyorsan, megszakítás nélkül beszélni kezdett:

— Ne csodálkozzék azon, asszonyom, hogy engem most itt lát és ne is kutassa, hogy miért jöttem ide. De el *kellett* jönnöm, *most, éppen a perczen*, késedelem nélkül . . . mert ön halálos veszedelemben forog és én elhatároztam magamban, hogy megmentem.

Az asszony zavartan hebegett:

— Nem értem az egészet. Ki ön? És mit akar?

A lány lázban égő szemekkel nézett rá.

— Ne kutassa, hogy ki vagyok. Nem vagyok érdemes reá, hogy személyemmel foglalkozzék. Ismétlem, azért jöttem, hogy megmentsem önt. Önnek nem

szabad most elmennie hazulról, mert akkor el van veszve egész életére.

S minthogy az asszony nem felelt, a lány megragadta jobb kezét és indulatosan megrázta.

— Értsen meg jól! Nem szabad elmennie oda, a hová akar, mert akkor elveszett!! Gondoljon férjére, gondoljon elhunyt gyermekére! . . .

Blanka térdre omlott az asszony előtt és csókokkal halmozta el kezét s ruhája szélét, míg kebléből fuldokló zokogás tört elő.

Az pedig zsibbadtan állott a szoba közepén, mint egy álomlátó. Aztán hirtelen föleszmélve, ledobta a kalapot és köpenyt s fölemelte a lányt.

— De hát, kicsoda ön? Az égre! szóljon hát!

— Ne kérdezze. Ugy sem felelhetek reá. És gyorsan összeszedve magát, az ajtónak tartott.

— Isten áldja meg!

Az asszony vissza akarta tartani, de a lány már eltűnt. A szoba közepén, a földön egy kicsiny tárgy hevert. Fölemelte és mélyen megrendülve emelte ajkaihoz.

Elhunyt kis fiának arczképe volt . . .

VI.

Az a sötét arczu, délczeg ur, másnap hiába zörgetett a kis ház ajtaján, be volt az zárva előtte örökre . . .

A virágáros leányt pedig soha többé nem látta senki sem az éjjeli mulatóhelyeken. El se tudták képzelni, hova tűnt? mi lett belőle? hol árulja virágait?

Pedig szegénynek, magának sincs egy szál sem. Jeltelen sirján csak dudva nő . . .

Egy vén gyerek.

I.

Gyuray Bálint ott lakik születése óta a falu végén, abban a rozoga vén kastélyban, a melynek kapuja fölött a moh már régen belepte a családi czimert és a melyben apja, nagyapja s még számos őse született és meghalt.

Mikor Gyuray Ádám is megtért őseihez, fia Bálint egyedül maradt a sok szobában, a hol a régi családi arczképek kísértetiesen bámulnak le a falról, a vén családi butorokra, a szinehagyott virágu szőnyegekre.

Bálint akkor még csak amolyan serkedező bajszu fiatal legény volt. Csakhogy azóta a vén lábas óra az ebédlőben — a mely olyan rekedten ketyeg és fáradtan, hörögve lélezkzik, mielőtt ütne — sok boldog és boldogtalan időt jelzett ott az aranyozott rokokó-butorok szomszédságában.

Akkor még a vén Zsuzsi is „javakorbeli“ menyecske volt, kint a konyhán. Ma már hajlott a dereka és szürke a haja. De azért most is harsány hangon szidja a többi cselédet, ha rossz kedvében van (a mi nála gyakran előfordul) és talpon van nap-estig, felügyel mindenre, süt, főz, takarít, mos, vasal az „urfira“, a kinek itt-ott már egy-egy ezüst szál csillámlik tömött fekete bajuszában.

Pedig még nem olyan idős. De hát falusi ember, a ki keveset forog női társaságban és nem sokat ad magára, hamar vénül.

Összes hölgytársaságát két nő képezte. Az egyik Mari néni, édes apjának testvére, Jávay főszolgabíró özvegye. Ott lakik közel hozzá, abban a sárgára meszelt, zöld kapus házban. Ruhaszekrényéből szárított rózsaszírom és levendula illata áramlik, a mikor vasárnaponkint előveszi onnan ósdi, fekete selyem ruháját és izabella-szinü, rojtos, selyem mantillját, hogy templomba menjen.

Tetőtől-talpig selyemben, fekete bőrkötésű öreg imádságos könyvvel kezében, a melynek belső tábláján egész geneológiája van följegyezve a Gyuray-családnak, így jár Mari néni a kis falusi templomba, már több mint negyven éve, a mikor először választották meg az urát szolgabírónak a gyurai járásba.

Azóta sokszor kellett elővenni a fekete imádságos könyvet, hogy belejegyezze a különféle örvendetes és gyászos családi eseményeket, a melyek váltakozva, olyan sűrűn fordultak elő életében, egész addig, a míg teljesen magára maradt. Oda künn, a faluvégi kis temetőben pedig egy egész sor sirhant keletkezett ezalatt, jelezve elköltözött szeretteinek nyughelyét...

Most már senkije sincs, csak Ilonka, szegény árva leány, valami távoli rokonféle, a kit egész kicsi korában vett a házához Mari néni, a mikor az urát is eltemette négy gyermeke mellé. Kellett neki valaki, a kire meleg szive egész szeretetét pazarolja. S az az édes, szép, szőke gyermek, a kiből azóta viruló hajadon lett, úgy rátermett arra, hogy szeressék! Teljesen megérdemelte ő a Mari néni nagy szeretetét.

— Neked hagyom mindenem. Hisz Bálintnak úgy

sem kell. Neki van miből megélni. S még hozzá, agglegény!

Igy, Mari néni, mialatt Ilonka pirulva járt-kelt a szobában. Bálint meg ott ült Mari nénivel, a nagy asztalnál, jól eső nyugalommal fogyasztva a friss tepertős pogácsát, a mivel Mari néni és Ilonka felváltva kínálgatták.

Mert Ilonka volt a másik, a ki Mari nénivel együtt képezte a vén gyerek összes hölgytársaságát.

II.

De azért nem kell azt gondolni, hogy Gyuray Bálintnak valami szomorú, örömtelen élete volt. Világért sem. Gyakran együtt mulatgatott a vidék gentry uraival, a kik felkeresték őt a vén kastélyban.

S olyankor nagyokat ittak és pajkos nótákat énekeltek, miktől a vén Zsuzsi egyre hányta magára a kereszteket a konyhában. A füstös családi arczképek pedig még merevebben bámultak maguk elé.

Egyszer csak levele jött Bálintnak a fővárosból. Másik nagynénje, édesanyjának testvére, özvegy Tatáros Boldizsárné ő méltósága irt. Azt közölte vele, hogy fürdőre való utaztában utba ejti Gyurát és pár napot tölt az ő kedves öcscsénél.

Meglepte őt a levél. Kicsit zavarban is volt és sokat tanakodott fölötte.

Aztán Zsuzsival tanácskodni kezdett.

— A sárga szobát kéne rendbe hozni Hermin néninek. Mit gondol Zsuzsi? Jó lesz az?

— Persze, hogy jó lesz! Elhálhat abban a király is! Majd fölsikáljuk a padlót és ujat huzunk az ágy-neműre. Ugy, ugy.

És óh! a főzés! Az ebédek, a vacsorák, a reggelik! Egy olyan finom uri asszony mivel is él? Ki tudná azt megmondani?

— Micsoda?! Hogy én ne tudnék főzni a pesti nagyságának? . . .

— Méltósága, Zsuzsi lelkem, méltósága. — Szólt Bálint, kijavítva, csititgatva a zsémbes öreg cselédet.

— Még ha méltósága is! Eleget főztem én életemben nagyobb uraságoknak is!

Zsuzsi, végre is mérgesen csapta be maga után az ebédlő ajtaját.

— Át kéne menni Mari nénihez, ő tudna tanácsot adni mindenben, gondolta Bálint és ugy is tőn. Másnap reggel, a nagy családi tanácsba bevonta Mari nénit is, meg Ilonkát, a vén gyerek, a kinek szép fekete bajusza volt, egészséges, barna-piros arcza és délczeg termete.

III.

— Szörnyőség, Mari, hogy nézhetted, hogy ez a Bálint így elparlagosodjon? Micsoda élet ez, a mit ő itt folytat?

És a méltóságos asszony szörnyüködve csapta össze finom, fehér kezeit, a mikor vacsora után, egy perczre ketten maradtak az ebédlőben. Mert Mari néni mindjárt első nap meghívta vacsorára a sógorasszonyt, a vén gyerekkel együtt.

— Hogy hogyan nézhettem? Hát mit tehettem róla? Hermin! Nem gyerek már, tudja mit csinál. Felelt Mari néni, vállat vonva, mialatt összeseperte a kenyérmorzsát a hófehér asztalteritőről, gondos öreg kezeivel.

— Épen az, hogy nem gyerek! Nagyon is itt az ideje, hogy megházasodjék! Még hozzá ilyen nagy vagyon mellett s a Gyuray névvel!

— Házasítsd meg. Semmi kifogásom ellene.

— No hát, én meg is házasítom! És a méltóságos asszony önérzetesen bólintott fejével. Fekete szemei pedig harcziasan villogtak. Meg én! annyi szent!

Bálint ezalatt Ilonkával kint volt a tornáczon. Az édes arczu, szép szőke leány, két kezét összekulcsolva ölében, nézett föl a csillagos égre s ösztönszerűleg megérezte a férfi tekintetét, a ki mellette állott és némán gyönyörködött nemes metszésű arczélében. Aztán, vágyteljes tekintetével végig simogatta formás kebelét, karcsu derekát.

Ilonka érezte a sötétben is, hogy elpirul és kéjesen megborzongott.

— Menjünk be, Bálint. Nem illik magára hagyni a vendéget.

— Menjünk be, Ilonka.

És a férfi utána ment, mialatt folyvást mohón nézte a karcsu leányalak imbolygó körvonalait. Az meg, előtte lépkedve, óvatosan emelte fel szürke szoknyáját, hogy a tornácz vörösre surolt téglakoczkái meg ne fogják a ruha szélét. Formás bokái kikandikáltak a szoknya alól.

— Istenem, ha megtenném! De vajjon mit mondana hozzá Mari néni. Még azt gondolná, hogy a vagyonára vágyom.

És Bálint felsóhajtott. Én nem tudom, mit forgathatott fejében, mialatt izmos kezét többször végigsimította napbarnított homlokán . . .

— Ejh! bolondság! mormogott később magában s egy óra mulva már nem gondolt *semmire* . . .

Ilonka keveset aludt azon az éjjelen, s mikor hajnaltájt mélyen elszunnyadt, azt álmodta, hogy az ő arczképe is ott csüng a vén kastélyban, a füstös családi arczképek között . . .

Azok meg olyan mogorván néztek reá, hogy félni kezdett tőlük. Aztán fölébredt, s reggel, takarítás közben, olyan szépen énekelt, hogy Mari néni csak a fejét csóválta és azt kérdezte magában, hogy:

— Mi lelte azt a leányt?

Ilonka pedig másodszor is megismételte a nótát két utolsó sorát:

Azt álmodtam, hogy a rózsám szeret engem
Jaj! be fájt a szívem, mikor fölébredtem!

IV.

— No hát, én csak annyit mondok, hogy szeptember első napjaiban otthon leszek a fürdőből és éppen, hogy rendbe hozom a lakást, az udvari szobát pedig berendezem neked és 15-dikére elvárlak.

Ezt a méltóságos néni mondta az öcscsének, a mikor az kikisértte volt a vonathoz s ott álltak mindketten a kis falusi állomás földes perronján.

— De kedves Hermin néni! nem szeretnék terhére lenni, szólta Bálint, mialatt udvariasan karját nyújtotta nényének, hogy föl-alá kezdettek sétálni a sinek mentén.

— Lári-fári! Nekem teremre nem leszel, úgy is ott állnak üresen szegény Boldizsárom szobái. Senki sem használja azokat, mióta meghalt. Ha pedig megunod magadat, vagy valami dolgod akadna, egy-két napra mindig visszajöhetsz Gyurára, ámbár télen

ugy is pihen a gazdálkodás. Azt akarom, hogy legalább egy szezont a fővárosban tölts. Egész eltemetted magadat ebben a fészekben. Noblesse oblige! A név iránt is tartozol kötelességekkel! Csak annyit mondok, hogy apád ebben a korban már rég nős ember volt.

Ez ellen nem volt apelláta.

A méltóságos néni — a ki, gyöngéit leszámítva, áldott, jó lélek volt — egész elérzékenykedve ölelte öcscsét kebelére a bucsuzásnál. Aztán, elegáns, szürke utiruhás alakja kibontakozott az ölelő karok közül s fátyolát lebocsátva, olyan fürgeséggel szállt föl a vonatra, mely dicsőségére vált ötvenöt évének.

A vén gyerek pedig megfordult s kocsijához ment. A parádés kocsis alig birt a ficzánkoló szürkékkel, mialatt Bálint föl pattant a bakra s kivette a gyepelőt kezéből.

— Gyí te Harczos!

S meg sem álltak a vén kastélyig.

V.

A mikor Bálint Mari nénivel közölte, hogy a fővárosba utazik, a jó öreg semmi ellenvetést sem tett s csak annyit mondott, hogy:

— Vezéreljen a jó Isten, fiam! Aztán a nagy városban ne feledkezzél meg *rólunk*. S a kötőtük gyorsabban kezdtek mozogni fáradhatatlan, munkás kezeiben.

A *másik* ezalatt, a ki a *rólunkban* foglaltatott, hirtelen úgy találta, hogy a nap nagyon melegen süt. oda ment az ablakhoz és idegesen bocsátotta le a fehér függönyöket . . .

Aztán megérkezett az elindulás napja. A kocsis nagyot cserditett ostorával a szürkék felett s Bálint a kocsiból még egyszer barátságosan intett a vén Zsuzsinak, a ki kisirt szemmel állott a kapuban.

A kocsi megindult s elrobogott a zöld kapus, sárga ház előtt is, a hol ketten néztek ki az ablakból a távozó után. Az egyik könnyes szemmel integetett felé, a másik mosolyogva . . . De a kettő közül nem az volt a szerencsétlenebb, a ki sirt utána . . .

VI.

Kendreőy Jolán oda támaszkodott az aranyozott kandalló márványlapjához. Remek alakja pompásan fest a rózsaszínű estélyi öltözékben, melynek derék-kivágása elárulja kerekded idomait s bársonyos bőrének hamvas fehérségét. Gyuray Bálint mellette áll. Halkan beszélgetnek. Az ünnepelt fővárosi szép leány és a falusi vén gyerek, a kire alig ismerni rá új környezetében, annyira megváltozott. Nem csak a külső megjelenése kifogástalan, de a modora is egészen más lett. A társaságbeli urak mindegyikét tegezi és udvarol a szép Kendreőy Jolánnak, a miniszteri tanácsos leányának, a ki különös előszeretettel gázol a férfi-szivekben apró lábaival.

A méltóságos néni belső örömmel szemléli öcsce udvarlását a komolyan bólint a fejével.

— Igen, ez egész jó házasság lesz. A Kendreőyek már Nagy Lajos idejében udvarképes emberek voltak (s ez a fő!) s egyik ősük, Kendreőy Gábor annyi rengeteg törököt pusztított el, hogy ha rajta mulik ma már hirmondó sincs belőlük Európában.

Tehát férfi és leány ott álltak ketten a kandallónál, kicsiny szigetet képezve a nagy társaságban, a báróék zsurján. Együtt vannak ők mindig. A társaság már egész megszokta ezt s egymásnak is szánta őket.

A férfi halkán, gyorsan, szinte követelősen tárgyalt, míg a leány egy halavány Marechal de Niel rózsát szorongatott ujjai közt s koronkint lángoló arczához emelte. Majd megrázta érdekes, szép fejét.

— Most *még* nem felelhetek magának, Gyuray. Várnia kell a válaszra. S ha igaz, a mit annyiszor ismételt, akkor szívesen vár reá . . .

A férfi mohón leste ajkairól a szót, azt remélte, hogy azt fogja mondani *reám*. De a leány élveteg, piros ajkaival elharapta az *m*-betűt, nem mondott ő sem többet, sem kevesebbet, mint a mennyit akart.

De a vén gyerekek ez a biztatás is elég volt és várt, és várt, mert a kaczer, szép leány egészen megzavarta a fejét.

Ugy annyira, hogy kicsiey falujáról s annak lakóiról csaknem teljesen megfeledkezett.¹¹¹

Csak nagy ritkán jutott eszébe Ilonka, meg Mari néni, csak néha gondolt reájok, a mikor egyik-másik előkelő családnál volt zsuron, a hol illedelmesen fogyasztotta a párolgó theát és apró, száraz süteményeket mártogatott bele, míg körülötte utolsó divat szerint öltözött, jól nevelt hölgyek csevegtek, hogy:

— Nézze csak, Gyuray, így . . . és nézze csak, Gyuray úgy . . . stb.

Oh! ilyenkor eszébe jutott Mari néni, meg Ilonka s azok a kedélyes uzsonnázások hármásban, a hederával befutott kerti lugasban. Vagy télen, a mikor a Mari néniék fehérre meszelt, tágas ebédlőjében ültek,

a hol rózsatő volt az ablakpárkányon, madár a kalitkában és sült alma illata a barátságos, meleg szobában.

Egyszer, lefekvéskor eszébe jutott, hogy mi is volna, ha Mari néni meg Ilonka ide csöppennének, ebbe a modern, fővárosi társaságba? S hogy elaludt, azt álmodta, hogy már tényleg itt is vannak és Mari néninél zsúr van. Ilonka ott sűrgött, forgott, az előkelő vendégek közt, Mari néni pedig ósdi fekete selyem ruhájában, izabellaszinü mantilljában az asztalfőn ült és a vén Zsuzsi járt az asztal körül s egymásután hozta be a töltött káposztát, turós bélest, hurkát, kolbászt, meg tepertős pogácsát. Bálint úgy restelte ezt a falusi menüt, hogy alig mert a szép Jolánra nézni, a ki szembe ült vele és elfojtott nevetéssel emelte arczához azt a halavány szép thearózsát, a mit tegnap este elkért tőle s lefekvés előtt oda tett az éjjeli szekrényre, ágya mellé.

Ennek az illatára ébredt föl. Megdörzsölte a szemét és megkönnyebülten lélezett föl, hálát adva az istennek, hogy csak álom volt az egész.

A thearózsa mellett a szekrényen picziny levélke volt, aranymonogrammos vélinpapírra írva. A miniszteri tanácsosék fényes bált adtak a jövő szombaton s meghívták Bálintot is.

VII.

A tanácsosék bálján Bálint arra a kellemetlen tapasztalatra jött, hogy a szép Jolán kevesebbet foglalkozik vele, mint máskor és többet azzal a Bácskából nem régen érkezett huszártisztával, a kinek rengeteg adósságán, nyalka fekete bajuszán és csengő-bongó sarkantyuján kívül aligha van egyebe.

Ugy éjféltájt, a vén gyerek megunva a zajt és társaságot a nagy teremben, visszavonult a téli kertbe, a mely a tanácsosék villájának másik végében volt, távol a tánczteremtől.

Hogy belépett az üveges helyiségbe, a sok virág és disznövény közé, a meleg, illatos párával telt, nedves levegő szinte zsongítóan hatott fölajzott idegeire. Az üvegtető közepéről egy nagy, ernyővel borított lámpa csak mérsékelten világította meg a haragos zöldlevelű, exotikus növényeket, a melyek gazdag csoportokban voltak ott elhelyezve. Lábai besüppedtek a finom, fehér porondba, a mint végig ment a kerten és leült az egyik sarokba, egy gyeppamlagra, a melynek háta mögül a milói Vénusz szobra fehérlett ki az óriási fikuszlevelek közül.

Aztán . . . mi történt? Soha, soha sem felejtette el azt a jelenetet, a mit ott látott. Pár percz múlva a bejárat függönye szétvált és Jolán lépett be.

Nehéz, fehér selyemruhájának uszályát fölfogva, gyors léptekkel, lábujjhegyen sietett a kert közepéig, a hol megállt a lámpa alatt, mig balkezét hevesen dobogó keblére szoritotta. A lámpa világa rávetette fényét szép arczára. Félig nyilt, piros ajkai közül apró, fehér fogai szinte bevilágították sötét, rózsaszinü arcát, s kékes fekete haja apró hunczutkáiban övezte homlokát. A férfi épen szemben volt vele, a nélkül azonban, hogy a leány láthatta volna őt, mert teljesea elfedték a fikusz levelei. Visszafojtott lélekzettel leste a leányt, a ki mozdulatlanul állt ugyanazon a helyen. Egyszer csak bársonyos fényü, fekete szemei fölcsillantak. A bejárat felől halk sarkantyupengés hallatszott s a másik perczben Jolán ráborult az érkező vállára, a ki átölelte karcsu derekát s keblére vont a

leányt. Jolán nem ellenkezett. A huszár reá tapasztotta ajkait ajkaira, aztán őrült szenvedélylyel csókolta arczát, nyakát s meztelen karjait . . .

— Szeretsz? édes!

— Szeretlek! szeretlek . . .

Bálint úgy érezte magát, mintha a tetőzet üvegfedele reá szakadt volna. A meleg, nedves, illatos levegő mázsaként nehezedett keblére.

Azok már régen távoztak, ő még mindig bénultan ült helyén. A távoli tánczteremből a zenekar hangjai halkán, átszűrődve jutottak füléhez. A banda épen egy divatos keringőt játszott . . .

VIII.

A vén gyerek másnap egy hosszú levelet irt Mari néninek. A *löbök közt* azt is tudatta vele, hogy nemsokára hazamegy. Nem jó itt neki. Mari néni azonnal válaszolt a levélre. A durva papíroson, nagy betűkkel, ludtollal csak annyi volt írva, hogy:

— Kedves fiam! Gyere haza. Megházasítlak én!

IX.

A véletlen azonban úgy akarta, hogy ugyanazzal a postával egy másik levelet is kapjon Gyuray.

Milyen más levél volt ez! Alakja keskeny, hosszukás, hajtása finom, kaczer, színe, mint az ibolyé és belül virágszirmok voltak ráfestve diszkrét színekben. S milyen bódító, édes illatot árasztott!

Szédítő volt az is, a mit olvasott belőle.

„Megmondtam önnek Bálint, hogy várjon . . .
Akkor nem adhattam okát, e pillanattól fogva
azonban ne legyen többé titok közöttünk.

Más birta eddig a szavamat. Mig e szót vissza
nem kaptam, nem tehettem ígéretet önnek.

Ma már vége mindennek. Szakitottam a multtal
és gondtalan szívvél nézhetek a jövőbe. Hogy mit
látok ott? ha akarja, hogy e képeket ön előtt is fel-
tárjam, jöjjön sietve és kérjen bocsánatot, hogy négy
napja nem jött felénk . . .“

X.

A vén gyerek azonban Mari néninek engedel-
meskedett . . .

Élet a siron tul.

(Egy sirásó jegyzeteiből.)

. . . A városban az urak azt nem tudják, mert a sok okos könyvben nincs megírva, hogy esztendőben egyszer, halottak napján éjszaka, a mikor az utolsó látogató is távozott a temetőből, a halottak életre kelnek és kijönnek a sirból . . .

De én tudom, hogy ugy van . . . Nem egyszer láttam és kihallgattam őket . . . Hiába fogják rám, hogy őrült vagyok . . .

Az emberek azt hiszik, hogy a halottaknak csak a lelke támad fel, a teste nem. Bolond beszéd. Mi az a lélek? Látott már valaki lelket test nélkül? . . . A test támad föl! Régen tudom én már azt. Csakhogy eddig bolond voltam, mert nem beszéltem róla senkinek, s akkor okos embernek tartottak. Most pedig, hogy megjött az eszem és nem titkolózom tovább, hanem elbeszélem mindenkinek, azt mondják rólam, hogy bolond vagyok!

Hát nem bolondok az emberek?! . . .

Mert az ugy van, hogy halottak napján a holtak kilátnak a sirból. Látnak és hallanak mindent, a mi a temetőben történik. De nem csak azt, a mit a közönséges élő ember lát és hall, hanem bele látnak az embereknek a lelkébe, az agyvelejébe, a szívébe . . . Elolvassák ott a legrejtettebb gondolatot s abból megtudnak mindent, a mit a gyászolók cselekedni akarnak,

s a mi haláluk óta történt . . . Oh! ha tudnák az élők, hogy halottaik mennyire olvasnak a lelkökben! s minő kis véleménynyel vannak felőlük, akkor legalább esztendőben egyszer, halottak ünnepén, több kegyelettel szívökben s minden tisztátalan gondolat nélkül agyvelejökben, látogatnának el *egykori* szeretteik sirjához! . . .

De ne gondoljátok ám, hogy minden halottnak szabad kijönnie a sirból! Világért sem. Az égi kegyelem azt csak azoknak a halottaknak engedi meg, a kiknek nyughelyéről az élők nem feledkeztek meg. Egyetlen virág, vagy egy szál gyertya, a melyet november elsején a sirra tesz a kegyelet, elegendő arra, hogy a sir lakója föltámadjon és *az első kakasszóig* szabad legyen. A kinek azonban a sirjáról megfeledkeztek annak nem szabad onnan előjönnie . . .

Nem az hal meg igazán, a kit eltemetnek, hanem a kit el is felejtnek . . .

* * *

Tegnap alig vártam már, hogy elmenjenek az emberek a temetőből s a halottak átvegyék birodalmukat. Mert ide künn máskép van, mint a városban. *Ott* azok csinálnak helyet az élőknek, a kik meghaltak, *itt* pedig a halottak foglalják el az élők helyét . . .

Legutolsónak távozott a temetőből az a szegény özvegy asszony, a kinek a férjét a mult héten hozták ki. A kőbányában halt meg. Rászakadt az anyaföld és agyonütötte. Szép halála volt. A saját édes anyja ölte meg . . . A szegény asszony mind a három gyermekét kihozta a férje sirjához. Két szál gyertyát is hozott, meg egy tiz krajczáros koszorut. Az is elég tőle. A vacsorája pénzén vette. Bezzeg a gazdag bányatulajdonos feleségének, a Majernének sirján, annyi virág

meg gyertya volt, hogy az árából a bányász özvegye, a gyermekeivel együtt, holtig gond nélkül élélhetne.

De azért a szegény bányász nagyon megörült neki, hogy a felesége nem feledkezett meg a sírjáról.

Ki is mászott rögtön a föld alól, mihelyt elment a családjá. Borzasztó állapotban van . . . *Már* nem ember . . . de *még* nem csontváz . . .

Velem nem sokat törődnek ezek a halottak. Már közējük számitanak. Pedig még élek. Noha olykor azt hiszem, hogy már meghaltam. S olyan zavarosak a gondolataim, hogy attól tartok, csakugyan elveszitem az eszemet . . .

A haláltól nem félek, (hiszen az emberi életben az a legbecsesebb, hogy egyszer meg is halunk), de az örülettől igen . . .

Eddig minden évben a költő sírja volt a legszébb a temetőben. Nem csoda. Hiszen egy királyasszony küldött reá virágokat messze földről . . . Most meg kopár és elhagyott. Nincs rajta egy szál virág sem. Meghalt. Hja! az idén már a királyné sírjára viszik a sok virágot . . . Szegény, ő azért ott sem szabad. Hiába kap annyi virágot. Vastag falak zárják körül a föld alatt. Pedig mennyire szerette a szép természetet. Ő ép úgy be van zárva holta után, mint gyilkosa életében . . .

* * *

Azt kell látni, hogy ezek a régi halottak, a kiknek már csak csuntjuk van, mennyire lenézik az újabb lakókat!

Az öreg tanácsos, a ki már ötven éve nyugszik itt, de azért minden évben kap virágot, mert örökösei nem feledkeznek meg róla, olyan méltóságteljesen

zörgeti csontjait, a mint végig sétál a temetőn . . . Épen itt jön . . . Szörnyen nagyra van az öreg, mert az ő korabeli halottak már mind *meghaltak*. Egyik sem kap többé sem virágot, sem gyertyát, se könyvet . . .

— Jó estét! szomszédasszony. Örvendek, hogy láthatom. — És csontujjaival megrázza a főispánné csontkezét. Csak úgy zörög mind a kettő. — Mi ujság?

Az asszony kaczerul rendezte el a virágokat koponyáján s vállain. Selyem szemfedője csak úgy libeg utánna az esti szélben. Minden áron takargatja, hogy az egyik bordája hiányzik, a mit még életében kivettek az orvosok.

— Jó estét! Ma nagyon sokan voltak idekünn. Az én jó férjem csak nem feledkezik meg rólam. De nini! itt van a háróné is.

— Gratulálok — szolt a tanácsos, és gavallérosan hajtotta meg magát a jövevény előtt. — Gratulálok ahhoz a remek márvány siremlékhez. Igazán mindjárt föltűnt.

— Igen, elég csinos — bólított a főispánné. (Csaknem leesett a feje.) Ő tudniillik nem szívesen nézte azt a pompás monumentumot, a mely az ő egyszerűbb siremlékét egészen háttérbe szoritotta.

— A férjem állította. Mintha ezzel akarná nyugtalan lelkiösmeretét elaltatni. Megdöbbenve olvastam ki ma délután a szívéből, hogy házasságra gondol.

— És ugyan kit vesz el? — kérdezte kárörömmel a főispánné.

— Egy olyan leányt, a kivel boldogtalan lesz. De ne beszéljünk erről. Minek keserítsem meg a mai ünnepnapomat. Ugyis tudom, hogy jövőre már némán fogok feküdni odalent . . . És fölsóhajtott.

— No, no! Nem kell mindjárt a legrosszabbra gondolni.

— Tanácsos ur mindég csak gavallér marad. Vigasztalja a szegény gyámoltalan asszonyt.

A főispánné ezalatt már a hatodik sirnál magyarázta, hogy:

— No hiszen? hiába van új siremléke a bárónénak. Azt az egy koszorut is régen ismerjük már rajta. Minden évben kihozzák, meg visszaviszik. És azok az olcsó gyertyák! Jobb arról nem is beszélni.

A temető másik sarkában egész csoportosulás támadt. Egy érdekes halott körül csoportosultak a temető lakói. Szegény asszonyt csak ma délután hozták ki. Férje s gyermekei soká sirtak a friss hanton. A temérdek virágon harmatként csillogtak a könnyek. Összefolytak a halott könnyeivel, a ki vigasztalan volt, hogy ott kellett hagyni övéit . . .

Egy huszárcapitány (tiz éves lakója a temetőnek). odafurakodott hozzá. Aranyzsinóros katonasapkája homlokára volt huzva s egész eltakarta a gyilkos golyó által saját kezével ütött lyukat. Dolmánya vállára volt vetve s csontlábait csak úgy huzta maga után, a bő sarkantyus csizmákban.

— Ugyan, kérem, katonadolog az egész! Soha se tessék busulni. Ezen át kell esni mindnyájunknak. Az idő a legjobb orvos, megvigasztal bennünket. — S a kardjára ütött.

A kardbojt foszladozó aranyszálai csak úgy csillogtak a holdvilág fényénél.

De az asszony tovább sirt . . . Még egészen olyan volt, mintha élne. A drága fekete seiyem ruha csak úgy suhogott rajta s aranycipkés fejkötő diszította sötét fürteit.

— Nézzétek már, a kis Bálint gyerek meghalt. — Szólt az egyik csontváz s rá mutatott egy elhagyott sirra, a melynek pompás márványemléke virág nélkül állott az utszélen.

— Pedig tavaly még mennyi virágot kapott . . . Mit ér a hideg márvány, ha nincs rajta virág . . .

— Hja! tavaly óta *másodszor* ment férjhez az édes anyja. (Ezt egy vén kisasszony mondta.) Most már az első férje is *meghalt*, annak sincs virág a sirján . . .

— Ez mindnyájunk sorsa. — És a halottak rémesen bólítottak koponyájukkal, mialatt szemüregükből violaszinü fény lövelt . . .

Én ott állottam a kápolna mellett, a melynek ablakai ki voltak világítva. Odabent misét tartottak a halottaknak. Benéztem az ablakon. Olyan furcsa volt látni, amint a főpap csontváza selyemköntösében fölmutatta a szentséget. A többiek sorra ott térdeltek s ujjukat összekulcsolva, fohászkodtak az eget urához.

Aztán tovább ballagtam a régi sírok között. Mennyi halott! Mennyi elhagyott sir! a melyeknek korhadt fakeresztjéről lekopott minden jel s dudva nőtte be a hantot.

Amott egy mohos kőkereszt. Két kis gyertya rajta s néhány szál virág. Épen elég arra, hogy a forrón szeretett édes anya föltámadjon, szabad legyen erre az éjszakára s tudomást vegyen róla, hogy gyermekei nem felejtették el.

Egy másik sir, közvetlen mellette, nem kapott virágot. De azért lakójának, kivételkép az égi kegyelem megengedte, hogy föltámadjon. Azt is elmondom, hogy történt. A szegény ember nagy nyomorban halt el. Nyomorban hagyta a családját is. Az özvegynek

nem tellett sem virágra, sem gyertyára. Csak könyeit hozta ki férje sirhantjára. Az egyik forró köncsepp reá hullott egy virágmagra, a melyet egy kis madár hozott magával, messze napkeletről s picziny csőréből rá ejtett a szegény ember sirjára. Az egyik forró köncsepp a kis magból pompás virágot fakasztott, mely büszkén tárta ki illatos, hófehér kelyhét. A szegény özvegy asszonynak egy másik könye pedig behatolt a sirba, reá hullott férje kihült szivére s életre keltette. *Mert az igaz szerelem erősebb mint a halál . . .*

Egy leány egyedül bolyong a temetőn, nem áll vele szóba egyik társa sem. Tavaly még élt s az egyik sirról virágot lopott, hogy fölékitse vele magát a táncmulatságra, a hol aztán annyit tánczolt, hogy belehalt. A lopott virágokkal temették el s most azt viseli fürtein. De a halottak mind megösmérik s utána kiáltják:

— Tolvaj!

S a szegény bűnös lány nem talál nyugtot a sirban, sem örömet a feltámadásban. A virágok égetik homlokát . . .

Ma délután is lopott virágot egy gyermek. Én láttam . . . A szegény asztalosné árvája volt. Egy szál rózsát vett el a szomszéd sirról s rá tette az édes anyja sirjára. Neki nem volt pénze, hogy vegyen. De azért nem haragusznak a halottak. A szegény anya kikérte bocsánatukat, árva gyermeke részére . . .

Mert nincs szomorubb valami a világon, mint egy elhagyott sir . . .

TARTALOM.

	Lap
Szegény leány szerencséje	3
Osztályos atyafiak	15
A vén könyvesbolt regénye	27
A vad gentry	39
Miczbánné kötője	49
Anna kisasszony	57
A férfi tragédiája	65
A Regán-lányok	73
Hedvig boszuja	84
Apa és fiu	98
A vármegye mulat	108
Az ő eladó leánya	117
A Borus-fiuk	127
Az utolsó bál	137
Dora házassága	148
Bukott őrangyal	159
Egy vén gyerek	170
Élet a siron tul	183

⋮ Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. ⋮